

ROHKEUTTA OLLA SINUN PUOLELLASI - SDP:N TAVOITTEITA 2030-LUVULLE

Sisällysluettelo

VAALEISSA ON KYSE VALINNOISTA.....	6
SUOMI SIVISTYKSEN JA OSAAMISEN HUIPULLE	7
<i>Palautamme Suomen koulutuksen kärkimaaksi</i>	<i>7</i>
<i>Tuemme jokaisen oppimista</i>	<i>8</i>
<i>Panostamme laadukkaaseen varhaiskasvatukseen</i>	<i>9</i>
<i>Kaksivuotinen esiopetus kaikille</i>	<i>10</i>
<i>Peruskoulu on kaiken A & O</i>	<i>10</i>
<i>Jatkamme toisen asteen kehittämistä</i>	<i>11</i>
<i>Nostamme suomalaisten koulutustasoa</i>	<i>11</i>
<i>Edistämme nuorten kansainvälisyyttä</i>	<i>12</i>
<i>Parannamme opettajien hyvinvointia ja osaamisen kehittämistä</i>	<i>12</i>
<i>Panostamme jatkuvaan osaamisen kehittämiseen</i>	<i>12</i>
<i>Parannamme opiskelijoiden toimeentuloa</i>	<i>14</i>
<i>Osallisuus on demokratian edellytys</i>	<i>14</i>
<i>Lisäämme nuorten osallisuutta ja parannamme hyvinvointia</i>	<i>15</i>
<i>Laitamme nuorisopolitiikan rakenteet ja rahoituksen kuntoon</i>	<i>15</i>
<i>Rakennamme lasten ja nuorten palvelut kouluihin ja oppilaitoksiin</i>	<i>16</i>
<i>Kulttuuri lisää hyvinvointia</i>	<i>16</i>
<i>Teemme harrastamisen Suomen mallista pysyvän</i>	<i>17</i>
<i>Oikeus hyvinvointiin ja liikkumiseen kuuluu kaikille</i>	<i>18</i>
<i>Liikunta osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa</i>	<i>18</i>
<i>Vastuullinen huippu-urheilu</i>	<i>19</i>

<i>SDP tavoittelee</i>	19

TYÖ RAKENTAA HYVINVOINTIA JA KESTÄVÄÄ TALOUTTA 20

<i>Kohti täystyöllisyyttä ja parempaa työelämää</i>	20
Lisäämme työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta	21
Vastaamme työvoimapulaan kokonaisvaltaisesti	22
Tarvitsemme yhä enemmän työperäistä maahanmuuttoa	23
Tuemme paremmin kotoutumista.....	23
Kehitämme työllisyyspalveluita.....	24
Vähennämme mielenterveysperusteista työnkuormitusta työpaikoilla	24
Puutumme tehokkaasti työperäiseen hyväksikäyttöön ja työmarkkinarikollisuuteen.	24
Haluamme takaisin suomalaisen sopimusyhteiskunnan	25
Kehitämme ansiosidonnaista työttömyysturvaa kassajärjestelmän pohjalta	25
Puolustamme hyvää työelämää myös kansainvälisesti	26
<i>Yhteiskunnan toimintaympäristöjen on tuettava kestävää kasvua</i>	26
Huolehdimme toimivista liikenneyhteyksistä.....	27
<i>Turvaamme investointeja maankäytön ja liikenteen suunnittelun toimivuudella</i>	28
Rakennamme lisää kohtuuhintaisia asuntoja	29
Turvaamme laadukkaan asumisen koko Suomessa	29
<i>SDP tavoittelee</i>	30

SOLIDAARINEN YHTEISKUNTA PITÄÄ KAIKKI MUKANA 31

<i>Uudistamme ja yksinkertaistamme sosiaaliturvaa</i>	31
<i>Sote-uudistuksella turvaamme palvelut</i>	32
Turvaamme sote-palveluiden oikea-aikaisen saatavuuden	32
Pidämme asiakasmaksut kohtuullisina	33
Mielenterveysongelmia on ehkäistävä ennalta ja hoidettava ajoissa	33
Paras päihdepolitiikan työkalu on ennaltaehkäisevä työ	34
Tavoittelemme suun terveydenhuollon palvelujen yhdenvertaista saatavuutta	35
Ikäihmisille hyvä, mielekäs ja turvallinen elämä	35
Parannamme apteekkipalveluiden saatavuutta	36
Turvaamme järjestöjen roolin ja rahoituksen palvelutuotannossa	36
<i>Turvaamme kestäväen työeläkejärjestelmän ja eläkkeet, joilla tulee toimeen</i>	37
<i>Turvaamme vammaisten henkilöiden oikeuden osallisuuteen</i>	37
Työ ja vammaisten henkilöiden itsenäinen elämä	38
<i>Lastenoikeudet ovat perhepolitiikkamme ytimessä</i>	38

Lastensuojelu lasten ja perheiden tukena.....	39
Parannamme yksinasuvien asemaa.....	39
Rakennamme hyvinvointia kunnissa ja alueilla.....	40
Kaupungit elinvoiman lähteinä.....	41
Hyvinvointialueet palvelujen toteuttajina.....	41
SDP tavoittelee.....	42
TULEVAISUUS RAKENNETAAN TÄNÄÄN.....	43
<i>Ilmastokriisi ja luontokato on ratkaistava yhdessä.....</i>	43
Pysäytämme Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ja käänämme sen elpymisuralle.....	45
Hajanainen luontotieto on koottava yhteen.....	46
Pienennämme kansalaisten hiilijalanjälkeä sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla.....	46
Kunnat toimivat aktiivisesti hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi.....	47
Turvaamme huoltovarmuutta ilmastokestävällä ruokajärjestelmällä.....	47
Ilmasto- ja ympäristökriisi ei ratkea ilman rahaa.....	49
Huolehdimme metsistämme kansallisesti ja vastuullisesti.....	49
Biomassan kestävyys on varmistettava ja kulutusta on vähennettävä.....	50
<i>Kiertotalous ja kestävä kuluttaminen kunniaan.....</i>	50
<i>Kunnianhimoista ja uudistavaa elinkeinopolitiikkaa.....</i>	51
Missiolähtöinen elinkeinopolitiikka.....	51
Teemme Suomesta datatalouden ja teknologian suunnannäyttäjän.....	52
Panostamme vientiin ja kansainväliseen kasvuun.....	53
Uteliaisuustutkimuksella tuottavuutta, kasvua ja hyvinvointia.....	54
<i>Energiapolitiikka – vihreä siirtymä on elinehto yrityksille ja kotitalouksille.....</i>	55
Edistämme uusien teknologioiden käyttöönottoa.....	56
Suitsimme sähkön kuluttajahintojen kasvua.....	56
Kaukolämmön kuluttajansuoja on turvattava omalla erityislainsäädännöllä.....	57
Öljylämmityksen lopettamiseen suunnattu laina.....	57
SDP tavoittelee.....	58
TURVALLINEN MAAILMA JA SUOMI.....	59
<i>Yhdessä Ukrainan tukena.....</i>	59
<i>Kansainvälisen yhteistyön tavoitteiden on oltava kunnianhimoisia.....</i>	59
Vahva Suomi kansainvälisesti.....	60
Vahvistamme ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa.....	60

Pohjoismaat ovat tärkeimpinä kumppaneinamme	61
Tulevaisuus on yhteistyötä, varautumista ja vaikuttamista	61
Ydinaseeton maailma.....	61
Yhteistyötä Atlantin yli	62
YK:n kehittäminen on elinehto	62
<i>Edistämme kestävästä kehitystä käytännön yhteistyöllä</i>	<i>62</i>
Vaikuttavaa kehitysyhteistyötä.....	63
Afrikka polttopisteessä.....	63
Naiset tulevaisuuden ratkaisijoina	63
Työtä tasa-arvon ja demokratian ja ehjän kansalaisyhteiskunnan eteen	63
Sodat ja konfliktit luovat epävarmuutta	64
<i>Talous ei tunne rajoja, myös Euroopan vahvistettava rooliaan.....</i>	<i>64</i>
<i>Oikeudenmukaiset markkinat</i>	<i>64</i>
<i>Kansainvälistä oikeutta on vahvistettava.....</i>	<i>64</i>
<i>On ihmisoikeuskeskeisen ulkopoliitikan aika</i>	<i>65</i>
<i>EU, jonka me haluamme</i>	<i>65</i>
EU on hiilineutraali hyvissä ajoin ennen vuotta 2050.....	66
EU:n talous- ja finanssipoliittisia sääntöjä on uudistettava	66
Kilpailukykyinen Eurooppa	67
Turvaamme sosiaaliset oikeudet ja työntekijöiden oikeudet muuttuvassa ympäristössä.....	67
EU:n oikeusvaltioulottuvuutta ja ihmisoikeuksien toteutumista on parannettava.....	68
EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa on vahvistettava	68
<i>Yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta on parannettava</i>	<i>69</i>
Luomme Suomeen toimivan ja tehokkaan ryhmäkanejärjestelmän	69
Parannamme oikeuslaitoksen toimintaa.....	69
Kehitämme oikeusapua	70
Varmistamme vankeinhoidon laadun sekä resurssit	70
Kohennamme rikosuhrien tukipalveluita ja korvauksia	71
Turvaamme poliisien ja pelastustoimen resurssit.....	71
Ehkäisemme väkivaltaa.....	72
<i>SDP tavoittelee</i>	<i>73</i>

KAIKEN POHJANA ON KESTÄVÄ TALOUS..... 74

<i>Talouden vahvistaminen vaatii arvovalintoja</i>	<i>74</i>

Talouspolitiikan on lisättävä ihmisten hyvinvointia	75
Vahva julkinen talous on osa kriisinkestävyyttä	76
<i>Vahvistamme julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä</i>	<i>76</i>
Kriisit vaikuttavat velkaantumiseen	77
<i>Tarvitsemme pitkäjänteisyyttä ja erilaisia keinoja</i>	<i>77</i>
Suojelemme hyvinvointivaltiota leikkauksilta	78
Työllisyyden nostaminen vahvistaa julkista taloutta	79
Parannamme palkansaajien ostovoimaa palauttamalla vakuutusmaksuja työnantajan vastuulle	80
<i>Hyvinvointivaltion rahoitus edellyttää riittäviä verotuloja</i>	<i>80</i>
Veropohjia on laajennettava ja tiivistettävä	80
Verotuksella luomme hyvinvointia ja terveyttä	81
Monikansallisten yritysten verovälttelyn vastaisia toimia on jatkettava	82
Sujuva verotus luo edellytykset työllisyyden kasvuun ja yritysten innovointiin	82
<i>Oikeudenmukainen siirtymä pitää kaikki mukana muutoksessa</i>	<i>82</i>
<i>Haemme säästöjä ennakkoluulottomasti</i>	<i>84</i>
Ongelmien ennaltaehkäisy hillitsee menoja	84
Säästöjä valtion toimitiloista, toiminnan uudistamisesta sekä hankinnoista	85
Yritystuet on käytävä läpi tarkkaan	85
<i>Uudistamme kehysjärjestelmän tukemaan julkisen talouden kestävyyttä</i>	<i>86</i>
<i>Kuntien ja alueiden verotus</i>	<i>87</i>
<i>Vahvaa ja osaavaa kotimaista omistajuutta ja rahoitusta</i>	<i>87</i>
<i>Tehokas ja toimiva yritysvastuulainsäädäntö voimaan</i>	<i>87</i>
<i>Globaalin talouden on nojattava sääntöpohjaisuuteen</i>	<i>88</i>
<i>SDP tavoittelee</i>	<i>88</i>

VAALEISSA ON KYSE VALINNOISTA

Vaaleissa on kyse valinnoista. Valinnoista erilaisten arvojen välillä. Valinnoista, jotka vaikuttavat meidän kaikkien arkeen ja Suomen tulevaisuuteen.

Vuoden 2019 eduskuntavaaleissa me sosialidemokraatit haimme valtakirjaa aloittaa muutos. SDP:n viesti oli ja on: jokaisella on oikeus odottaa, että huomenna on paremmin kuin tänään. Tämän muutoksen olemme nyt aloittaneet ja haemme luottamusta näissä vaaleissa neljälle uudelle vuodelle.

Jokaisella lapsella on nyt oikeus varhaiskasvatukseen ja yhdenvertaiseen alkuun. Jokaisella nuorella on oikeus vähintään toisen asteen koulutukseen. Korkeakoulujen aloituspaikkoja on lisätty niin, että yhä useammalla on mahdollisuus kouluttautua niin pitkälle kuin haluaa.

Jokaisella suomalaisella on oikeus työhön ja arkea tukeviin palveluihin. Olemme luoneet toimintaympäristön, jossa työllisyys on ennätyslukemissa pandemiasta ja sodasta huolimatta. Työelämä on tasa-arvoisempi ja vanhemmilla on paremmat edellytykset jakaa vanhemmuus tasaisesti. Hallitus on vahvistanut työelämän tasa-arvoa ja työntekijöiden asemaa sekä vahvistanut sopimisen kulttuuria.

Jokaisella ikäihmisellä on oikeus luottaa siihen, että apua voi saada, kun sitä tarvitsee. Pieniä eläkkeitä on nostettu luvatusi. Sote-uudistus on viety maaliin ja nyt luotujen hyvinvointialueiden tehtävänä on pitää huoli seitsemän päivän hoitotakuun toteutumisesta ja vanhustenhoivan laadusta.

Jokaisella suomalaisella on ollut mahdollisuus tuntee turvallisuutta mullistusten keskellä. Marinin hallitus on kuljettanut maata kohti Naton jäsenyyttä ja rakentanut Suomen aktiivista roolia kansainvälisesti. Puolustusvoimien resursseja on vahvistettu ja hävittäjähankinnat tehty hyvässä yhteisymmärryksessä yli puoluerajojen. Olemme parantaneet huoltovarmuutta, energiaomavaraisuutta ja vastanneet ilmastokriisiin luomalla polun kohti hiilineutraaliutta.

Listaa voisi jatkaa vielä pitkään, mutta katse on käännettävä tulevaisuuteen. Työ on vielä kesken. Maksuton toinen aste tarvitsee parikseen vahvemman peruskoulun. Työelämän pelisäännöt ja työntekijöiden oikeudet kaipaavat vahvistamista ja osaamisen kehittämistä on tuettava läpi elämän. Tulevia kriisejä on torjuttava kasvua ja vahvaa julkista taloutta luovalla politiikalla. Tavallisten ihmisten pärjäämistä nousevien hintojen ja talouden epävarmuuden kanssa on vahvistettava.

Mitään näistä ei tapahdu ilman SDP:tä. Eduskuntavaaleissa on jälleen kyse arvovalinnoista.

Julkista keskustelua hallitsee kuitenkin väijäämättömyyspuhe. Sitä ylläpitävät oikeistopuolueet ja talouseliitti etujärjestöineen. Niiden mukaan olemme menossa kohti katastrofia: edessä on taloustaantuma ja ainoa vaihtoehto on leikata, kiristää ja karsia tavallisten ihmisten hyvinvoinnista, toimeentulosta ja elintasosta. Huimista hinnannousuista huolimatta palkkoja ei ole varaa nostaa vaan työttömyysturvaakin tulisi heikentää merkittävästi. Samalla luvataan kasvua, jos vain laskemme veroja ja kevennämme sääntelyä - eniten suurituloisilta ja suuryrityksiltä. Nämä veronkevennykset rahoitetaan leikkaamalla palveluita. Voittajia ovat suurituloiset, häviäjiä tavalliset palkansaajat ja eläkeläiset.

Kasvavat tuloerot, rapautuva ympäristö ja vain paksulla lompakolla ohitettavat hoitojonot eivät ole ainoa vaihtoehto tai luonnonlaki. Kyse on valinnoista. SDP tarjoaa oikeudenmukaisen ja kriisien keskellä testatun vaihtoehdon, jossa haasteisiin vastataan turvaamalla tavallisen ihmisen elämä ja toimiva arki. Viimeisen neljän vuoden aikana olemme nähneet suuria kriisejä. Niiden aikana olemme vieneet eteenpäin rakenneuudistuksia, turvanneet elinkeinoelämää ja yrityksiä, mutta samalla pitäneet ihmisistä huolta.

SDP:llä on suunnitelma, joka on kirjoitettu tähän vaaliohjelmaan. Voimme tarjota muutoksen johtoon kokeneen johtajan ja meillä on rohkeutta jatkaa tätä työtä. Nyt pyydämme sinua valitsemaan. Pyydämme tukeasi muutoksen jatkamiseen ja valtakirjaa neljälle uudelle vuodelle. SDP – sinun puolellasi.

SUOMI SIVISTYKSEN JA OSAAMISEN HUIPULLE

SDP haluaa rakentaa Suomea, joka on avoin, rohkea ja kekseliäs. Sellaisessa Suomessa jokaisella on mahdollisuus osallistua yhteiseen päätöksentekoon, oikeus kokea olevansa turvassa ja edellytyksiä luottaa tulevaisuuteen. Vain vaikuttamalla oman elämämme, yhteisömme ja yhteiskuntamme suuntaan luomme turvaa ja luottamusta ihan jokaiselle.

Osaaminen, luovuus, kyky sopeutua ja muuttaa toimintatapoja ovat olleet Suomen kilpailuvaltteja läpi historian. Tavoitteenamme tulee jatkossakin olla maailman osaavin kansa, koska vain siten olemme kilpailukykyisiä ja voimme varmistaa kaikille mahdollisuuden tavoitella omia unelmiaan. Tarvitsemme yhä paremman peruskoulun, enemmän korkeakoulutusta ja tutkimusta, uuden oppimisen mahdollisuuksia läpi työuran sekä investointeja uusiin ideoihin, keksintöihin ja innovaatioihin.

Oppivelvollisuuden laajentaminen ja aidosti maksuttoman toisen asteen luominen olivat suuria askelia oikeaan suuntaan kohti nyky maailmassa vaadittavaa peruskoulutusta, mutta ne eivät yksin riitä. Koulutus ja sivistys ovat suomalaisen hyvinvoinnin peruskiviä ja ne kuuluvat jokaiselle. Niiden varaan rakentuu mahdollisuus toteuttaa itseään yhteisön täysivaltaisena jäsenenä. Mahdollisuuden lisäkoulutukseen ja uuden oppimiseen on oltava avoin koko elämän.

Meillä on varoittavia merkkejä siitä mitä tapahtuu, jos hallitus lyö laimin tulevaisuusajattelun. Koulutusleikkausten jäljiltä osaavaa työvoimaa ei ole saatu tarpeeksi. Koulutustaso on kääntynyt laskuun. Tutkimus- ja kehityspanokset pienentyivät. Tätä me emme halua.

Osaaminen ei kuitenkaan ole pelkästään muodollista koulutusta ja tutkintoja. Osaaminen on luovuutta ja yhteiskunnan tapa suhtautua uuteen. Osaaminen on sivistystä, joka kattaa niin osallisuuden, kulttuurin, demokratiaa vahvistavan kansalaisaktiivisuuden kuin jokaisen hyvinvointia ja toimintakykyä ylläpitävän liikunnan, osallistumisen ja yhteisöllisyyden vahvistamisen.

Palautamme Suomen koulutuksen kärkimaaksi

Osaaminen on yhteiskuntamme menestyksen tae. Yhdenvertainen, saavutettava ja laadukas koulutus varhaiskasvatuksesta korkeakouluun on avain tulevaisuuden työhön, innovaatioihin ja

Suomen menestykseen kansainvälisessä kilpailussa. Koulutus luo myös jokaiselle Suomessa asuvalle ihmiselle mahdollisuuksia riippumatta taustasta, asuinpaikasta tai taloudellisesta tilanteesta.

SDP:n sivistyspolitiikka perustuu visioon maailman osaavimmasta kansasta. Kuluneella vaalikaudella olemme toteuttaneet sen ensimmäiset, kriittiset askeleet osaamisen ja koulutuksen kunnianpalauttamiseksi. Olemme palauttaneet jokaisen lapsen oikeuden laadukkaaseen kokoaikaiseen varhaiskasvatukseen, laajentaneet oppivelvollisuutta ja lisänneet koulutuksen rahoitusta. Seuraavaksi on keskityttävä erityisesti peruskoulun vahvistamiseen, jotta jokainen lapsi ja nuori todella saa yhtäläisen, laadukkaan koulutuksen. Nykyisin peruskouluissa oppilaiden väliset erot osaamisessa ovat kasvaneet ja oppilaan taustan vaikutus oppimistuloksiin on voimistunut. Sosioekonomisen taustan yhteys oppilaiden osaamiseen on Suomessa ollut OECD-maiden pienimpien joukossa, mutta viimeisimmässä tutkimuksessa se on noussut keskiarvon tasolle.

Tuemme jokaisen oppimista

Jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus saada tarvitsemaansa tukea, jotta koulutuksellinen tasa-arvo ja jokaisen oppilaan yhdenvertaiset mahdollisuudet toteutuvat. Haluamme uudistaa oppimisen tuen järjestelmän kattamaan saumattomasti koko koulupolun varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen oppilaan tarpeiden mukaisesti.

Erilaiset oppimisvaikeudet koskettavat jopa 20 % väestöstä. Oppimisvaikeuksien varhainen tunnistaminen ja oikea-aikainen tuki läpi koulupolun ovat tärkeitä perustaitojen oppimiseksi ja jatko-opintojen mahdollistamiseksi. Tästä syystä oppimisen tukea tulee katsoa kokonaisuutena. Ilman tukea oppimisvaikeudet voivat aiheuttaa osaamisen puutteita läpi elämän ja haitata hakeutumista jatko-opintoihin, työelämään ja täydennyskoulutuksiin. Tukeen on sisällyttävä oleellisena osana myös nuoren hyvinvoinnista huolehtiminen sekä opinto-ohjaus hänen tehdessään valintoja koulutusasteiden välillä.

Kolmiportaista oppimisen tuen kehittämistä on jatkettava. Oppimisen tuen osalta on selkeytettävä tuen eri tasoja ja niiden vaatimia resursseja ja tarkasteltava opetusryhmien mitoitusta siten, että se huomioi tukea tarvitsevien oppilaiden määrän. Tukeen liittyvää byrokratiaa on vähennettävä. Oppimisen tuen edellytykset tulee turvata riittävällä erityisopettajien, psykologien ja koulukuraattorien määrällä sekä rahoituksella.

Oppimisvaikeuksia kokevien, mm. neurokirjon erityispiirteitä omaavien lasten, vaatima kokonaisvaltainen tuki on huomioitava nykyistä paremmin. Inklusiota tulee kehittää. Oppimisen tuki on erityisen tärkeää koulutuksen nivelvaiheissa ja toisella asteella oppivelvollisuuden suorittamisen varmistamiseksi.

Oppilashuollossa on oltava osaamista toimia myös erityistä tukea tarvitsevien ja vammaisten lasten kanssa. Yhteistyö vammaispalvelujen ammattilaisten kanssa tulee olla toimivaa.

Kaikessa koulutuspolitiikassa on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota sukupuolen, asuinpaikan ja sosioekonomisen taustan vaikutuksiin lasten ja nuorten oppimistuloksiin. Poikien heikot oppimistulokset eivät ole mikään luonnonlaki, vaan koulujemme on turvattava kaikille oppilaille yhtäläiset mahdollisuudet pärjätä opinnoissa.

Tukea ja resursseja on ohjattava paremmin oppilaiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia tukevasti. Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuville oppilaille on tarjottava riittävästi tukea kotimaisten kielten oppimiseen riittävän pitkään, jotta oppiminen ei vaikeudu puutteellisen kielitaidon vuoksi.

Panostamme laadukkaaseen varhaiskasvatukseen

Jokaisella lapsella on oikeus turvalliseen lapsuuteen. Oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen on osa turvallista lapsuutta. Se on myös osa kasvua turvallisessa ja luotettavassa ympäristössä, jossa pienet oppivat toimimaan yhdessä, luomaan toimivia ihmissuhteita ja löytävät omat tapansa toimia osana yhteisöä. Varhaiskasvatuksessa saatavan hoivan ja kasvatuksen tuki perheille on merkittävä.

Lapset aloittavat koulunkäynnin yhä erilaisemmista taustoista. Laadukas varhaiskasvatus tasaa oppimismahdollisuuksia koulutiellä. Tästä huolimatta Suomessa lasten varhaiskasvatukseen osallistuminen on eurooppalaisittain tarkasteltuna alhaisella tasolla.

Muissa Pohjoismaissa varhaiskasvatuksen osallistumisaste yli 3-vuotiaiden ikäluokissa saavuttaa EU:n 96 prosentin osallistumisastetavoitteen, mutta Suomi jää alle 90 prosenttiin. SDP:n tavoite on saada suomalaisen varhaiskasvatuksen osallistumisaste pohjoismaiselle tasolle. Tähän päästään etenemällä asteittain kohti maksutonta varhaiskasvatusta. Ensimmäisenä askeleena maksuton varhaiskasvatus on ulotettava yli 3-vuotiaille edeten maksuttomuudessa vanhemmista ikäluokista kohti nuorempia.

Laadukas varhaiskasvatus on jokaisen lapsen sivistyksellinen perusoikeus. Se tukee lasten koulutuksellista tasa-arvoa, elinikäistä oppimista ja ehkäisee lasten välistä eriarvoistumista tehokkaasti. Keskeisiä varhaiskasvatuksen laatutekijöitä ovat henkilöstön koulutus ja osaaminen, lapsiryhmän koko sekä henkilöstörakenne.

Varhaiskasvatuksessa tulee olla lisää kommunikaatio-ohjaajia. Näin lapset, joilla on haasteita kommunikoinnissa, kielen ymmärtämisessä tai tuottamisessa, tulevat kuulluksi ja ymmärretyksi päiväkodin arjessa.

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee olla monipuolinen, terveellinen ja turvallinen. Päiväkotien lapsiryhmät tulee muodostaa mahdollisimman pysyviksi huomioiden lapsen ikä ja kehitystaso. Osa-aikaisen ja kokoaikaisen varhaiskasvatuksen suhdeluku on oltava johdonmukainen, jotta tuntimäärillä ei voi vältellä henkilöstömitoituksen toteutumista.

SDP haluaa laajentaa vuoropäivähoidon saatavuutta. Vuoropäivähoito tulee mahdollistaa myös pienimille koululaisille arkisin klo 17.00–08.00 sekä tarpeen mukaan viikonloppuisin. Vuorohoidon osalta nuorimmille koululaisille (1. ja 2. luokat) tulisi taata vuorohoitopaikka myös koulun aloituksen jälkeen, mikäli lapsen ilta- ja yöaikaista huolenpitoa ei voida taata muulla tavoin.

Vahvistamme julkista varhaiskasvatusta

Peruopetuksen puolella on pitkään toiminut yksityisiä kouluja. Yksityiset koulut eivät kuitenkaan tavoittele voittoa, sillä perusopetuslaki ei mahdollista voiton tavoittelua. SDP:n pidemmän aikavälin tavoitteena on laajentaa tämä voitontavoittelunkielto myös varhaiskasvatukseen.

Yksityisten varhaiskasvatuspalveluiden on aina toimittava samoilla laadullisilla kriteereillä ja samoilla asiakasmaksuilla kuin julkisten palveluiden, eivätkä ne saa valikoida lapsia. Asiakaskunnan moninaisuus ja jokaisen lapsen yhtäläinen oikeus varhaiskasvatukseen koskee kaikkea julkisilla resursseilla toteutettavaa varhaiskasvatusta. Yksityisiä varhaiskasvatuspalveluja ei tulisi saada järjestää taloudellisen voiton tavoittelemiseksi.

Kaksivuotinen esiopetus kaikille

Kaksivuotinen esikoulu vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sekä vaikuttaa lasten kehitys- ja oppimisedellytyksiin, sosiaalisiin taitoihin ja terveen itsetunnon muodostumiseen. SDP haluaa laajentaa esiopetuksen 5-vuotiaille käynnissä olevien kokeilujen mukaisesti.

Samalla parannetaan edellytyksiä järjestää esi- ja alkuopetusta kokonaisuutena, joka ottaa huomioon lapsen yksilöllisen kehityksen ja oppimisen valmiudet. Alkuopetuksella tarkoitetaan ensimmäisien kouluvuosien opetusta.

Peruskoulu on kaiken A & O

Sosialidemokraatit haluavat vahvistaa peruskoulun alkuperäistä tavoitetta. Kaikissa kouluissa ympäri Suomen on oltava mahdollisuus laadukkaaseen opetukseen ja perustaitojen oppimiseen. Sanna Marinin hallituskaudella aloitettua työtä perusopetuksen laadun, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja oppimistulosten parantamiseksi on jatkettava lähikouluperiaatetta vahvistaen.

Perustaitojen vahvistaminen on tuotava peruskoulun kehittämisen ytimeen. Pisa-tulosten perusteella suomalaisten koululaisten oppimistulokset ovat olleet laskusuunnassa koko 2000-luvun. Myös korona on aiheuttanut osaamis- ja hyvinvointivelkaa.

Perusasteella pitää pystyä hankkimaan sellaiset tiedot ja taidot, että nuori pärjää toisen asteen koulutuksessa. Luku-, kirjoitus- ja laskutaito sekä digitaidot, kielitaito, medialukutaito, demokratia- ja tunnetaidot ovat tänä päivänä keskeisiä kansalaistaitoja, joiden vahvistaminen on oltava peruskoulun keskeinen tehtävä. Näiden avulla voidaan vahvistaa koulutuksellista tasa-arvoa ja vähentää eriarvoisuutta. Samalla on panostettava oppimisen tuen kehittämiseen sekä maahanmuuttajien valmistavan opetuksen ja kotimaisten kielten koulutuspolkujen vahvistamiseen.

Tulevalla vaalikaudella on tehtävä perusopetuslain parlamentaarinen kokonaisuudistus ja opetussuunnitelmatyön päivitys jatkoksi oppivelvollisuuden uudistamiselle.

Samalla on varmistettava nykyistä selkeämpi mahdollisuus seurata, ohjata ja koordinoida lasten oikeuksien ja palveluiden yhdenvertaista ja laadukasta toteutumista. Sekä alueelliset että koulukohtaiset erot koulutuksen laadussa sekä määrässä vaikuttavat jo liian paljon jatko-opintoihin pääsyyn ja oppimistuloksiin. Samalla on tärkeä huolehtia, että peruskoulutuksen sisällöt ja rakenteet vastaavat tämän päivän ja valtavassa muutoksessa olevan maailman tulevaisuuden tarpeita.

Haluamme kehittää ja uudistaa peruskoulua tunnistettujen ongelmien korjaamiseksi. Peruskoulu-uudistuksessa opetushenkilökunnan on oltava vahvasti mukana. Peruskoulutuksen rahoituksen on vastattava kunnalle osoitettuja tehtäviä.

Jatkamme toisen asteen kehittämistä

Oppivelvollisuuden laajentaminen on ollut historiallinen uudistus, jossa jo lyhyessä ajassa on nähty viitteitä koulupudokkuuden vähentymisestä. Uudistus on kuitenkin vasta alkuvaiheessa ja samalla aikaisempien hallitusten leikkauspolitiikan jäljet ovat yhä olemassa. Haluamme vahvistaa toisen asteen koulutuksen laatua lisäämällä opiskelijoiden tukea ja kehittämällä opetuksen sisältöjä. Yhteistyötä toisen asteen koulutuksen ja peruskoulutuksen osalta on lisättävä, jotta siirtymät ovat joustavia ja perustaitojen osaamista voidaan vahvistaa.

Toisen asteen koulutuksen läpäisyä vahvistetaan takaamalla riittävät ja oikein kohdennetut resurssit laadukkaan opetuksen järjestämiseen. Oppivelvollisuus uudistus on kasvattanut toisen asteen osallistumisastetta. Seuraava vaihe on taata, että kaikki pystyvät suorittamaan toisen asteen tutkinnon.

Perus- ja toisen asteen koulutuksen on oltava saavutettavaa kaikille. Suomeen muuttavien perheiden lasten integroituminen suomalaiseen koulujärjestelmään on tärkeää sopeutumisen ja kotoutumisen näkökulmasta. Tarvitaan tukea kotimaisten kielten nopeampaan oppimiseen, mutta samalla on tarkasteltava mahdollisuuksia tarjota opetusta nykyistä enemmän englanninkielisenä. Toisen asteen opintojen suorittaminen englanniksi tulisi olla mahdollista nykyistä laajemmin.

Tulevina vuosina on tärkeää vahvistaa koko toisen asteen kykyä opiskelijoiden tukemisessa opinnoissaan ja taata kaikille toisen asteen tutkinnon suorittaminen. Tämä tarkoittaa joustavia opintojen suoritustapoja, opetuksen laadun vahvistamista, monimuotoisten henkilökohtaisten oppimispolkujen mahdollistamista sekä riittävää opiskelun tukea ja ohjausta. Toisella asteella tarvitaan myös koulunkäynninohjaajia ja muuta tukea erityistuen tarvitseville ja vammaisille oppijoille.

Lukiokoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen laadukas ja saavutettava järjestäminen vaatii nykyistä enemmän yhteistyötä. Opetuksellisen yhteistyön ja eri tutkinnon osien yhdistämisen on oltava entistä helpompaa. Samalla on syytä varmistaa, että toisen asteen koulutus vastaa alueellisiin työvoimatarpeisiin ja edistää vahvaa yleissivistyksen ja osaamistason syntymistä kaikkialla Suomessa. Toisen asteen koulutuksen pitää vastata työmarkkinoiden lisäksi myös laajemmin yhteiskunnassa aktiivisesti toimimisen edellytyksiin. Medialukutaito, digitaidot, jatkuva oppiminen ja osallisuus yhteiskunnassa ovat teemoja, joihin toisen asteen koulutuksen pitää myös vastata.

Nostamme suomalaisten koulutustasoa

Korkeakoulutuksella on merkittävä rooli sivistyksen lisäämisessä sekä taloudellisen kasvun lähteenä. Suomalaisten osaamistaso ei ole kuitenkaan noussut viime vuosikymmeninä. Samaan aikaan kansainvälisesti korkeakoulututkinnon suorittaneiden määrä on noussut korkeimmillaan noin 70 prosenttiin nuorista ikäluokista ja Suomi on jäänyt verrokkimaista selvästi jälkeen. SDP:n tavoitteena on nostaa suomalaista osaamistasoa. Kunnianhimoiseksi tavoitteeksi on asetettava 60 prosentin korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus alle 35-vuotiaista 2030-luvulla, jonka jälkeen koulutustason nousun on jatkuttava.

Korkeakoulutuksen kestävä kasvun ohjelmassa on hahmoteltu malleja, jolla korkeakoulutettujen määrää kasvatetaan. Koulutusmäärien kasvaessa on korkeakoulujen rahoitusta kasvatettava ja

pidettävä huolta myös siitä, että koulutuksen läpäisy paranee. Läpäisyn parantamiseksi on otettava käyttöön malleja, jotka tuova joustavuutta opintojen ja muun elämän yhteensovittamiseen. Korkeakoulutuksen alueelliseen, fyysiseen, sosiaaliseen, psyykkiseen ja kielelliseen saavutettavuuteen liittyviä esteitä täytyy poistaa. Korkeakoulutuksen pullonkauloja voidaan purkaa myös tarkastelemalla aloituspaikkojen kohdentamista alueille, joilla hakijamäärät ovat suuria. Korkeakoulujen valintajärjestelmää tulee kehittää ja tasapainottaa tulevaisuudessa, jotta se tukee opiskelijoiden hyvinvointia ja estää toisen asteen opintojen turhaa pidentymistä.

Korkeakoulutettujen kysyntä kasvaa voimakkaasti työmarkkinoilla, joten suomalaisten koulutustasoa on pystyttävä nostamaan. Kysyntää kasvattaa myös parlamentaarinen sitoumus TKI-panostusten kasvattamisesta 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta.

Kansainvälisten opiskelijoiden määrää lisätään vähintään kolminkertaiseksi vuoteen 2030 mennessä ja parannetaan heidän mahdollisuuksiensa työllistyä Suomessa. Samalla on lisättävä korkeakoulujen ja työnantajien yhteistyötä, jotta mahdollisimman monella on aito mahdollisuus työllistyä Suomeen. Siksi on syytä myös vahvistaa kotimaisten kielten koulutusta englanninkielisissä tutkinto-ohjelmissa.

Edistämme nuorten kansainvälisyyttä

Kaikenikäisten opiskelijoiden, opettajien ja tutkijoiden kansainvälistä liikkuvuutta on edistettävä yhtenäistämällä tutkintojen tunnustamista ja kaksinkertaistamalla Erasmus+ vaihto-ohjelman rahoitus. Erityisesti on pyrittävä lisäämään ammatillisessa koulutuksessa olevien vaihto-opiskelua.

Parannamme opettajien hyvinvointia ja osaamisen kehittämistä

Osaamisen kivijalkana ovat ammattitaitoiset ja hyvinvoivat opettajat, joita on riittävästi kaikilla asteilla varhaiskasvatuksesta korkeakouluun. Opettajien työolosuhteita ja työn houkuttelevuutta on parannettava. Veto- ja pitovoiman parantamiseksi on turvattava opettajien työhyvinvointi, osaamisen ylläpitäminen, mahdollistettava tuki opettajuudessa kehittymiseen sekä sujuvoitettava eri pätevytymispolkuja. Omalta osaltaan Suomi voi olla myös kokoaan suurempi opettajuuden kehittäjä maailmanlaajuisesti.

SDP haluaa, että opettajankoulutuksen sisäänottomäärät ovat riittävällä tasolla laadukkaan opetuksen turvaamiseksi varhaiskasvatuksesta korkeakouluihin. On myös kehitettävä nopeita pätevytymisväyliä opettajille.

Suomalaisten opettajien korkea osaaminen on maailmanlaajuisesti ainutlaatuista. Silti opettajien ja koulujen koko henkilökunnan työolosuhteita ja työn houkuttelevuutta on parannettava. Kaikilla kouluissa työskentelevillä henkilöillä tulee olla tosiasialliset mahdollisuudet osaamisensa kehittämiseen työuran aikana. Tämä tarkoittaa paitsi oikeutta täydennyskoulutukseen läpi työuran, myös erityisesti nuorten opettajien työn tukemista esimerkiksi mentoriohjelmien avulla.

Panostamme jatkuvaan osaamisen kehittämiseen

Korkea osaamis- ja koulutustaso ovat paras tae kansalaisten hyvinvoinnille ja samalla ne ovat Suomen menestymisen avaintekijöitä. Perusasteen osaamisen varassa tehtäviä työtehtäviä on entistä vähemmän. Sanna Marinin hallituskaudella on toteutettu jatkuvan oppimisen

parlamentaarinen uudistus, jolla edistetään työelämässä tapahtuvaa oppimista, luodaan jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmä ja lisätään osallistumisen tasa-arvoa parantamalla palvelujen saavutettavuutta. Jatkuvan oppimisen järjestelmän kehittämistä on jatkettava vastaamaan nopeasti muuttuvan työelämän tarpeita, jotta ihmiset pysyvät työelämässä mukana. Lisäksi siirtymä kohti digitaalista yhteiskuntaa muuttaa nopeasti työnkuvia ja -tehtäviä. Tässä muutoksessa tarvitaan ennakoivaa osaamisen kehittämistä sekä uudenlaista muutosturvaa. Erityistä huomiota tulee kiinnittää aikuisten perustaitojen vahvistamiseen, mutta kaikilla tulisi olla työuransa aikana mahdollisuus myös pidempiaikaiseen opiskeluun sekä osaamisen kehittämiseen työn ohessa.

SDP ehdottaa muutosturvaohjelmaa, joka tukee osaamisen päivittämistä uudelle alalle työelämää kohtaavien murrosten seurauksena. Erityisesti on vastattava oikeudenmukaisen siirtymän ja digitaalisen murroksen vaatimuksiin. Jatkuva oppiminen ja osaamisen päivytystarpeiden ennakointi ovat parasta turvaa globaaleissa työn, teknologian ja maailman muutoksissa. Työelämän murrokset ovat osa laajempia globaaleja ilmiöitä, joten kansainvälisesti onnistuneita malleja kannattaa hyödyntää muutosturvan rakentamisessa.

Keskeistä on uuden oppiminen ja jatkuvan oppimisen mahdollistaminen. Myös työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien osaamiseen tulee panostaa ja tukea työllistymistä digitaalisen ja vihreän siirtymän olosuhteissa. Työntekijöiden osaamiseen panostaminen pitkäjänteisesti, ennakoivasti ja strategisesti on parasta mahdollista tulevaisuuden turvaa myös suomalaisille yrityksille.

Työttömyysturvalla opiskelua on helpotettava. Aikuiskoulutustuki on tärkeä uudelleen kouluttautumisen väline ja sen tulisi tukea erityisesti aliedustettujen ryhmien kouluttautumista. Sitä tulee kehittää niin, että se mahdollistaa aidosti uuden opiskelun erilaisissa elämäntilanteissa oleville.

Työnantajan roolia ja vastuuta jatkuvassa oppimisessa työpaikoilla on lisättävä. Työelämlainsäädäntöä sekä rahoitusta on käytettävä keinoina kannustaa työtehtävien ja -yhteisöjen järjestämistä osaamisen kehittymistä tukeviksi. Tavoitteena on, että työntekijän osaaminen syvenee ja laajenee työssä oppien koko työuran ajan.

Osaamisen kehittäminen on keskeistä myös työllisyyden edistämisessä. Viime vuodet on keskitytty kehittämään julkisen puolen tarjontaa. Nyt on aika jatkaa keskustelua siitä, mikä on työnantajan velvollisuus osaamisen ylläpitämisessä. Osaava ja motivoitunut työvoima on työnantajan etu. Siksi osaamisen kehittämisen vastuuta on jaettava entistä paremmin työntekijän, työnantajan ja yhteiskunnan välillä.

Ensi hallituskaudella tulee luoda selkeä lainsäädäntökehikko jatkuvalla oppimiselle. Lähtökohtana on oltava oikeus jatkuvaan oppimiseen, koulutuksellisen tasa-arvon lisääntyminen sekä riittävät resurssit niin koulutusjärjestelmään kuin yksilöille jatkuvan oppimisen mahdollistamiseen. Osana tätä uutta kehikkoa tulee olla uusi koulutusmuoto, työelämäkoulutus. Työelämäkoulutus on lyhytkestoista, ei-tutkintomuotoista ja toteutustavoiltaan monimuotoista. Tavoitteena on tarjota mahdollisimman monelle uutta osaamista työelämän aikana ja erilaisissa elämäntilanteissa. Tämän uusi osaaminen tulee myös tunnistaa osaksi muuta osaamista ja koulutusta.

Parannamme opiskelijoiden toimeentuloa

Opintotukea kehitetään ensisijaisesti osana muuta sosiaaliturvajärjestelmän uudistamista. SDP:n tavoitteena on parantaa opiskelijoiden toimeentuloa ja vähentää opintotuen lainapainotteisuutta. Tulevalla vaalikaudella opiskelijoiden toimeentuloa on turvattava erityisesti opintorahan tasoa nostamalla ja tekemällä siihen vuosittain indeksitarkistukset.

Selvitetään ja pannaan toimeen keinot, joilla korkeakouluopiskelijoiden terveydenhoitomaksun perimistä voidaan sujuvoittaa opiskelijoiden näkökulmasta. Tavoitteena on, ettei niitä tarvitsisi periä jälkikäteen.

Osallisuus on demokratian edellytys

Eheä ja toimiva yhteiskunta rakentuu osallisuuden vahvistamisen kautta. Demokratia ei ole itsestäänselvyys. Jokaisella on oltava mahdollisuus osallistua yhteiskunnan rakentamiseen sen kaikilla tasoilla. Päätöksentekoon vaikuttaminen ja mahdollisuus esittää näkemyksiä on demokratian ydintä. Lähidemokratialle ja osallistumiselle tulee kehittää uusia muotoja.

Demokratiaa ja kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuutta on vaalittava. Kaikkialla maailmassa demokraattiseen järjestelmään kohdistuu uhkia. Vapaa, elinvoimainen kansalaisyhteiskunta, toimiva vaalijärjestelmä, kansalaisten suorat vaikutusmahdollisuudet sekä tiedon ja tiedonvälityksen avoimuus ovat välttämättömiä edellytyksiä demokratian säilymiselle vahvana ja vakaana myös tulevaisuudessa.

Äänestysaktiivisuuden lasku ja osallisuuden epätasainen jakautuminen ovat jatkuneet jo pitkään. Varakkaammat, korkeammin koulutetut ja muuten hyväosaiset sekä iäkkäämmät äänestävät ja osallistuvat muita enemmän ja tämä näkyy tutkimusten mukaan vahvasti myös politiikan sisällöissä. Useissa edellisissä vaaleissa erityisen huolestuttavaa on ollut äänestysaktiivisuuden eriytyminen asuinalueiden välillä.

SDP tavoittelee seuraavalla vaalikaudella merkittäviä toimia demokratian vahvistamiseksi. Näitä olisivat esimerkiksi vaalien kampanjakatto, jolla säädettäisiin vaalikampanjoille euromääräiset ylärajat sekä aktiiviset toimet äänestysaktiivisuuden nostamiseksi.

Tarvitsemme Suomeen laajan demokratiaohjelman, joka sisältää toimia demokratian vahvistamiseksi niin demokratiakasvatuksen, äänestämisen kynnyksen madaltamisen kuin poliittisen toiminnan helpottamisen suhteen.

Kansalaisyhteiskunnan toimivuus ja toimintaedellytykset on turvattava. Ilman aktiivista ja autonomista kansalaisyhteiskuntaa ja sen tuottamaa toimeliaisuutta suomalainen yhteiskunta ja demokratia eivät toimi. Kansalaisjärjestöjen osallisuus päätöksenteon valmistelussa sekä julkisen datan avoimuuden ja digiesteettömyyden lisääminen ovat demokratian toimivuuden kannalta tärkeitä vaatimuksia. SDP haluaa vahvistaa toiminnan edellytyksiä ja riittävää autonomiaa tukevia rakenteita ja rahoitusjärjestelmiä, jotka mahdollistavat moniäänisen ja elävän toiminnan tuleville vuosikymmenille.

Vaalijärjestelmää tulee kehittää niin, että äänestysaktiivisuus nousee. Teknologian kehittymisen seurauksena myös demokratian digitalisoituminen on edennyt. Nettiäänestämisen vaatima tekninen arkkitehtuuri täytyy rakentaa ja sen luotettavuutta on tutkittava huolellisesti.

Edustuksellista demokratiaa on tuotava lähemmäs arkea. Tarvitaan toimia niin valtakunnallisella kuin alue- ja kuntatasolla varmistamaan, että jokaisella on mahdollisuus vaikuttaa oman yhteisönsä päätöksentekoon ja tulla kuulluksi itseään koskevissa asioissa. Tämä vaatii erityisiä toimia vammaisten ja muuten heikommassa asemassa olevien ryhmien kuulemiseksi ja osallistamiseksi.

Kansalaisaloitteen vaikuttavuutta on tehostettava. Nykyisellään kansalaisaloitteella ehdotetaan uutta lakia, muutosta olemassa olevaan lakiin tai olemassa olevan lain kumoamista. Kansalaisaloite etenee eduskunnan käsiteltäväksi, jos se on kerännyt vähintään 50 000 kannatusilmoitusta kuuden kuukauden kuluessa. Kansalaisaloitteen vaikuttavuus ei ole kansanedustajia sitova tai edes neuvoa-antava. Kansalaisaloiteprosessia on tehostettava. SDP haluaa, että vastaisuudessa valiokuntien tehtävä mietintö, jossa viitoitetaan jatkotoimet tai perustellaan aloitteen hylkääminen. Lisäksi kansalaisaloitteen ei pidä raueta hallituskauden päätyttyä.

Otetaan käyttöön niin sanottu keskustelualoite kunta-, maakunta-, eduskunta- ja EU-tasolla. Keskustelualoitteessa kansalaisilla on säädetyn kannattajamäärän kerättyään mahdollisuus viipymättä saada asia tai kysymys päätöksentekijöiden ajankohtaiskeskusteluun. Oikeus kansalaisaloitteeseen ja keskustelualoitteeseen tulisi ulottaa myös 16-18-vuotiaisiin.

Kenenkään yhteiskunnallisen osallistumisten estämistä ei voi hyväksyä. Vihapuhe kaventaa demokratiaa ja vähentää halukuutta osallistua päätöksentekoon. Häirintä kaventaa erityisesti tyttöjen ja naisten vapautta ja mahdollisuuksia osallistua ja toimia yhteiskunnassa. Häirinnän ja vihapuheen torjunnan toimia ja säätelevää lainsäädäntöä on tehostettava.

Lisäämme nuorten osallisuutta ja parannamme hyvinvointia

Lapset ja nuoret ovat kärsineet valtavasti koronan aiheuttamasta poikkeustilasta. Koronakriisin jälkihoidossa lasten, nuorten ja opiskelijoiden tarpeet on asetettava etusijalle niin kotimaassa kuin myös EU-tasolla. Jokaisella nuorella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon lähiyhteisöissään ja laajemminkin yhteiskunnassa. Nuorille tulee tarjota monikanavaisesti tietoa vaikuttamismahdollisuuksista ja nuorten osallisuuden vahvistamiseen tulee varata resurssit. Erityisesti on parannettava yhteiskunnallisesti heikommassa asemassa olevien nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja -osaamista.

Mahdollisuus olla osallisena ja vaikuttaa itseä koskeviin päätöksiin on tärkeää ihmisen identiteetin kehittymisen kannalta. Tämän vuoksi on tärkeää, että myös lasten mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon omista ja elinpiirinsä asioista kehitetään.

Laitamme nuorisopolitiikan rakenteet ja rahoituksen kuntoon

Nuorten hyvinvointia edistävää politiikkaa tulee johtaa tavoitteellisesti. Nuorten tilanteesta Suomessa tulee muodostaa kokonaiskuva. Nuorisopolitiikkaa, nuorten syrjäytymistä torjuvaa ja hyvinvointia edistävää työtä on johdettava tavoitteellisesti.

Nuorten elinoloja edistävässä politiikassa on keskityttävä järjestöjen ja kuntien toteuttamaan pitkäjänteiseen perustyöhön. Nuorisotyötä ja nuorten palveluita tuottavien kuntien ja järjestöjen toimintaedellytykset on saatava yhteiskunnallisen tarpeen edellyttämälle tasolle.

Nuorten kansainvälistymistä on edistettävä tehokkaasti ja myös niille nuorille, joille ulkomaille lähtö ei ole helppoa opintojen kautta, on tarjottava kansainvälistymisen mahdollisuuksia. Erasmus+-ohjelman mahdollisuuksia vapaa-ajan kansainvälistymisen tukena on saatava paremmin käyttöön.

Rakennamme lasten ja nuorten palvelut kouluihin ja oppilaitoksiin

Lasten ja perheiden palvelujen tulee muodostaa jatkuvan matalan kynnyksen kokonaisuus aina raskauden alusta siihen asti, kunnes nuori on varttunut ottamaan vastuuta tulevaisuudestaan. Neuvolat ovat tässä keskeisiä toimijoita ja niiden toiminta on turvattava ja sitä on kehitettävä. Tätä varten SDP:n tavoitteena on ehkäisevien, maksuttomien ja matalan kynnyksen lapsiperhepalveluiden parantaminen. Lasten ja perheiden palveluista on tehtävä toimiva moniammatillinen kokonaisuus ja palveluiden on muodostettava jatkumo siten, että palvelutarpeisiin vastataan yhdestä pisteestä silloinkin, kun tarpeet ovat monialaisia.

Päiväkotien, koulujen ja oppilaitosten tulee olla paikkoja, jotka toimivat moniammatillisesti lapsen tukena kasvulle ja oppimiselle koko lapsuuden ajan. Näin voidaan varmistaa monialainen yhteistyö, jotta lapset ja nuoret saavat riittävää kokonaisvaltaista tukea. Oppimis- ja hyvinvointikeskuksissa on jokaisen oppilaan saatavilla sosiaalinen, pedagoginen, psyykinen ja terveydellinen tuki. Tuki on ulotettava myös erityistä tukea tarvitseville sekä vammaisille lapsille ja nuorille, tarvittaessa yhteistyötä vammaispalvelun moniammatillisen henkilöstön kanssa.

Palveluiden kokonaisvaltaisuus varmistaa myös, että huomio kiinnitetään erityisesti niihin lapsiin, nuoriin ja perheisiin, jotka ovat vaarassa jäädä syrjään. Tätä varten tulee vahvistaa lapsi- ja vammaisvaikutusten arviointia, lasten, nuorten ja vanhempien kuulemista sekä systemaattista tiedon keräämistä ja tiedon hyödyntämistä päätöksenteossa.

Huomioidaan haavoittuvassa asemassa olevien lasten palvelutarpeet. Tunnistetaan lasten palveluissa lasten erilaiset perhetilanteet ja huomioidaan nykyistä paremmin perheiden ja perhemuotojen moninaisuus.

Edistetään eri asiakasrekisterien tietojen hyödyntämistä moniammatillisen yhteistyön tehostamiseksi.

Taataan tuen tarpeessa oleville mm. vammaisille lapsille ja neurokirjon erityispiirteitä omaaville lapsille sekä heidän perheilleen yhdenvertainen mahdollisuus saada tarpeensa mukaisia palveluita ja olla mukana arjen erilaisissa toiminnoissa.

Palveluiden on vastattava yksilöllisiin tarpeisiin, joten tarvitaan yksilöllistä, perhekohtaista ja ryhmämuotoista apua. Poikkeustilanteissa kotiin tulevan avun merkitys korostuu osalle perheistä. Esimerkiksi kotipalvelun kautta saatava lastenhoitoapu on tärkeää.

Kulttuuri lisää hyvinvointia

Elävä ja vapaa kulttuurikenttä ylläpitää henkistä huoltovarmuutta. Selviämme erilaisista kriiseissä paremmin, kun luotamme huomiseen. Yhteiskunnan resilienssi on kestäväällä pohjalla, kun uskomme yhteiskunnan kestävyyteen ja meitä yhdistäviin arvoihin. Elävään, kehittyvään kulttuuriin kiteytyy se, mitä suomalaiset haluavat vaalia ja puolustaa.

Oikeus kulttuuriin kuuluu kaikille asuinpaikasta, tulotasosta, fyysisistä ja henkisistä ominaisuuksista tai kielitaidosta riippumatta. Viime vuodet ovat korostaneet entisestään kulttuurin ja taiteen merkitystä ihmisille ja yhteisöille. Pandemia-ajan jälkeen on vahvistettava luovien aloja ja kulttuuria, jotta ne voivat antaa ihmisille toivoa paremmasta tulevaisuudesta.

Koronan vaikutukset luoviin aloihin ovat olleet kovat kaikkialla maailmassa. Erityisen voimakkaasti rajoitustoimet ovat vaikuttaneet esittäviin taiteisiin ja kulttuurimatkailuun, mutta likimain kaikilla luovilla aloilla on vaikeaa. Koronan myötä kulttuurin ja taiteenaloilta on muun muassa poistunut ammattilaisia, lasten ja nuorten kulttuuriharrastaminen vähentynyt ja kulttuuritoimijat yrityksistä taiteilijaryhmiin ovat kohdanneet merkittäviä vaikeuksia.

SDP on sitoutunut siihen, että valtion rahoitus kulttuurille nousee yhden prosentin tasolle budjetista. Tavoite ei ole helppo saavuttaa, mutta tulevina vuosina on luotava selkeä suunnitelma välietappeineen tavoitteeseen pääsemiseksi. Lisäksi tarvitsemme yhä kunnianhimoa kulttuurin toimintaedellytysten jälleenrakentamiseksi. Alat tarvitsevat tukea vielä pitkään pandemian helpottamisen jälkeen.

Kulttuuri on niin kokemuksia kuin myös tekemistä, se on niin aineetonta kulttuuriperimää, rakennettua ympäristöä ja kädentaitoja kuin korkeakulttuuriakin. Mahdollisuudet kulttuurin harrastamiseen ovat kulttuuripoliittisesti yhtä tärkeitä kuin kulttuurin seuraaminen. Erilaiset harrastusmuodot matalankynnyksen kokeiluista pitkäjänteiseen taiteen perusopetukseen on pidettävä osana kuntien ja muun kulttuuri- ja sivistyshallinnon kokonaisuutta.

Sosialidemokraatit edistävät vapaata taidetta. Pidämme huolen siitä, että kulttuuriperintömme siirtyy sukupolvelta toiselle. Huolehdimme kaikenikäisten kulttuurihyvinvoinnista, mahdollisuuksista harrastaa, alueellisesti kattavista palveluista, kulttuurin saavutettavuudesta ja meille rakkaista kulttuuriympäristöistä. SDP huolehtii siitä, että suomalainen kulttuurielämä kukoistaa kriisien keskellä ja niiden jälkeen.

Kulttuuristen oikeuksien toteutuminen edellyttää sitä, että kulttuuritoiminnot ja -palvelut järjestetään esteettömissä tiloissa, ne ovat digiesteettömiä, saavutettavia, selkokielisiä ja selkeäkielisiä. Esteettömät ja saavutettavat kulttuuri- ja liikuntapalvelut palvelevat vammaisten henkilöiden lisäksi mm. lastenvaunuilla liikkuvia lapsiperheitä ja ikäihmisiä.

Kulttuuri- ja liikunta lisää vammaisen henkilön hyvinvointia niin fyysisesti, sosiaalisesti kuin mielenterveydellisesti ja siten myös kulttuuri- ja liikuntapalveluihin pääsemiseksi on saatava tukipalvelut, muun muassa kuljetuspalvelut ja avustajapalvelut, resursoitua yksilöllisesti.

Teemme harrastamisen Suomen mallista pysyvän

Harrastukset ovat elintärkeitä lasten ja nuorten hyvinvoinnin kannalta. SDP haluaa uudistaa koulupäivän rakennetta siirtymällä joustavaan koulupäivään, jossa on mukana maksutonta kerho- ja harrastustoimintaa. Marinin hallituksen harrastamisen Suomen mallia on vietävä eteenpäin kaikissa kunnissa ja kouluissa sekä laajennettava malli kattamaan toinen aste. Mallille tulee varmistaa pysyvä rahoituspohja ja turvata eri toimijoiden aito mahdollisuus toimia kuntien kumppanina toiminnan järjestämisessä. Kolmannen sektorin, yhdistysten ja seurojen liittämistä palvelutarjontaan on lisättävä erilaisten harrastusten mahdollistamiseksi lapsille ja nuorille. Muun muassa palvelusetelit voivat toimia yhtenä työkaluna palveluiden kohdentamisessa. Harrastamisen ja sen taloudellisen tukemisen koordinointia on vahvistettava.

Harrastamisen mallissa on kuultava lasten ja nuorten, myös erityistä tukea tarvitsevien sekä vammaisten lasten ja nuorten omia toiveita ja näiden toiveiden on johdettava toiminnan kehittämiseen. Mallia voidaan vahvistaa edelleen liittämällä siihen nuorisotyöntekijät mukaan.

Oikeus hyvinvointiin ja liikkumiseen kuuluu kaikille

Tavoitteemme on liikkeen lisääminen kaikissa ihmisryhmissä niin, että jokainen liikkuisi hyvinvointinsa ja terveytensä kannalta riittävästi. Jokaisella tulee olla yhdenvertainen mahdollisuus olla osallisena liikuntakulttuurista. Erityisesti kaikkein heikoimmassa asemassa olevien kansalaisten, kuten työttömien, vammaisten tai ikääntyneiden liikuntamahdollisuuksia tulee lisätä. Liikunnan mahdollistaminen kaikille taustasta riippumatta on arvovalinta. Palveluiden tulee olla kaikkien saatavilla, esteettömiä ja saavutettavia. Myös liikunta- ja toimintarajoitteisten on päästävä osallistumaan näihin palveluihin.

Liikunnassa on kyse terveydestä, hyvinvoinnista, toimintakyvystä, mielekkäästä tekemisestä ja itsensä toteuttamisesta. Kyse on myös tuottavuudesta, elämyksistä, inspiraatiosta ja kiinnittymisestä itseä suurempaan yhteisöön. Liian vähäinen liikkuminen aiheuttaa yhteiskunnassa vuosittain UKK-instituutin selvityksen (2018) mukaan 3–7 miljardin euron kustannukset.

Olenaiset politiikkatoimet on linjattu liikuntapoliittisessa selonteossa. Tulevalla vaalikaudella on keskeistä kiinnittää huomiota ennen muuta selonteon toteutukseen uusien ohjaavien asiakirjojen sijaan. Liikunnan valtionrahoitusta on vahvistettava liikuntapoliittisessa selonteossa linjattuun suuntaan.

Liikkuvat-kokonaisuuden rahoitusta on vahvistettava niiltä osin kuin ohjelma-arviointien mukaan on perusteltua ja eri ohjelmien yhteistoimintaa ja toimien täydentävyyttä on parannettava.

SDP haluaa tasata harrastamiseen liittyvää eriarvoisuutta. Usein haasteena on harrastamisen kalleus sekä sen tavoitteellisuus, mikä tarkoittaa lapsiperheiden kannalta suurta panostusta harrastukseen ajallisesti. Liikuntapoliittisen selonteon mukaan kysyntää vapaamuotoisemmalle seuratoiminnalle on kasvavassa määrin. Tästä syystä tulisi seuratoiminnan kehittämistukea kohdistaa matalan kynnyksen harrastustoiminnan rakentamiseksi.

Liikunta osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa

Hyvinvointialueiden aloittaessa liikuntatoimi jää kuntien vastuulle. Liikunta on keskeistä kutakuinkin kaikkien kansansairauksien ehkäisyssä, hoidossa ja kuntoutuksessa. On tärkeää, että palveluketjut toimivat kuntien ja hyvinvointialueiden välillä ja molemmilla tasoilla voidaan edistää terveyttä liikettä lisäämällä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteydessä on oltava eri hallinnon tasojen välillä toimivat, yksilön kannalta sujuvat liikunnan palveluketjut sekä elintapaneuvonta. Tehtävä edellyttää kaikkien julkishallinnon tasojen (kunnat, alueet, valtio) yhteistyötä.

Vastuullinen huippu-urheilu

Yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon tulee toteutua suomalaisessa huippu-urheilussa. Viime vuodet ovat osoittaneet, kuinka huippu-urheilun puolella järjestelmän ylintä johtoa myöten häirintää ei ole saatu kitkettyä pois. Tähän tulee suomalaisen yhteiskunnan puuttua entistä ohjaavammalla linjalla. Suomi edistää myös aktiivisesti ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväää kansainvälistä huippu-urheilua. Suomalaisilla urheilutoimijoilla on kasvavat valmiudet toimia vastuullisesti ja edistää vastuullisuutta kansainvälisessä urheilussa. Hyvän lähtökohdan tähän tarjoaa urheiluyhteisön vastuullisuusohjelma 2020–24. Huippu-urheilun tukitoiminnan kriteereissä otetaan entistä vahvemmin huomioon häirintää ja asiatonta käytöstä vähentävät toimenpiteet.

SDP tavoittelee

Osaamisen lisäämistä

- Enemmän yksilöllistä tukea oppimiseen kaikille koulutusasteille ja opintojen nivelvaiheisiin
- Laadukasta, maksutonta varhaiskasvatusta ja kaksivuotista esiopetusta
- Maailman parasta peruskoulua, jota varten tarvitaan parlamentaarinen peruskoulu-uudistus
- Kunnianhimoista koulutustason nostoa: yli 60 % nuorista korkeakoulutettuja 2030-luvulla
- Riittäviä henkilöstömääriä varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen, panostusta henkilöstön hyvinvointiin, osaamiseen ja urapolkuihin
- Jokaiselle oikeutta kehittää omaa osaamista läpi työelämän, luodaan uusi työelämäkoulutuksen kokonaisuus

Vahvaa demokratiaa, elävää kulttuuria ja liikkuvaa kansaa

- Laajaa demokratiaohjelmaa, joka etsii vastauksia kansanvallan vahvistamiseen, osallisuuden lisäämiseen ja äänestysaktiivisuuden kasvattamiseen
- Kulttuuristen oikeuksien laajaa toteutumista, kulttuurin rahoitus on nostettava yhden prosentin tasolle valtion budjetista
- Jokaisella lapsen ja nuoren oikeutta ainakin yhteen harrastukseen ja harrastamisen Suomen mallin pysyväksi tekemistä
- Liikunnan lisäämistä kaikissa ihmisryhmissä terveyden ja hyvinvoinnin lisäämiseksi

TYÖ RAKENTAA HYVINVOINTIA JA KESTÄVÄÄ TALOUTTA

Työelämä on murroksessa. Pandemian aikana suuri joukko työntekijöitä teki digiloikan, joka muutti työnteon tapoja pysyvästi. Toisaalta pandemia teki näkyväksi sekä lisäsi työelämän eroavaisuuksia ja eriarvoisuuksia monin tavoin. Toisille etätö oli helppoa ja turvallista, toisille se ei ollut mahdollista tai sallittua. Pandemia ei kuitenkaan aloittanut työelämän murrosta, vaan nopeutti jo käynnissä olevaa prosessia.

Työ on yhteiskuntamme kivijalka. Sen pohjalle rakennetaan henkilökohtaista toimeentuloa ja osallisuutta, mutta myös yhteiskunnan menestystä, kilpailukykyä ja vaurautta. SDP:n ajatus on kauan ollut se, että työllisyyden hoito ja hyvien työpaikkojen syntyminen on kestäväntä talouspolitiikkaa, mitä pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa voi tehdä.

Kaikki työ on arvokasta, työelämä ei kuitenkaan aina ole reilua tai toimi oikein. Meidän tulee turvata kaikkien oikeus työhön ja siitä saatavaan säälliseen toimeentuloon sekä reiluihin työehtoihin ja -oloihin. Työmarkkinoiden ongelmiin on puututtava nopeasti ja päättäväisesti. Vahvaa ammattiyhdistysliikettä tarvitaan turvaamaan työntekijöiden oikeuksia ja parantamaan työelämää yhdessä työnantajajärjestöjen kanssa. SDP uskoo neuvotteluihin ja yhdessä rakentamiseen, ei saneluun tai yksipuolisiin ehtoihin.

Kaikki työ ei myöskään ole perinteistä palkkatyötä. Yhteiskuntaan voi osallistua monin tavoin. Opiskelu, palkaton hoivatyö ja vapaaehtoistyön monet muodot, eri ikäisten omilla tavoillaan antamat panokset yhteisen hyvinvoinnin kehittämiseen rakentavat kaikki yhteiskuntaa. Jokaisen oikeus ja mahdollisuus osallistua yhteiskuntaan omien kykyjensä ja halunsa mukaan on turvattava.

Työtä luodaan turvaamalla toimiva yhteiskunta ja hyvät toimintaympäristöt. Siksi suomalaisen työn turvaamisessa keskeisessä roolissa on niin kaavoitus, liikenteen toimivuus kuin asuntopolitiikkakin.

Kohti täystyöllisyyttä ja parempaa työelämää

Kuluneella hallituskaudella olemme saavuttaneet ennätyslukemat työllisyydessä. Tämä on saavutettu panostamalla työllisyyden hoitoon ja työllisyyspalveluihin, luomalla ennakoitavuutta ja luottamusta, jonka varassa on mahdollista työllistää ja työllistyä. Suomalaiset työmarkkinat ovat aina toimineet luottamuksen varassa, näin on oltava jatkossakin.

Työllisyyttä on vahvistettava edelleen. Seuraava välitavoite on oltava 80 prosentin työllisyysaste, joka vie Suomen muiden Pohjoismaiden tasolle. Pidemmän aikavälin tavoitteen on oltava täystyöllisyys, eli tilanne, jossa työttömyysaste on selvästi alle 5 prosenttia. Tarvitsemme nykyistä korkeampaa työllisten määrää voidaksemme turvata toimivan hyvinvointivaltion myös tuleville sukupolville.

Kansainvälisesti on seurattava kiinnostavia kokeiluja esimerkiksi Itävallan ja Ranskan työtakuusta, jolla taataan jokaiselle halukkaalle työpaikka. Kokeilujen alustavat tulokset näyttävät, että täystyöllisyyden turvaaminen julkisin toimin lisää hyvinvointia ja osallisuutta sekä työvoiman tarjontaa, eikä ole valtavasti muunlaista pitkäaikaistyöttömyyden hoitoa kalliimpaa.

Kaikilla tulee olla mahdollisuus kokoaikatyöhön ja vastentahtoista osa-aikatyötä on vähennettävä. Osa-aikatyöllä on usein mahdotonta tulla monilla aloilla toimeen ja siksi tulee varmistaa, että kokoaikatyötä haluavilla on siihen mahdollisuus. Työnantajien velvoitetta tarjota kokoaikatyötä osa-aikatyöntekijöilleen tulee tiukentaa. Osa-aikaiseen työsuhteeseen palkkaamiseen tulee olla lain mukainen peruste. Tämä ei vaikuttaisi osatyökykyisten tai muiden omasta halustaan osa-aikatöitä tekevien mahdollisuuteen osallistua työmarkkinoille omien kykyjensä ja halunsa mukaan.

Työn tehokkuus on jatkanut kasvuaan ja menneinä vuosikymmeninä tehostuminen näkyi paremmin myös työntekijän palkan ja vapaa-ajan kehityksessä. Työaika lyheni ja korvaustaso kasvoi. Tuottavuuden kasvun tulokset ovat kuitenkin jo pitkään siirtyneet johonkin muualle kuin työntekijän eduksi. Itse asiassa monen työntekijän työaika on viime vuosina kiky-sopimuksen myötä jopa pidentynyt. Kyse on sekä työhyvinvoinnista, työn paremmasta jakautumisesta kuin taloudellisesta oikeudenmukaisuudesta. Tästä syystä tavoitteeksi on otettava työntekijöiden hyötyminen työn tuottavuuden kasvun tuloksista joko parempana toimeentulona tai lyhyempänä työaikana.

Työ muuttaa muotoaan ja kehittyy. Yhteiskunnan on muututtava mukana. Tämä vaatii myös vahvempaa säätelyä siellä, missä heikommassa työmarkkina-asetuksessa olevat tarvitsevat suojaa. Uusissa työnteon muodoissa työskentelevien asemaa on vahvistettava estämällä työsuopimussuhteen naamiointi muuksi kuin työsuopimukseksi. Säädetään työneuvoston toimivallasta antaa lausuntoja työsuhteen olemassaolosta. Selkiytetään itsensä työllistäjien mahdollisuuksia työehtosopimustoimintaan.

Lisäämme työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta

Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus ovat SDP:n toiminnan perusydintä. Samasta ja samanarvoisesta työstä tulee maksaa sama palkka. SDP haluaa vahvistaa työelämän tasa-arvoa toteuttamalla tasa-arvolain kokonaisuudistuksen, jossa tarkastellaan erityisesti tasa-arvon edistämistä, syrjintäkieltoja sekä valvonnan ja oikeussuojakeinojen toimivuutta ja riittävyyttä. Laaditaan tasa-arvo-ohjelma ja luodaan kolmikantaneuvotteluiden avulla hallituskaudet ylittävä palkkatasa-arvo-ohjelma.

Työelämä kaipaa lisää joustavuutta. Joustava työn ja yksityiselämän yhteensovittaminen tukee työssäjaksamista ja työhyvinvointia. Tämän vuoksi työntekijän mahdollisuuksia vaikuttaa työaikaansa tulee lisätä. Perheiden arkea ja vanhemmuutta tuetaan luomalla perheystävällinen työelämäkulttuuri, joka mahdollistaa työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen. Etätöiden pitää olla yhtä turvallista kuin lähityönkin ja siksi työtapaturmasääntelyä tulee parantaa vastaamaan lähityön vakuutusturvaa. Selvitetään lainsäädännön muita kehittämistarpeita etätöiden laajentumisen takia.

Perheystävällisellä työpaikalla otetaan huomioon erilaiset elämäntilanteet ja niihin liittyvät tarpeet osana työntekoa ja työpaikan käytäntöjä. Palveluja ja työelämää on joustavoitettava, jotta vanhempien osallistuminen vanhempainvartteihin, kasvatukseen ja arviointikeskusteluihin sekä laajoihin perhekohtaisiin terveystarkastuksiin mahdollistuu. Samalla tulee huomioida perheiden monimuotoisuus ja elämäntilanteiden erilaisuus. Perheystävälliset käytännöt huomioivat myös esimerkiksi ikääntyneiden läheisten arjessa auttamisen. Hyvillä työpaikoilla huomioidaan kaikenlaisten ihmisten tarpeita. Perheettömän ihmisen tukena hoivassa voi olla joku muukin kuin sukulainen ja tämä tulee myös olla mahdollista. Työntekijöillä tulee olla oikeus lyhennettyyn työaikaan elämäntilanteen niin vaatiessa ja työaikapankkijärjestelmää tulee edelleen kehittää.

Perhevapaat eivät saa vaikuttaa työelämässä etenemiseen ja palkkatasoon. Työelämän on tunnistettava perheiden erilaiset tilanteet. Syksyllä 2022 voimaan tulleen perhevapaaudistuksen toteutumista on seurattava ja sen päivittämistä jatkettava tarpeen mukaan. Myös kotihoidontuen järjestelmä tulee uudistaa joustavammaksi niin, että se tukee lasten osallistumista varhaiskasvatukseen.

Palkka-avoimuus edistää samapalkkaisuutta. Lainsäädännöllä tulee lisätä palkkauksen avoimuutta ja palkkatietoisuutta työpaikoilla. Raskaussyrjintää voidaan vähentää vahvistamalla syrjinnän valvontaa ja sanktioita. Parannetaan osatyökykyisten ja vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia päästä työelämään eri keinoin, esimerkiksi parantamalla järjestöjen työllistämisen edellytyksiä sekä laajentamalla Työkanava Oy:n toimintaa. Varmistetaan, että Työkykyohjelmassa käynnistetyt työttömien työkykyä tukevat sote-palvelut integroidaan kuntien työllisyyspalveluihin ja huolehditaan saumattomasta yhteistyöstä hyvinvointialueen sote-palveluiden kanssa.

Vastaamme työvoimapulaan kokonaisvaltaisesti

Työvoimapula vaivaa yhä useampaa alaa sote-palveluista teollisuuteen ja yksityisiin palveluihin. Pitkittyessään osaajapula heikentää koko Suomen talousnäkyviä ja kykyä ylläpitää hyvinvointivaltion palveluja. On kuitenkin huomioitava työvoimapulan erilaiset ilmenemismuodot ja erityisen huolissaan on oltava aloista, joilla työvoimaa ei ole saatavilla edes kokoaikaiseen, työehtosopimusten mukaisesti palkattuun työhön. Sen sijaan osa-aikaisiin tai alipalkattuihin työsuhteisiin työvoimaa etsittäessä ei kyse ole samanlaisesta ongelmasta.

Työnantajien vastuulla on osaltaan etsiä keinoja työvoimapulan ratkaisemiseksi. Tässä palkka, työehdot ja työsuhteen laatu ovat tärkeitä tekijöitä. Osaajapulan korjaamiseksi on käytettävä niin kotimaisen koulutuspolitiikan kuin työperäisen maahanmuuton mahdollisuuksia. Tarvitaan nopeita satsauksia koulutustason nostoon. Työllisyyskoulutuksen resurssit on turvattava.

Aikuisia alanvaihtajia on tuettava paremmin. Erityisesti toisen asteen koulutuksen sisältämät työssäoppimisen muodot voivat olla tärkeä keino vähentää uudelle alalle kouluttautumisen esteitä (kuten tulojen puutetta opiskelun aikana). Oppisopimuskoulutus ja aikuiskoulutustuki ovat tärkeitä elementtejä uudelleen kouluttautumisen mahdollistamisessa sekä kohtaanto-ongelmien ratkaisemisessa. Lain sallimissa puitteissa tulisi alanvaihtoon räätälöidyissä koulutusmuodoissa suosia vähemmistösuupuolen hakijoita.

Segregaation purkamistavoite on tärkeää huomioida myös TE-palveluissa, joiden asiakkuus osuu monella nimellä työuran murroskohtiin. Tämä edesauttaa sekä sukupuolisegregaation purkua että koulutuksellista tasa-arvoa laajemmin.

Hyvinvointialueiden sote-palveluihin on varmistettava riittävä, osaava henkilöstö. Alan veto- ja pitovoiman lisäämiseksi tarvitsemme monipuolisia toimia sekä paikallisella että valtakunnallisella tasolla. Koulutusmääriä on edelleen lisättävä ja hyödynnettävä erilaisia polkuja sote-alalle sekä tuettava alalta poistuneiden paluuta. Työnjaosta on huolehdittava niin, että henkilöstö voi tehdä mielekästä ja koulutustaan vastaavaa työtä. On kehitettävä työoloja, johtamista ja työhyvinvointia. Täydennys- ja erikoistumiskoulutus sekä ura- ja palkkakehitysmahdollisuuksien turvaaminen ovat tärkeitä tekijöitä. On laadittava kattava palkkasuunnitelma pidemmällä aikavälillä, vaikka palkkaratkaisut pysyvät työmarkkinajärjestöjen asiana. Selvitetään mahdollisuudet tukea työperäistä maahanmuuttoa ja tehdään tarvittavat toimet, kuten uudistetaan alan kielitaitovaatimuksia.

Työn vetovoimaa lisäävät modernit työolot, joissa tarkoituksenmukaisella, monipuolisella teknologialla ja digitaalisilla palveluilla voidaan osaltaan parantaa työntekijöiden jaksamista ja palveluiden vaikuttavuutta. On tärkeä pitää kiinni henkilöstömitoituksista, jotta voidaan taata asiakkaille palveluiden laatu ja turvallisuus sekä henkilöstölle jaksaminen ja työhyvinvointi.

Tarvitsemme yhä enemmän työperäistä maahanmuuttoa

Suomi tarvitsee työperäistä maahanmuuttoa, jolla vastataan osaavan työvoiman tarpeeseen ja vahvistetaan kasvun mahdollisuuksia. Tarvitsemme enemmän osaamista kansainväliseen rekrytointiin ja osaajien Suomeen houkutteluun. Tämä vaatii resursseja niin valtion kuin suurten kaupunkien työvoimapalveluihin.

Meidän on annettava Suomeen muuttaville ammattilaisille ja heidän perheilleen palvelulupaus, että lupaprosessien ohella muu viranomaisasiointi ja palveluiden piiriin pääseminen on sujuvaa ja elämän Suomessa pääsee aloittamaan kitkattomasti. Tämä tarkoittaa myös perheenyhdistämisen helpottamista. Perheiden kotoutumiseen ja mukana muuttavan puolison työllistymiseen on tarjottava aktiivisesti tukea.

Työhön Suomeen muuttava ei tuo Suomeen vain työpanostaan, vaan koko elämänsä. Sujuvaan maahanmuuttokokemukseen ja sen kehittämiseen on ohjattava riittävästi resursseja. Myös työperäisesti maahan muuttaneet pitää ottaa huomioon kotoutumispalveluiden asiakasryhmänä.

Tuemme paremmin kotoutumista

Onnistunut kotoutumisprosessi on avain eri syistä Suomeen muuttaneiden työllistymiseen. Kotoutumisen tavoitteena tulee olla sujuva ja nopea siirtyminen työelämään. Varmistetaan, että työvoiman ulkopuolella olevat maahanmuuttajat tavoitetaan palvelujen pariin. Vanhempien kieliopetuksen ja lasten varhaiskasvatuksen tai koulunkäynnin yhdistävästä toiminnasta on luotava valtakunnallinen toimintamalli.

Työllisyys- ja kotoutumispalveluiden kokonaisvastuun siirtyessä kunnille tulee varmistaa kotoutumisen osaamiskeskusten ja muiden neuvontapalveluiden säilyminen. Maahanmuutto ja kotoutumisen tarpeet keskittyvät voimakkaasti tietyille seuduille ja siksi kotoutumisen haasteita tulee ratkoa ensisijaisesti näillä alueilla.

Kotoutujien moninaisuus on tunnistettava. Palveluissa tulee huomioida ja tunnistaa joustavasti yksilölliset tarpeet. On huolehdittava siitä, että vielä kotoutumisajan päättymisen jälkeen tukea tarvitsevat eivät jää tyhjän päälle.

Viimesijainen vastuu kotoutumisesta on aina yksilöllä itsellään, mutta samalla on varmistettava, että tähän tarjolla on riittävästi tukea ja palveluita. On myös huolehdittava, etteivät yhteiskunnan asenteet tai ulossulkevat toimintatavat muodostu kotoutumisen ja osallisuuden esteiksi. Lisätään merkittävästi suomen- ja ruotsinkielenopetuksen resursseja osana kotoutumista.

Mahdollisuus perheenyhdistämiseen tukee kotoutumista, kun huoli ulkomailla olevista läheisistä ei heikennä kotoutujan hyvinvointia.

Kehitämme työllisyyspalveluita

Työllisyyspalvelut ovat avainasemassa muiden Pohjoismaiden korkeampaan työllisyysasteeseen johtaneessa työllisyyspolitiikassa. Siksi on tärkeää jatkaa Sanna Marinin hallituksen työtä työvoimapalvelujen kehittämisessä.

Työllisyyspalveluiden siirtyessä kunnille on tärkeää turvata kuntien kokonaisvoimavarat, kuten koulutuspalvelut ja muut olemassa olevat palvelut sekä viranomaisten voimavarat ja kyky tehdä päätöksiä, jotka tukevat työllisyyden edistämistä ja elinvoiman vahvistamista.

Turvataan palvelujen laatu ja oikea-aikaisuus riittävällä rahoituksella. Työllisyyspalvelujen ja sosiaali- ja terveyspalvelun yhteistyön pitää toimia kaikissa tilanteissa. Jokaiselle työttömälle tarjotaan työllistymistä edistäviä osaamisen kehittämisen toimia. Tarvittaessa työllisyyspalvelujen järjestäjiä kootaan isommiksi kokonaisuuksiksi, jotta palvelujen laatu ja asiakkaiden yhdenvertainen asema toteutuvat.

Vähennämme mielenterveysperusteista työnkuormitusta työpaikoilla

Mielenterveysperusteisen työkyvyttömyyden lisääntyminen tulee katkaista. Työntekijöiden työkykyä, työelämässä pysymistä ja mielenterveyttä on tuettava. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota psykososiaaliseen kuormitukseen työturvallisuus- ja työaika-suojeluasiana. Työelämään paluun mahdollistamiseksi on tarjottava parempaa tukea kaikkialla Suomessa. On lisättävä mahdollisuuksia palata töihin osa-aikaisesti.

Säädetään täsmällisemmin työnantajan velvollisuuksista koskien psykososiaalisen kuormituksen ennaltaehkäisyä, tunnistamista, säännöllistä arviointia ja toimenpiteitä kuormituksen vähentämiseksi. Vahvistetaan työterveyshuollon ja muiden sosiaali- ja terveyspalvelujen roolia työhön paluun tukemisessa.

Puutemme tehokkaasti työperäiseen hyväksikäyttöön ja työmarkkinarikollisuuteen

Työperäiseen hyväksikäyttöön ja työmarkkinarikollisuuteen on puututtava nykyistä tehokkaammin ja niiden uhrien asemaa on parannettava. Hyväksikäytön seurauksena uhkaa syntyä kahdet työmarkkinat ja tämä kehitys on pysäytettävä. Poliisien, syyttäjien ja työsuojeluviranomaisen on kyettävä puuttumaan yhä paremmin työperäiseen hyväksikäyttöön.

Rikoslainsäädäntöä on tarkistettava, jotta hyväksikäytöstä ja alipalkkauksesta saadaan asianmukaiset rangaistukset ja uhrin saavat oikeutta. Luottamusmiesten asemaa on vahvistettava ja liitoille luotava kanneoikeus. Nämä toimet tukevat ongelmiin puuttumista ja vahvistavat työmarkkinoiden pelisääntöjen noudattamista.

Lisäksi työsuojeluviranomaisten valvontaresursseja tulee lisätä. Työehtojen ja työpaikan asianmukaisuudesta on huolehdittava osana oleskelulupaprosessia. Saatavuusharkinta on hyvä työväline, mutta tarvitsee tuekseen nykyistä parempaa valvontaa ja tuntuvampia sanktioita. Viranomaisten yhteistyötä ja tiedonvaihtoa työperäisen hyväksikäytön estämiseksi on vahvistettava.

Työelämään linkittyvän harmaan talouden torjuntaan on panostettava. Tilaajavastuun ja veronumerovaatimuksen laajennus sekä kunnianhimoisen yritys vastuulain säätäminen ovat oikeita askelia työmarkkinarikollisuuden ja harmaan talouden torjunnassa.

Haluamme takaisin suomalaisen sopimusyhteiskunnan

Työehtosopimusten ja niiden yleissitovuuden turvaaminen on SDP:lle tärkeä lähtökohta työmarkkinapolitiikassa. Tutkimusten mukaan toimivat sopimusjärjestelmät parantavat tuottavuutta, lisäävät työnyhteisöjen hyvinvointia ja työmarkkinarauhaa.

Suomalainen sopimusyhteiskunta kaipaa vahvistusta. Pohjoismainen työmarkkinamalli voidaan turvata laventamalla yleissitovuuden kriteereitä ja vahvistamalla yleissitovien työehtosopimusten sitovuutta. Yleissitovaksi työehtosopimukseksi pitää vahvistaa alalla edustavin, ammattiliiton neuvottelema työehtosopimus riippumatta sen prosentuaalisesta kattavuudesta. Vahvistetun yleissitovuuden tulee aina olla voimassa sopimuskauden loppuun. Työehtosopimuksen jälkivaikutuksesta, eli siitä, että työehtosopimuksen päättymisen jälkeisessä sopimuksettomassa tilassa noudatetaan päättyneen sopimuksen ehtoja, tulee säätää laissa.

Työsopimuslakia tulee täsmentää turvamaan järjestyneiden työntekijöiden oikeus valita työehtosopimuksen tarkoittama luottamusmies kaikilla työpaikoilla ja vahvistamaan luottamusmiesten suojaa, oikeuksia ja tiedonsaantia. Työmarkkinajärjestelmän hajautuessa on oltava valmius vahvistaa luottamusmiehen roolia työehtosopimusten tulkinassa Ruotsin mallin mukaan. Varmistetaan tasapainoinen, valtakunnallisiin työehtosopimuksiin perustuva paikallinen sopiminen. Huolehditaan työtaisteluoikeuden säilymisestä.

Valtakunnansovittelijan toimiston toimintamallit tulee uudistaa vastaamaan hajautuneeseen neuvottelujärjestelmään. Sovittelujärjestelmän hajautuessa on tarkoituksenmukaista löytää keinot, joiden avulla vahvistetaan ennakoivaa sovittelua.

Kehitämme ansiosidonnaista työttömyysturvaa kassajärjestelmän pohjalta

Työttömyysturvan tulee ottaa huomioon ihmisten erilaiset tilanteet ja sen tulee mukautua työelämän muutokseen. Tutkitaan ja selvitetään korona-ajan työttömyysturvapoikkeusten vaikutuksia yrittäjien ja palkansaajien työttömyysturvaan ja hyödynnetään näitä kokemuksia työttömyysturvajärjestelmän ja yhdistelmävakuutuksen kehittämistyössä.

Ansiosidonnainen työttömyysturva tulee jatkossakin toteuttaa työttömyyskassojen kautta. Työttömyyskassoilla on paras tuntemus eri aloista sekä osaaminen ansioihin perustuvasta työttömyysturvan määrittelystä.

Yleinen työttömyysvakuutus on mahdollista toteuttaa ja se tulee tehdä suhteessa koko työttömyysturvan kehittämiseen. Uudistuksella tulee ratkaista yhdenvertaisuuden ongelmia, eikä saa johtaa työttömyysturvan tason, keston tai ehtojen heikentämiseen. On tarpeellista selvittää, miten uudistus olisi mahdollista toteuttaa nykyisen kassajärjestelmän puitteissa. Työttömyysturvan työssäoloehto ja korvaustasoa uudistetaan samalla siten, että ansiosidonnaisen turvan piiriin olisi helpompi päästä. Työssäoloehdon tulee kertyä kaikesta ansiotyöstä.

Samalla on tärkeää uudistaa kassajärjestelmää edistämällä työttömyyskassojen määrän vähentämistä, kassoihin liittymisen helpottamista sekä etuuskäsittelyn automatisointia.

Puolustamme hyvää työelämää myös kansainvälisesti

Suomen tulee edistää ihmisarvoista työtä ja talouskasvua myös rajojensa ulkopuolella käytössämme olevin keinoin. Oikeudenmukaiset ja hyvät työolosuhteet kuuluvat kaikille yhtäläisesti, silti yli puolet maailman väestöstä on sosiaaliturvan ulkopuolella. Uusien työnteon muotojen, kuten alustatalouden osalta tarvitaan vahvempaa kansainvälistä säätelyä ja työntekijöiden aseman vahvistamista.

ILO:n arvioiden mukaan työttömyys kasvoi pandemian myötä merkittävästi. Pandemia heijastui ensisijaisesti naisten työttömyyden kasvuun.

YK:n ihmisoikeusneuvostossa hyväksytyt periaatteet ohjaavat yritysten toimintaa kansainvälisesti ja Suomen tulee olla etujoukoissa kehittämässä yritysvastuuta ja huolellisuusvelvoitetta koskevaa säätelyä.

Vahvan yritystoiminnan merkitys on olennaista työllisyyden kehittämisessä, ja se edellyttää yritysten raportoivan kestäväen kehityksen toiminnastaan niin kuin ne raportoivat myös tuloksistaan.

Yhteiskunnan toimintaympäristöjen on tuettava kestävää kasvua

Työ ja osallisuus eivät lisäännä kunnissa ja alueilla itsestään. Toimintaympäristöjen kehittämisessä on tehtävä suunnitelmallista työtä, jotta koko Suomi on houkutteleva paikka niin asua ja toimia kuin yrittää ja investoida. Tämä vaatii niin tukea ja toimintaympäristöjen kehittämistä yhdessä elinkeinoelämän kanssa sekä laadukkaiden liikenneyhteyksien, dataverkkojen ja palveluiden ylläpitämistä koko Suomessa.

Valtion palvelujen tarjontaa eri alueilla vahvistetaan yhdistämällä kaikkien valtion virastojen palveluita yhteisiin palvelupisteisiin teknologiaa ja joustavampia asiointitapoja hyödyntäen. Aluehallintoa uudistetaan tavalla, joka vahvistaa alueellista läsnäoloa ja lisää valtakunnallista yhtenäistä sekä ihmislähtöistä palvelua. Tavoitteena tulee olla, että ensi vaalikauden loppuun mennessä kaikkien valtion virastojen palveluissa pääsee asioimaan yhden katon alta. Palveluissa asioinnin tulee muodostaa joustavan jatkumo täysin digitaalisesta asioinnista käyntiasiointiin kansalaisten tarpeiden mukaan.

Alueiden elinvoimaisuuden ydintä ovat työnantajien ja yritysten työvoiman saantiin ja koulutettuun työvoimaan liittyvät kysymykset, joita tulee ratkoa yhteistyössä alueen yritysten ja oppilaitosten kanssa.

Kunnissa on hyvä ottaa käyttöön etätyöskentelyä varten yhteiskäyttötiloja. Samalla voisi syntyä uusia verkostoja ja yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Toimivat ja turvalliset tietoverkot ovat monipaikkaisuuden hyödyntämisen ja edistämisen ehdoton edellytys.

Huolehdimme toimivista liikenneyhteyksistä

Suomi on suuri maa, jonka alueiden elinkeinoelämän ja työllisyyden kannalta hyvästä saavutettavuudesta ja kattavista liikenneyhteyksistä huolehtiminen on elinehto.

Tällä hallituskaudella aikaansaadun 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman tulee jatkossakin toimia liikennepolitiikan lähtökohtana. Se on strateginen suunnitelma, jolla pyritään varmistamaan liikennejärjestelmän toimivuus ja tarvittavat investoinnit pitkäjänteisesti yli vaalikausien. Tulevalla hallituskaudella sen rahoitus tulee turvata ja rahoitustasoa nostaa, jotta estämme korjausvelan kertymisen ja mahdollistamme pitkäjänteisen kehittämisen koko maassa, kaikissa liikennemuodoissa.

Keskeiset maakunta- ja ELY-rajat ylittävät kuljetusreitit palvelevat koko maan elinkeinoelämän tarpeita ja ovat välttämätön osa suunnitelmallista, kattavaa liikennesuunnittelua ja -politiikkaa. Liikennettä on uudistettava kestäväksi ja älykkääksi, mukaan lukien lentoliikenne. Perusväylänpidon rahoitus on turvattava ja korjausvelkaa vähennettävä.

Ilmastonmuutos ja digitalinen kehitys muokkaavat nopeasti tapojamme toimia ja liikkua. Tarve irrottautua fossiilisesta riippuvuudesta on kasvanut, samalla monet päästöttömät teknologiat alkavat kypsyä ja yleistyä. Teknologian kehittyminen on nopeaa ja Suomen tulee olla edelläkävijä ja aloitteellinen parhaiden teknologioiden kehittämisessä ja käyttöönnotossa.

Pysyäksemme kehityksessä mukana Suomen on investoitava esimerkiksi vaihtoehtoisten polttoaineiden kehittämiseen ja päästöjen vähentämiseen. Ratkaisut tuovat mukanaan teollisuudelle uusia korkean tuottavuuden liiketoimintamahdollisuuksia, jotka palvelevat koko Suomen talouskasvua. Liikkumisen vihreä ja oikeudenmukainen siirtymä toteutetaan tavalla, joka mahdollistaa kaikille liikkumisen työn perässä kohtuuhintaisesti ja turvaa elinkeinoelämän kilpailukyvyä ja huomioi alueelliset eroavaisuudet.

Toimivat, turvalliset ja nopeat liikenne- ja tietoliikenneyhteydet varmistavat ihmisten sujuvan arjen ja elinkeinoelämän toimintamahdollisuudet. Hyvien ja nopeiden yhteyksien ansiosta työssäkäyntialueet laajenevat ja asuinpaikan voi valita entistä vapaammin. Kaupunkiseuduilla oikein kohdennetut joukkoliikenneinvestoinnit sysäyvät liikkeelle yksityisen sektorin asunto- ja palveluinvestointeja ja luovat parempaa yhdyskuntarakennetta.

Valtakunnallisesti tulevien vuosien liikennehankkeiden kärjessä on oltava raideyhteyksien kunnossapito ja uudet raideinvestoinnit. Jatketaan Marinin hallituskaudella liikkeelle laitettujen suurten ratahankkeiden toteuttamista. Samalla varmistetaan koko keskeisen liikenneinfrastruktuurin ylläpito. Suomen keskeiset raiteet, satamat, lentokentät ja tiet ylläpitävät ja vahvistavat toimintaympäristön houkuttelevuutta ja toimivuutta uusille investoinneille. Alueiden elinvoimaisuuden vuoksi on pyrittävä kohti kolmen tunnin saavutettavuustavoitetta.

Yhä useammalle ihmiselle arkiset palvelut, kuten kauppa ja harrastukset, ovat saavutettavissa kestävin kulkumuodoin. Elinkeinoelämälle ja koko taloudelle toimiva infra on perusedellytys, joten kannatamme pitkäjänteistä liikennejärjestelmäsuunnittelua sekä riittävää rahoitusta verkoston ylläpitämiseksi. Toimiva liikenne antaa valinnanvapautta liikkumiselle niin julkisilla kuin omalla autolla ja mahdollistaa kestävät valinnat eri tilanteissa. Joukkoliikenteen toimintaedellytysten turvaaminen koko maassa on keskeinen osa kestävästä, toimivan infran ja liikenteen luomisesta.

Taksiliikenteen korjaussarjaa jatketaan tarpeen mukaan. Taksien saatavuutta ja turvallisuutta pitää parantaa ja kuluttajien luottamusta taksiliikenteeseen edelleen kohentaa. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi harvemmin asutettujen alueiden päivystyskäytäntöjen palauttamista.

Turvaamme investointeja maankäytön ja liikenteen suunnittelun toimivuudella

Vihreä siirtymä ja hiilineutraaliustavoitteiden saavuttaminen vaativat merkittäviä uusia investointeja monilla sektoreilla. Suomen pitää olla investointiympäristönä vakaa ja houkutteleva. Korkealla investointiasteella on suora vaikutus talouskasvuun ja työllisyyteen.

Viime kuukausina asumisen hinta on noussut Suomessa merkittävästi. Tähän ovat vaikuttaneet erityisesti Ukrainan sodan seurauksena kohonneet energian ja sähkön hinnat. Myös nouseva korkotaso ja korkea inflaatio ovat nostaneet asumiskustannuksia. Tämä poikkeuksellinen tilanne vaatii tukea, joilla etenkin pieni- ja keskituloisten menojen kasvuun voidaan vastata. Lisäksi tarvitaan ratkaisuja, jotka lisäävät asuinrakennusten energiatehokkuutta ja vähäpäästöisyyttä, kuten aurinkopaneeleja ja maalämpöä.

Asuntojen hintaan vaikuttaa keskeisesti asuntojen kysyntä ja tarjonta, yleinen korkotaso ja kasvukeskuksissa kohtuuhintaisen asuntotuotannon osuus. Erityisesti kasvukeskuksissa asuntorakentamista pitää lisätä, jotta asumiskustannusten kehitys on maltillista ja työvoiman liikkuvuutta voidaan tukea. Kuntien riittävä maanomistus, tonttien kaavoitus ja sujuva luvitus ovat tässä avain asemassa.

Osana vihreää siirtymää tarvitaan energiatehokkuutta parantavaa ja asumiskustannuksia hillitsevää korjausrakentamista. Myös kasvukeskusten ulkopuolella pitää olla mahdollisuus ylläpitää ja korjata kiinteistöjä. Korjausrakentamista tulee tukea tarveharkintaisilla energiaremontteihin tarkoitetuilla tuilla, sosiaalisesti oikeudenmukaisesti kohdennetuilla korjausavustuksilla ja varmistamalla korjausrahoituksen saatavuus.

Maankäyttö- ja rakennuslain uudistus toteutetaan siten, että kaavoitusta ja luvitusta sujuvoitetaan. Kaavoituksessa ja lupaprosesseissa hyödynnetään nykyistä enemmän digitalisaation mahdollisuuksia. Viranomaisille tulee säätää velvoite ilmoittaa arvio kaavaprosessin kestosta. Kevennetään vähämerkityksellisten kaavojen käsittelyä. Uudistuksessa tulee samalla ottaa huomioon asuin- ja elinympäristön laadun parantaminen ja eriarvoisuuden ehkäisy. Kuntien maapoliittinen asema on säilytettävä nykyisellään.

MAL-sopimusmenettely on tehokas väline kaupunkiseutujen kestäväan kehittämiseen. Sopimuksilla on vahvistettu sekä seudun kuntien keskinäistä että valtion välistä yhteistyötä. MAL-sopimukset ovat osoittautuneet tärkeiksi välineiksi kaupunkiseutujen kehittämisessä ja asuntotuotannon vauhdittamisessa. Samalla sopimukset myös ohjaavat erilaisia liikenneinvestointeja. Asuntotuotannon osalta MAL-sopimukset ovat toimineet erityisesti kohtuuhintaisen vuokra- ja asumisoikeustuotannon tuotannon turvaajina. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon määrää tulisi edelleen nostaa tulevissa sopimuksissa.

Koska ensimmäiset MAL-sopimukset on luotu 2000-luvun alkupuolella, on sen jälkeen tapahtunut muutoksia myös aluerakenteessa. Käynnissä olevista MAL-sopimuksista on syytä tehdä perusteellinen vaikuttavuus- ja toimeenpanoarviointi. Lisäksi on tarpeen selvittää, miten valtion ja kaupunkien kumppanuutta ja vuoropuhelua voidaan kehittää myös MAL-sopimuksien ulkopuolella

ja voitaisiinko nykyisiä MAL-sopimuksia laajentaa uusiin kuntiin. Samalla on huolehdittava riittävästä rahoituksesta.

Sopimuksellista yhteistyötä valtion ja kuntien välillä on lisättävä. Laaja-alaisten MAL-sopimusten rinnalle tulisi luoda laajuudeltaan ja kestoaltaan vaihtelevia sopimusmalleja valtion ja eri kokoisten kuntien yhteistyönä toteutettaviin yksittäisiin hankkeisiin, niin että erityisesti kasvavat kaupunkiseudut tulevat huomioituiksi.

Rakennamme lisää kohtuuhintaisia asuntoja

Monilla kasvukeskusalueilla omistusasunnot ovat kalliita ja siksi monen ulottumattomissa. Sen vuoksi pitääkin ottaa käyttöön valtion tukema, kohtuuhintaisen omistusasuntotuotannon malli. Vuosittain Suomessa tulisi käynnistää noin 35 000 asunnon rakennuttaminen. Niistä vähintään 13 000 asuntoa tulee olla kohtuuhintaisia, ja tuosta määrästä vähintään 2 000 kohtuuhintaista omistusasuntoa. Etenkin ns. normaalille vuokra- ja asumisoikeusasuntotuotannolle on suurta tarvetta, sillä näistä asunnoista on suurin pula. Kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisääminen lisäksi korvaa mahdollista vapaarahoitteen asuntotuotannon vähentymistä ja ehkäisee rakennusalan työttömyyttä. Sijoitusasuntojen verovähennyskohtelua tulee arvioida tulevilla hallituskaudella.

Asuntopolitiikan tulee turvata väestön liikkuvuutta myös taantuvan asuntorakentamisen ja -markkinan alueilla.

Yhä useamman asunnon tulee olla esteetön. Sote-uudistuksen voimaantulon ja väestön ikääntymisen myötä palveluasuntotuotantoon on kasvavaa kysyntää, sillä viime vuosina palveluasuntoja on jäänyt rakentamatta muun muassa sote-uudistuksen valmistelun vuoksi. Tämä jo yksin lisää tarvetta lisätä kohtuuhintaista palvelu- ja tukiasuntotuotantoa. Tulevina vuosina tarvitaan merkittävä määrä lisää ikäihmisten asuntotuotantoa. Lisätään asuntotuotannon monimuotoisuutta, jossa tuodaan erilaisia asumisen muotoja ja eri asukasryhmiä yhteen yhteisölliseen asumiseen.

Monipuolistetaan vammaisten ihmisten ja mielenterveyskuntoutujien asumisratkaisuja. Tehdään Kehas-ohjelman (Kehitysvammaisten asumisohjelman) seurantatutkimus ja sen pohjalta tarvittavat toimenpiteet. Erityisesti autismin ja kehitysvammaisuuden takia sosiaalisessa suoriutumisen vaatimaa tukea tarvitseville ihmisille ei ole sopivia asumisratkaisuja ja -palveluja.

Lisäksi on tarve nostaa opiskelija-asuntotuotannon määrää kasvukeskuksissa, jotta kohtuuhintainen opiskelija-asunto olisi yhä useammalle opiskelijalle ensisijainen asumismuoto opiskeluaikana.

Turvaamme laadukkaan asumisen koko Suomessa

Mahdollisuudet asua kasvukeskusten ulkopuolella on turvattava. Kaikkialla Suomessa tarvitaan energiatehokasta, esteetöntä ja laadukasta asumista.

Vaikka Suomi kaupungistuu edelleen, niin työ- ja opiskelupaikkoja on myös kasvukeskusten ulkopuolella. Tämä tarkoittaa sitä, että ihmisillä tulee olla myös kasvukeskusten ulkopuolella mahdollisuus energiatehokkaaseen, esteettömään ja laadukkaaseen asumiseen. Kaupunkien ja harvaan asuttujen alueiden välistä vastakkainasettelua vähentää, jos myös harvaan asutuilla alueilla

olemassa olevia kiinteistöjä peruskorjataan. Korjausrakentamista tulee tukea energiaremontteihin tarkoitetuilla tuilla, kohdennetuilla korjausavustuksilla ja varmistamalla korjausrahoituksen saatavuus.

SDP tavoittelee

Parempaa työelämää

- Jokaiselle oikeutta työhön ja osallisuuteen. Asetetaan tavoitteeksi 80 % työllisyysaste ja parannetaan osatyökykyisten mahdollisuuksia työntekoon
- Reiluja työelämän pelisääntöjä, sopimisen kulttuurin ja työmarkkinasääntöjen vahvistamista.
- Työvoimapulaan vastaamista kokonaisvaltaisesti työoloja ja palkkoja parantamalla sekä työperäistä maahanmuuttoa lisäämällä
- Työelämän tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta torjumalla syrjintää, lisäämällä työelämän joustavuutta ja luomalla perheystävällisempää työelämää. Laaditaan tasa-arvo-ohjelma, lisätään palkka-avoimuutta ja jatketaan perhevapaajärjestelmän kehittämistä
- Työmarkkinarikollisuuteen puuttumista alipalkkauksen kriminalisoinnilla, luottamusmiehen asemaa vahvistamalla ja työsuojelun resursseja lisäämällä

Kilpailukykyä ja kasvua toimivan yhteiskunnan avulla

- Toimivia liikenneyhteyksiä, infrastruktuurin toimivuutta ja korjausvelan pienentämistä koko maassa, jotta yritysten toimintakyky tai investoinnit ei jää kiinni saavutettavuudesta tai toimivasta infrastruktuurista
- 12-vuotisen valtakunnallisen liikennejärjestelmäsuunnitelman aseman ja rahoituksen vahvistamista
- Maankäytön ja liikenteen suunnittelun ja viranomaisprosessien sujuvuutta ja nopeuttamista
- Asumisen hinnan laskemista kohtuuhintaisen asuntorakentamisen lisäämisellä. Tavoitteena on käynnistää noin 35 000 asunnon rakennuttaminen vuosittain.

SOLIDAARINEN YHTEISKUNTA PITÄÄ KAIKKI MUKANA

Suomalainen hyvinvointivaltio rakentuu ihmisten väliselle solidaarisuudelle. Ajatukselle, että jokainen meistä osallistuu ja antaa panoksensa yhteiskunnan ylläpitämiseen ja vuorostaan saa apua ja tukea sitä tarvitessaan. Toimiakseen tämän yhtälön on kohdeltava kaikkia tasapuolisesti. Palveluiden on toimittava kaikkialla, verotuksen ja maksujen on oltava oikeudenmukaisia ja jokaisella on oltava oikeus sekä velvollisuus osallistua yhteiskunnan rakentamiseen oman kykynsä mukaan.

Solidaarisuus kertoo keskinäisestä oikeudenmukaisuudesta: olen valmis antamaan omastani, kun tiedän saavani reilusti myös takaisin. Sama toimii niin yksilöiden välillä, hyvinvointivaltiossa kuin globaalistikin. Tälle pohjalle haluamme rakentaa myös tulevaisuuden suomalaista hyvinvointivaltiota.

Suomen historian suurimman rakenteellisen uudistuksen, sote-uudistuksen, raamit on luotu, mutta palvelujen laajuus ja sisältö määrittyvät uudistuksen toimeenpanon ja käytännön kautta. Me sosialidemokraatit haluamme turvata sosiaali- ja terveystalouden, hoitoon pääsyn ja tarvittavan tuen. Olemme valmiita investoimaan näihin palveluihin ja niitä meille tekeviin ihmisiin.

Seuraavana haluamme uudistaa sosiaaliturvajärjestelmää. Sosiaaliturva koskee meistä jokaista lapsilapsien, eri elämänvaiheissa mukana kulkevien turvaverkkojen ja eläkejärjestelmän kautta. Siksi sosiaaliturvajärjestelmän uudistus on myös suuren luokan arvokysymys.

Uudistamme ja yksinkertaistamme sosiaaliturvaa

Tulevan hallituskauden suurimpia haasteita on sosiaaliturvajärjestelmän uudistaminen. Sosiaaliturvan tarkoituksena on turvata ihmisille riittävä toimeentulo ja huolenpito kaikissa elämäntilanteissa. Toimiva sosiaaliturva lisää ihmisten hyvinvointia ja osallisuutta ja ehkäisee köyhyyttä ja syrjäytymistä. Sosiaaliturvan on tuettava oikeudenmukaista siirtymää hiilineutraaliin yhteiskuntaan.

SDP:llä on oma yleisturva-malli sosiaaliturvan uudistamiseksi. Mallissamme sosiaaliturva säilytetään syyperusteisena. Sosiaaliturvan tulee tukea ihmisen omaa aktiivisuutta, itsensä kehittämistä, kouluttautumista, kuntoutumista ja työllistymistä.

Sosiaaliturvaa tulee selkeyttää ja kehittää asiakkaiden näkökulmasta ymmärrettävämmäksi siten, että yksilön tarpeet ja erilaiset elämäntilanteet tulevat huomioiduksi. Koettu hyvinvointi on otettava entistä vahvemmin mukaan palvelujen arviointiin. Koetulla hyvinvoinnilla tarkoitetaan yksilön arviota siitä, miten sujuvaksi, ymmärrettäväksi, saavutettavaksi ja oikeudenmukaiseksi etuus- ja palvelujärjestelmä koetaan ja millaisen palvelukokemuksen se esimerkiksi toimeentuloturvaetuutta hakevalle tai sitä saavalle antaa. Koetulle hyvinvoinnille näillä on yhtä lailla merkitystä kuin riittävän suuruisilla toimeentuloturvaetuuksilla tai sosiaali- ja terveystalouden riittävällä saatavuudella. Tämä tulee ottaa sosiaaliturvauudistuksessa erittäin vakavasti. Selkeä etuusjärjestelmä luo ihmiselle mahdollisuuden rakentaa itselleen toimiva ja ennakoitava arki.

Perusturva on uudistettava siten, että se takaa riittävän turvan eli tarve toimeentulotuen samanaikaiseen nostamiseen vähenee. Siirtymien etuudelta toiselle tulee tapahtua portaattomasti ja ilman katkoksia tai viiveitä. Sosiaaliturvan uudistamisessa tulee myös huomioida muuttuva

työelämä sekä etätöön yleistyminen. Tulorekisterin tietosisältöä on laajennettava tukemaan sosiaaliturvan kehittämistä ja etuuksien sujuvampaa maksatusta.

Kansaneläkeindeksiin sidottujen etuuksien tarkistukset tulee tehdä lainsäädännön mukaisesti tai hintojen nousun kiihtyessä tarvittaessa useammin kuin vuosittain.

Sosiaaliturvauudistuksessa on otettava huomioon myös erilaiset, nykyisessä järjestelmässä väliin putoavat ryhmät. Koronapandemia osoitti, miten sirpaleista ja niukkaa esimerkiksi luovien alojen toimeentulo on. Sosiaaliturvajärjestelmä on rakennettava niin, että epäsäännöllisten tulojen, kuten apurahojen, tekijänoikeustulojen, yrittäjätulojen, työkorvausten, palkan ja sosiaaliturvan yhteensovittaminen on nykyistä huomattavasti helpompaa ja ennakoitavampaa.

Uudistuksessa on huomioitava esimerkiksi yksinasuvien korkeampi köyhyys- ja syrjäytymisriski.

SDP:n yleisturvamalli purkaa byrokratiaa ja lopettaa luukulta toiselle pompottamisen. SDP:n malli mahdollistaisi pienten ja epäsäännöllisten tulojen ansaitsemisen siten, että oikeus yleisturvaan on aina ennakoitavissa.

Sote-uudistuksella turvaamme palvelut

Sosiaali-, terveys- ja pelastuspalvelu-uudistus on suurin rakenteellinen uudistus, mitä hyvinvointivaltiomme on nähnyt vuosikymmeniin. Uudistuksen perustukset on pystytetty kuluvalle hallituskaudella, mutta työtä on vielä paljon jäljellä.

Julkinen palvelutuotanto on oltava sote-uudistuksen tavoitteiden täyttämiseksi ensisijaista, laadukasta ja riittävää. Sote-uudistusta viedään eteenpäin alueilla ja kansallisesti siten, että integraatio toteutuu ja peruspalvelut vahvistuvat merkittävästi. Hoitopolkujen tulee olla selkeitä sekä katkeamattomia ja ihmisten tulee pysyä palveluiden keskiössä myös alueiden ja kuntien välisissä yhdyspinoissa.

Hyvinvointialueiden erityisiin, kansallisiin tehtäviin sekä tutkimukseen ja opetukseen, jotka hyödyttävät koko maata, on panostettava pitkäjänteisesti ja niiden rahoitus turvattava. Siirretään matkojen, lääkkeiden ja kuntoutuksen järjestämis- ja rahoitusvastuuta hyvinvointialueille.

Hyvinvointialueiden kehitystä tulee seurata myös tasa-arvon ja demokratian näkökulmasta. Palveluja on oltava oikeus saada kummallakin kansalliskielellä kaikilla hyvinvointialueilla.

Hyvinvointialueiden rahoituspohjaa on vahvistettava. Hyvinvointialueilla tulee olla aito kyky päättää palveluista lähellä meistä jokaista. Tätä varten tarvitaan myös kestävä rahoitusmalli, joka turvaa rahoituksen riittävyyden ja kannustaa alueita tehokkaaseen ja taloudelliseen toimintaan. SDP kannattaa hyvinvointialueiden taloudellisen autonomian lisäämistä ja mahdollisuutta kerätä omaa rahoitusta myös verotuksen kautta.

Turvaamme sote-palveluiden oikea-aikaisen saatavuuden

Seitsemän päivän hoitotakuulla turvataan kansalaisille nykyistä nopeampi hoitoon pääsy perusterveydenhuollon kiireettömissä tilanteissa. Uudistuksella tavoitellaan terveydenhuollon peruspalvelujen vahvistamista ja palvelujen saatavuuden parantamista. Lisäksi on panostettava

hoidon jatkuvuuteen esimerkiksi omalääkäri-omahoitaja -toimintamallia kehittämällä ja hyödyntämällä.

Koronaepidemian aiheuttamaa hoito-, palvelu- ja kuntoutusvelkaa tulee edelleen purkaa. Koronaepidemian vaikutusta koko väestön terveydentilaan, toimintakykyyn ja hyvinvointiin on seurattava ja arvioitava vielä pitkään epidemian hiipumisen jälkeenkin.

Yksityisellä palvelutuotannolla on jatkossakin tärkeä rooli palveluiden saatavuuden turvaamisessa ja parantamisessa. Kun yksityistä palvelutuotantoa hyödynnetään osana julkisesti järjestettyä sosiaali- ja terveydenhuoltoa, on palveluiden oltava saatavilla samoilla ehdoilla ja samansuuruisilla asiakasmaksuilla.

Pidämme asiakasmaksut kohtuullisina

SDP:n pitkän aikavälin tavoitteena on terveyskeskuslääkärin vastaanoton muuttaminen maksuttomaksi. Asiakasmaksut eivät saa koskaan olla hoidon tai palveluiden piiriin hakeutumisen esteenä, joten sote-asiakasmaksujen kohtuullistamista on jatkettava.

Tehdään tarvittavat muutokset, joilla sote-asiakasmaksukatton kertymisen seuranta siirretään pois asiakkaan vastuulta. Kehitetään maksukatton kertymistä siten, että paljon palveluita käyttävien kustannukset eivät kasautuisi kalenterivuoden alkuun vaan jaksottuvat eriin vuoden ajalle.

Yhdistetään maksukatot (terveydenhuolto, matkat, lääkkeet, päivä- ja työtoimintojen matkat) esimerkiksi kuukausittaisen takuueläkkeen tasolle.

Mielenterveysongelmia on ehkäistävä ennalta ja hoidettava ajoissa

Mielenterveyden kysymykset ovat terveystalouden suuria haasteita, ja niihin on löydettävä toimivia ratkaisuja nopeasti. Mielenterveyspalveluiden resursseja ja alan koulutusmääriä on lisättävä nopeasti.

Mielenterveysstrategia 2030 toimeenpanoa on jatkettava ja erityisesti painopisteeksi on nostettava lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa. Strategia on linkitettävä muihin ikäkausistrategioihin ja -ohjelmiin.

Hoitosuunnitelman mukaisten terapioiden ja muiden hoitomuotojen saatavuus on turvattava koko maassa. Mielenterveyspalveluiden saatavuuteen on kiinnitettävä huomiota niin kouluterveydenhuollossa, työpaikoilla ja työterveydessä kuin muuallakin yhteiskunnassa. Opintojen ja työn ulkopuolella oleville nuorille palveluita on oltava saatavilla esimerkiksi Ohjaamoissa tai muiden palveluiden yhteydessä. Matalan kynnyksen keskusteluapua arjessa tulee olla tarjolla nykyistä huomattavasti enemmän ja helpommin.

Jatketaan Työelämän mielenterveysohjelmaa ja vahvistetaan siinä erityisesti mielenterveyttä edistäviä ja mielenterveysongelmia ennaltaehkäiseviä toimia. Kelan korvaamista sairauspäivistä joka kolmas on mielenterveystaustainen, työkyvyttömyyseläkkeistä jo yli puolet. Työelämän mielenterveystoimien tavoitteena on edistää työpaikoilla tapahtuvaa mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyä ja vähentää niistä johtuvia sairauspoissaoloja ja varhaista eläköitymistä.

Mielenterveyspalveluihin hakeutuvalle on taattava oikea-aikainen ja toimiva hoitopolku. Lasten ja nuorten erikoistason mielenterveyspalveluiden saatavuuteen on satsattava ja itsemurhien ehkäisytyötä jatkettava. Nuorten tarpeeton pompottelu mielenterveys- ja päihdepalveluiden välillä pitää lopettaa. Järjestöjen rooli nuorillekin suunnatussa matalankynnyksen ennaltaehkäisevässä työssä on tärkeää. On tärkeää, että kuntia ja hyvinvointialueita kannustetaan monialaiseen yhteistyöhön oikea-aikaisten ja toimivien palveluiden kehittämisessä.

Mielenterveysvaikutusten arviointia on kehitettävä osana päätösten vaikutusarviointia kaikilla päätöksenteon tasoilla.

Paras päihdepolitiikan työkalu on ennaltaehkäisevä työ

Alkoholin ja huumeiden käytön ja päihdeongelmien ennaltaehkäisy auttaa vähentämään sekä inhimillistä kärsimystä että yhteiskunnalle muodostuvia kustannuksia. Ennaltaehkäisevän työn työkalupakki on hyvin moninainen. Siihen kuuluu muun muassa perheiden ongelmiin, huono-osaisuuteen, mielenterveyden ongelmiin ja syrjäytymiseen puuttumista, päihdekasvatusta sekä ongelmien varhainen tunnistaminen. Tätä varten opiskeluhuollon ja peruspalveluiden henkilöstön päihdetyön osaamista tulee kehittää. Erytisen tärkeää on kehittää päihdeongelmien tunnistamista sekä muuttaa päihdeongelmiin suhtautumista niin, että niistä on helpompi puhua ja kysyä. Myös peliriippuvuuksien ennaltaehkäisyyn tulee panostaa.

Jokaisen päihdeongelman kanssa kamppailevan tulee saada tarvitsemaansa hoitoa ja apua. Huumeiden käytöstä määrättävät rangaistukset eivät saa olla esteenä tähän hoitoon hakeutumisessa tai sen saannissa. Huumeiden käytön rangaistavuutta ja huumeiden käyttäjille kohdistettuja palveluita tulee tarkastella kokonaisuutena. Tarvitaan käyttöön toimintamallit, jotka parhaiten vähentävät huumeiden käyttöä ja huumehaittoja sekä mahdollistavat hoidon ja tuen kaikille sitä tarvitsevilla.

Viime vuosina päihdepalveluiden ongelmana on ollut erityisesti palveluiden riittämättömyys sekä siitä johtuneet saatavuuden ongelmat. Hoitoon pääsy tulee taata kaikille oikea-aikaisesti ja palveluiden on oltava saavutettavia kaikille. Hoitoihin pääsyn vaatimuksia ja asiakkaille hankalia prosesseja tulee helpottaa. Palveluiden järjestämisessä on hyödynnettävä myös kolmannen sektorin osaaminen ja varmistettava järjestöjen toiminnan jatkuvuus. Lisäksi palveluissa sekä niiden suunnittelussa ja kehittämisessä tulee ammattilaisten rinnalla hyödyntää myös kokemusasiantuntijoita ja heidän osaamistaan.

Hyvinvointialueilla tulee varmistaa palveluiden toimiva integraatio, jotta päihdeongelmista kärsivät saavat kaiken tarvitsemansa avun mahdollisimman helposti ja nopeasti. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnan päihdeosaamista tulee vahvistaa ja päihdelääketieteen osaamista lisätä.

Päihdepolitiikan keskeisenä tavoitteena tulee olla huumehaittojen ja -kuolemien ennaltaehkäisy. Tässä tärkeässä osassa ovat ennaltaehkäisevä päihdetyö ja -hoito, lisäksi tarvitaan muita toimia. Tutkitusti merkittävään osaan itsemurhista liittyy myös päihteiden käyttöä, minkä takia on erityisen tärkeää pystyä tarjoamaan päihdehoidossa oleville myös tarvittavat mielenterveyden palvelut. Yksi tärkeä keino vähentää haittoja on neulojenvaihdon toteutumisen varmistaminen tulevaisuudessa hyvinvointialueilla. Tätä voidaan järjestää myös liikkuvana palveluna. Yhtenä keinona ehkäistä huume-kuolemia ja -haittoja tulee kokeilla valvottuja huumeiden käyttöhuoneita. Kokeilu antaisi tietoa palveluiden toimivuudesta sekä huumeiden käytöstä.

Päihde- ja riippuvuusstrategian tavoitteiden toteuttamiseksi tulee tehdä hallituskausittain toimenpideohjelma.

Alkoholi aiheuttaa ylivoimaisesti eniten päihdehaittoja Suomessa. Alkoholi on myös merkittävä tekijä väestöryhmien välisten terveyserojen taustalla. Etenkin alkoholin käytön arkipäiväistyminen on lisännyt alkoholin aiheuttamia maksasairauskuolemia Suomessa. Vähittäismyyntin yksinoikeusjärjestelmä on yksi tehokas keino alkoholihaittojen ehkäisemiseksi. Valtion alkoholimonopolin omistajaohjaus tulee jatkossakin säilyttää sosiaali- ja terveysministeriössä.

Myös veikkausvoittovarajärjestelmän muutos korostaa yhtiön roolia pelihaittojen ehkäisyssä.

Tavoittelemme suun terveydenhuollon palvelujen yhdenvertaista saatavuutta

Suun terveydenhuolto tulee nähdä osana terveydenhuollon kokonaisuutta. Suun terveydenhuollon palveluja koskeva lainsäädäntö poikkeaa muusta terveydenhuollosta, vaikka suun terveydellä on vahva yhteys muuhun terveyteen ja hyvinvointiin. Tutkimustieto osoittaa, että suun sairaudet ovat yhteydessä esimerkiksi sydän- ja verisuonisairauksiin, diabetekseen, nivelreumaan ja syöpään. Suun sairauksia on eniten heikoimmassa sosioekonomisessa asemassa olevilla henkilöillä.

Suun terveydenhuollon asiakasmaksuja tulee vähentää ja hammastekniset työt sisällyttää asiakasmaksukaton piiriin. Korkeat maksut ovat liian usein esteenä asianmukaisen hoidon saamiselle.

Suun terveydenhuollon kiireettömään hoitoon pääsyn määräaika esitetään lyhennettäväksi kuudesta kolmeen kuukauteen samaan aikaan kun avosairaanhoidon hoitotakuuta esitetään lyhennettäväksi seitsemään vuorokauteen. Tämä on tärkeä edistysaskel suun terveydenhuollossa, vaikka kolme kuukautta on edelleen hyvin pitkä aika odottaa hoitoa, ja lisäksi se on huomattavan paljon pidempi aika kuin muuhun terveydenhuoltoon.

Suun sairauksien oikea-aikaisella ennaltaehkäisyllä, säännöllisillä tarkastuksilla ja varhaisoidolla voidaan vaikuttaa myös keskeisiin kansansairauksiin ja hillitä kustannusten kasvua sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Ikäihmisille hyvä, mielekäs ja turvallinen elämä

Arvokas vanhuus on perusoikeus. Jokaisella meistä tulee olla oikeus luottaa siihen, että palvelut ja hoiva ovat riittäviä ja laadukkaita ikääntyessämme. Ikäihmisten oikeus saada yksilöllisen tarpeen mukaisia palveluita palvelutarvearvion pohjalta on turvattava aina, asumismuodosta riippumatta. Kotiin tuotavia palveluita on monipuolistettava.

Vanhusten hoivan henkilöstömitoituksen tosiasiallinen toteutuminen on varmistettava koko maassa. Tarvitaan riittävät resurssit mitoitusten valvomiseen, jotta jokainen voi luottaa oman ja läheistensä hoivan toteutuvan. Tavoitteenamme on, että ikäihmiset voivat elää kodissaan turvallisesti ja saada tarvittavat, laadukkaat palvelut kotiin. Tehostetun palveluasumisen (hoiva-asuminen) on oltava mahdollista oikea-aikaisesti tarvittaessa, jotta kukaan ei jää turvattomaksi ilman tarpeellista hoivaa.

Edistetään ikäihmisten toimintakykyä turvaavia yksilöllisiä asumisratkaisuja ja monimuotoista asumista. Parannetaan kotiin annettavien palvelujen saatavuutta ja tuetaan ikätekniologian

käyttöönottoon kannustavia ratkaisuja. Panostetaan muistisairauksien varhaiseen tunnistamiseen ja muistiystävälliseen yhteiskuntaan kansallisesti ja poikkihallinnollisesti. Huomioidaan muistisairaiden vaihtelevat palvelutarpeet ja tuen tarvisijoiden moninaisuus. Turvataan vanhustalvuu-uudistuksen toimeenpano varmistamalla henkilöstön saatavuus.

lääkäiden ihmisten fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen toimintakyvyn tukemiseen tarvitaan kaikkien panosta. Kansalaisyhteiskunnan ja järjestökentän rooli on erityisen merkittävä: järjestöissä kehitetään ja kokeillaan uusia toimintatapoja, ja erilaisista vapaaehtoistyön muodoista hyvin toteutettuina hyötyvät sekä vapaaehtoistyötä osakseen saavat että vapaaehtoistyön tekijät.

Omaishoito ja perhehoito tulee nähdä lisäresurssina, ei kustannuseränä. Tuetaan omaishoitajien jaksamista tarjoamalla esimerkiksi maksuttomia tukipalveluita ja perhehoitoa vapaiden mahdollistamiseksi. Vahvistetaan omaishoitajien oikeutta saada omaishoitosopimus. Omaishoidontuen saamisen kriteerien ja toimeenpanon tulee olla yhdenvertaiset koko maassa. Parannetaan edelleen omaishoidon ja ansiotyön yhteensovittamista.

Parannamme apteekkipalveluiden saatavuutta

Apteekkipalveluita on uudistettava siten, että uudistuksessa ensisijaisesti turvataan lääketurvallisuus ja alueellinen palvelujen saatavuus.

Helpotetaan apteekkien perustamista ja vähennetään perustamiseen liittyviä valitusprosesseja. Luovutaan apteekkilupien tarveharkinnasta siten, että kaikki vähimmäiskriteerit (mm. toimijan pätevyys ja sopivat toimitilat) täyttävät voisivat vapaasti perustaa apteekin.

Luovutaan apteekkien sijainnin ja määrän rajoittamisesta siten, että samalla kuitenkin turvataan lääkkeiden saatavuus koko maassa.

Otetaan käyttöön uusi lääkkeiden verkkomyyntilupa samoilla vähimmäiskriteereillä kuin apteekkilupa, mutta ei edellytä kivijalka-apteekkiin sidottua apteekkilupaa. Sallitaan hintakilpailu reseptilääkkeiden toimitusmaksun osalta.

Turvaamme järjestöjen roolin ja rahoituksen palvelutuotannossa

Järjestöt tuottavat tärkeitä sote-palveluita ja järjestävät toimintaa, jotka osaltaan turvaavat ihmisille ehyet palveluketjut ja estävät putoamista yhteiskunnan turvaverkon ulkopuolelle.

Järjestöt ovat keskeisessä roolissa hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyössä. Sotejärjestöt ovat merkittävä osa ihmisille tärkeän hyvinvoinnin, turvan, hoivan, kuntoutumisen ja toipumisen jatkumoa. Järjestöt eivät ainoastaan täytä julkisen palvelujärjestelmän aukkoja, vaan tuottavat yhteiskunnalle korvaamattomia ennaltaehkäiseviä ja osallisuutta lisääviä toimintoja sekä toimivat palvelujen käyttäjien äänenä ja edunvalvojina.

Järjestöjen toimintaedellytykset on turvattava ja varmistettava, että hyvinvointialueilla pienilläkin toimijoilla on mahdollisuus tuottaa palveluita.

Turvaamme kestävän työeläkejärjestelmän ja eläkkeet, joilla tulee toimeen

Työeläkeasiat valmistellaan kolmikantaisesti. Tavoitteena on kestävä työeläkejärjestelmä, jossa eläkevarat turvataan myös tulevien sukupolvien eläkkeisiin.

Työeläkejärjestelmän kestävyys vaikuttavat useat tekijät. Talous, työllisyys, työurat ja syntyvyys ovat merkittävässä roolissa. Työuria on tärkeä pidentää myös ihmisten työkykyä ja työhyvinvointia tukemalla. SDP tekee työtä näiden hyvinvoinnin edellytysten parantamiseksi. Työnantajien osuuden kasvattaminen eläkkeiden rahoituksessa on huomioitava vaihtoehtona eläkejärjestelmän kestävyys takaamisessa.

Eläkkeiden ostovoiman turvaamisen ohella pienituloisten, paljon palveluja käyttävien eläkeläisten toimeentuloa on parannettava sote-asiakasmaksuihin sekä lääke- ja matkakorvauksiin tehtävillä muutoksilla. Myös pienten eläkkeiden tason nostoa on jatkettava määrätietoisesti.

SDP haluaa myös tehdä työnteosta vanhuseläkkeellä aiempaa kannustavampaa. Huomioidaan eläkeläisten asumistuen, verotuksen ja työtulojen yhteensovitus.

Turvaamme vammaisten henkilöiden oikeuden osallisuuteen

SDP haluaa Suomen olevan vammaismyönteinen maa. Hyvä yhteiskunta ottaa kaikki huomioon ja mahdollistaa jokaisen osallisuuden. Vammaisten henkilöiden osalta oikeus osallisuuteen jää vajaaksi. Tulevalla hallituskaudella tarvitaan useita toimia, joilla näihin epäkohtiin puututaan. YK:n vammaistenoikeuksien toteutumisen raportointia tulee kehittää. Suomeen on saatava kansallinen vammaisstrategia, jotta vammaisvaikutusten arviointi, vammaisbudjetointi sekä vammaisten henkilöiden osallisuus toteutuvat.

Vammais- ja yhdenvertaisuusvaikutusten arvioinnin tulee olla osa kaikkea päätöksentekoa kunta-, hyvinvointialue- ja valtiotasolla. Yhdenvertaisuus, esteettömyys ja saavutettavuus on otettava huomioon kaikessa toiminnassa ja päätöksenteossa. Tämä kattaa myös digisaavutettavuuden ja esteettömyyden. Viestinnän ja palvelukanavien tulee olla esteettömyysdirektiivin vaatimusten mukaisia, jotta ne eivät rajaa ketään palveluiden ulkopuolelle. Tarvitaan tulkkauksen kokonaisselvitys, jotta varmistetaan kunnissa, hyvinvointialueella ja valtion tasolla palveluiden saatavuus myös viittomakielellä.

Suomeen tarvitaan vammaisasiainvaltuutettu valvomaan vammaisten oikeuksien ja YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen ja YK:n alkuperäiskansojen oikeuksien ja ILO169 sopimuksien toteutumista.

Vammaisilla tulee olla oikeus tulla kuulluksi itseään ja yhteisöään koskevassa päätöksenteossa. Kuntien, kaupunkien ja hyvinvointialueiden vammaisneuvostoille tulisi myöntää puhe- ja läsnäolo-oikeus päätöksentekoeleimiin, kuten lautakuntiin, jaostoihin ja valtuustoihin. Saamelaisten asuinalueille tulee saada resurssit perustaa vammaisneuvostot niin kuntiin kuin hyvinvointialueille.

Kaikille vammaisille henkilöille tulee varmistaa täysi osallisuus itseään koskevien palveluiden järjestämisessä. Vammaisten henkilöiden tarvitsemien palveluiden järjestämisessä ja saatavuudessa on nykyisin runsaasti ongelmia. Oikeutta palveluihin, oli kyse sitten kuljetus- tai tulkkauspalveluista, tulee vahvistaa ja järjestelmää tulee kehittää saavutettavammaksi ja

oikeudenmukaisemmaksi. Kaiken ikäisten vammaisten lastensa omaishoitajia tulee tukea oikea-aikaisesti ja oikeilla tukipalveluilla, myös kotiin tuotavaa hoitoa on kehitettävä.

Kehitysvammaisten ja autismikirjon henkilöiden palvelut on järjestettävä henkilökohtaisen budjetoinnin tai yksilöllisen palvelusetelin mallilla silloin, kun hyvinvointialueet eivät itse järjestä palvelua. Vammaisten henkilöiden tulee olla myös keskenään tasa-arvoisessa asemassa palvelua järjestettäessä YK:n vammaisyleiskomitean suosituksen mukaisesti.

Työ ja vammaisten henkilöiden itsenäinen elämä

Vammaisten henkilöiden työllistyminen on huonoiten toteutunut osa-alue YK:n vammaisten henkilöiden sopimuksen mukaisista oikeuksista. Vuonna 2024 työllisyysasioiden siirtyessä kunnille, tulee kuntien osaamista ja resursseja vammaisten henkilöiden työllisyyden parantamisessa vahvistaa. Työllistymisen mahdollistamiseksi työvoimapalveluihin on resursoitava työhönvalmentajia, jotka osaavat toimia erityistuen tarvitsevien ja vammaisten henkilöiden kanssa.

Vammaiset henkilöt kokevat moninkertaisen määrän työsyryntää vammattomiin verrattuna. Yhdenvertaisuusvaltuutetulla tulee antaa valtuudet ja oikeus tutkia tai ottaa kantaa myös yksittäisiin työsyryntätapauksiin.

Osana henkilöstön saatavuuden parantamista arvioidaan kelpoisuusvaatimusten väljentämistä vammaisten henkilöiden asumispalveluissa. Kehitetään vammaisten asumispalvelujen työntekijöiden työn sisältöä enemmän asukkaan elämää tukevaksi ja osallisuutta vahvistavaksi.

Lastenoikeudet ovat perhepolitiikkamme ytimessä

SDP haluaa rakentaa Suomesta maailman parhaan maan lapsille ja perheille. Suomeen on valmistunut ensimmäinen kansallinen lapsistrategia vuonna 2021 Marinin hallitusohjelman mukaisesti. Sen toimeenpano on aloitettu onnistuneesti. Nyt on huolehdittava toimeenpanon jatkosta valtakunnallisesti sekä kaikilla hallinnon aloilla. Lapsistrategian tulee ohjata valtionhallinnon lisäksi myös kuntien ja maakuntien päätöksentekoa ja toimintaa. Strategialla tulee olla vahva rooli myös yhteiskunnan eri toimijoiden, kuten järjestöjen, uskonnollisten yhteisöjen, yritysten ja muiden toimijoiden, sitouttamisessa lasten oikeuksien edistämiseen.

Kansallisen lapsistrategiatyön jatkuvuus sekä Suomen ihmisoikeusveloitteiden täysimääräinen täytäntöönpano edellyttää kansallinen lapsistrategiayksikön perustamista vastaamaan strategian toimeenpanosta ja seurannasta, sekä riittävän rahoituksen turvaamista yli hallituskausien.

Lapsistrategian keskeisten linjausten mukaisesti tulee lapsivaikutusten arviointi, lapsibudjetointi ja lasten ja nuorten osallisuus vakiinnuttaa osaksi valtiovallan, kuntien ja hyvinvointialueiden toimintaa. Lapsivaikutusten arvioinnissa arvioidaan päätöksen, toimenpiteen tai toiminnan vaikutuksia lasten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen.

Köyhyys heikentää lasten ja perheiden hyvinvointia, siksi köyhyyden periytyminen ja ylisukupolvinen syrjäytyminen on katkaistava. Lapsiperheiden riittävän toimeentulon turvaaminen ja lapsiperheköyhyyden vähentäminen on nostettava painopisteeksi sosiaaliturvan kehittämisessä.

Tehdään tuntuva korotus lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen ja elatustukeen. Näin nostettaisiin kymmeniätuhansia lapsia pois köyhyydestä. Lapsiperheiden toimeentulo on turvattava, koska se

torjuu tehokkaimmin köyhyyttä. Lapsilisän reaalitaso on nyt 30 prosenttia pienempi kuin vuonna 1994. Tämä vaikuttaa huomattavasti lapsiperheiden toimeentuloon. Universaalit palvelut eivät yksin riitä, vaan perheiden on saatava myös joustavia, kohdennettuja palveluita ja tukea.

Helpotetaan vuoroasumista. Sosiaaliturvassa tulee huomioida se, että vuoroasuvasta lapsesta aiheutuu enemmän kustannuksia kuin yhdessä kodissa asuvasta. Edistetään vuoroasumistyöryhmän ehdotuksia: kehitetään asumistukijärjestelmää huomioimaan vuoroasuvat lapset ja korjataan havaittuja epäkohtia lastenhoidon tukijärjestelmässä ja kahdessa kodissa asuvien lasten palveluissa. Vuoroasumisen tuen tulee kattaa myös kuljetuspalvelut lapsen molemmista kodeista.

Myös lapsilisäjärjestelmää ja elatustukilakia tulee uudistaa siten, että ne huomioivat nykyistä paremmin monimuotoistuneet perhetilanteet. Huolehditaan lapsilisän säilymisestä lapsesta aiheutuvia kuluja korvaavana tukena kaikille lapsiperheille ja varmistetaan tuen tason säilyminen.

Suomen on sitouduttava eurooppalaisen lapsitakuun tavoitteisiin lapsiperheköyhyyden vähentämiseksi.

Lastensuojelu lasten ja perheiden tukena

Lastensuojelussa on painotettava viranomaisten välistä lapsen edusta lähtevää yhteistyötä perheen kanssa, jolla vahvistetaan osallisuutta ja ehkäistään syrjäytymistä. Lastensuojelun riittävät työntekijäresurssit on turvattava, ja ennen kaikkea ennaltaehkäisyyn on panostettava enemmän. Ennaltaehkäisevillä kotihoidon ja nuorisotyön palveluilla estetään ongelmien kärjistymistä ja kustannusten kasvua. Lastensuojeluun tarvitaan aidosti yhteistoiminnallisten, integroitujen ja tutkittuun tietoon perustuvien palvelujen kehittämistä.

On huolehdittava työolosuhteista, joilla tuetaan työntekijöiden jaksamista ja pysyvyyttä. Samalla työntekijöiden välistä tehtäväjakoa ja yhteistyötä on tarvetta kehittää edelleen. Oleellista on minimoida työntekijöiden vaihtuvuus asiakkaan asiassa ja varmistaa, että sama työntekijä kulkee asiakkaan rinnalla lastensuojeluprosessin eri vaiheissa.

Turvataan kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten oikeudet hankintamenettelyjen kautta. Esimerkiksi sijaishuoltopaikkojen laadun ja henkilöstön osaamisen tulee olla ensisijainen kriteeri kuntien kilpailutuksissa hinnan sijaan.

Tulevalla hallituskaudella tarvitaan kansallinen lastensuojeluvision, jolla pohjustetaan lastensuojelulain kokonaisuudistusta.

Parannamme yksinasuvien asemaa

Suomessa on n. 1,3 miljoonaa yksinasuvaa, kotitalouksista yli 40 prosenttia on yksinasuvia. Yksinasuvat on moninainen ihmisryhmä, jossa elämäntilanteet poikkeavat toisistaan huomattavasti. Yksinasuvilla on myös yhdistäviä tekijöitä, joihin tulee kiinnittää valtakunnallista huomiota. Yksinasumiseen liittyy sosiaalisia riskitekijöitä, jotka ovat korostuneet koronakriisin aikana. Yksinasuvilla on esimerkiksi korkeampi syrjäytymis- ja köyhyysriski kuin useamman henkilön talouksissa asuvilla ja tämä tulisi tunnistaa palveluissa. Noin 70 % toimeentulotuen saajista on yksineläviä.

Yksinasuvien ja -eläjien palvelujen saatavuus ja osallisuus on turvattava. Sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstön tietoisuutta on lisättävä yksinasuvien erilaisista elämäntilanteista. Esimerkiksi hyvinvointialueille voidaan luoda vastuuhenkilöjärjestelmä, joka palvelee erityisesti yksineläviä.

Julkisia tiloja kehitetään siten, että niissä on enemmän mahdollisuuksia yhteisölliselle toiminnalle ja ihmisten kohtaamiselle. Suunnataan tutkimus- ja kehittämisrahoitusta hyvinvointialueille myös yksinasuvien asioiden edistämiseksi.

Lisätään eri elämäntilanteissa olevien yksinasuvien mahdollisuutta vaikuttaa omaan asumiseensa. Yksinasuvien asumistuen laskentaperusteita tarkistetaan ja enimmäisasumismenoja nostetaan. Tuetaan yhteisöllisiä asumismuotoja, joissa voi olla esimerkiksi monipuolisia yhteisiä palveluita, ja puretaan sääntelyn esteitä kaavoituksessa näiden mahdollistamiseksi. Tuetaan monimuotoista ja eri elämäntilanteisiin sopivaa asumista. Selvitetään, miten voimme mahdollistaa omistusasumisen nykyistä helpommin yksinasuville.

Luodaan poikkihallinnollinen ohjelma, joka tarkastelee yksinasuvien tilannetta ja laatii toimenpideohjelman yksinasuvien aseman parantamiseksi Suomessa. Ohjelmassa tulee käsitellä muun muassa yhdenvertaisuuden kysymyksiä, mukaan lukien toimeentulo-ongelmia ja syrjäytymisriskiä. Ohjelmassa on kartoitettava yksinasuvien asumiseen liittyviä haasteita ja keinoja tahattoman yksinäisyyden välttämiseen sekä esitettävä toimenpiteitä niiden ratkaisemiseksi.

Rakennamme hyvinvointia kunnissa ja alueilla

Kestävät kunnat rakentuvat vahvan talouden ja yhteistyön varaan. Seuraavan hallituskauden ajan kuntapolitiikan tehtävänä on kuntien toiminnan pitkäjänteinen ja tarkoituksenmukainen kehittäminen. Kunnilta ei siirretä pois tehtäväkokonaisuuksia eikä tehdä merkittäviä työvoimapulaa entisestään vaikeuttavia mitoitusten kiristyksiä. Kunta-alan työpaikkojen houkuttelevuuteen on panostettava, jotta voimakkaan eläköitymisen vuosien haasteisiin voidaan vastata. Nykyisistä mitoituksista on kuitenkin pidettävä kiinni.

Tulevaisuudessa Suomessa on vahvat ja aktiiviset kunnat, jotka rakentavat uutta enemmän kuin korjaavat vanhaa. Kunnille turvataan mahdollisuudet oman alueensa ja elinvoimansa kehittämiseen.

Kuntia kannustetaan hakemaan paikallisesti järkeviä ja toimintaa uudistavia ratkaisuja sekä tekemään yhteistyötä muiden kuntien, hyvinvointialueiden sekä muiden julkisen sektorin toimijoiden kanssa. Valtio tukee kuntaliitoksia. Kuntiin ei ole tässä vaiheessa tarkoituksenmukaista tehdä suuria hallinnollisia uudistuksia, vaan kunnille annetaan hyvinvointialue- ja TE-uudistuksen jälkeisille vuosille työrauha.

Kunnilla on merkittävä rooli sujuvan ja turvallisen arjen, osallisuuden ja elinvoimaisuuden rakentamisessa. Julkisen sektorin varautumisen merkitys on korostunut viime vuosien kriisitilanteiden hoitamisessa. Tätä kykyä on ylläpidettävä ja vahvistettava.

Kuntia tuetaan koronakriisin sekä Ukrainan kriisin jälkihoidossa niin, että kuntien palvelut ovat kuntalaisten saavutettavissa ja niitä vahvistetaan tarpeen mukaan. Palveluilla vahvistetaan sujuvaa arkea ja kuntalaisten kykyä toimia kriiseissä kestävästi.

Kaupungit elinvoiman lähteinä

Kaupunkien ja pienempien kuntien välillä on toimiva yhteys. Kaupungit, seutukaupungit ja kasvukeskukset luovat elinvoimaa seuduille samalla kun harvaan asutun Suomen tuotteita ja palveluja tarvitaan koko Suomessa. Solidaarisuus erilaisten alueiden välillä tarkoittaa niiden erilaisten vahvuuksien hyödyntämistä.

Suomi tarvitsee vahvaa kaupunki- ja metropolipolitiikkaa. Kaupunkipoliittisen päätöksenteon on huomioitava kaupunkien ja alueiden erilaiset lähtökohdat, tarpeet ja haasteet monipuolisesti. Kaupunkipolitiikalla ehkäistään alueellista eriarvoistumiskehitystä, luodaan edellytyksiä kasvulle, huomioidaan kestävä kehitys periaatteet, lisätään innovaatioita, parannetaan ihmisten vaikuttamismahdollisuuksia ja luodaan houkuttelevia elinympäristöjä. Suurten kaupunkien kyky vastata kasvun edellyttämistä investoinneista on turvattava. Väestömäärän kasvun aiheuttama paine palvelujärjestelmään on huomioitava.

Alueellinen segregaatio eli eriarvoisuuden lisääntyminen erityisesti kaupunkien ja kaupunkiseutujen sisällä heikentää hyvinvointia, lisää sosiaalisen taustan yhteyttä yksilön menestykseen opinnoissa ja työmarkkinoilla sekä hukkaa yhteiskunnan potentiaalia. Alueellista segregaatiota vähennetään asuntopolitiikalla, laadukkailla palveluilla ja perheiden tukemisella. Segregaatiosta kärsivillä alueilla tulee panostaa erityisesti alueen koulujen resursointiin ja palveluiden sijoittamiseen monipuolisesti koulujen yhteyteen. Nykyinen moniviranomaisyhteistyöhön perustuva Ankkuri-malli on osoittanut toimivuutensa ja sitä pitää lisätä. Alueille, jossa eriarvoisuuden kasvun riski on olemassa, tulee luoda erityinen toimintamalli viranomaisten yhteistoiminnalle lasten, nuorten ja perheiden tueksi siten, että salassapito- tai muut määräykset eivät ole yhteistoiminnan liiallinen hidaste.

Pääkaupunkiseutu on strategisesti oma kokonaisuutensa. Metropolialueen kilpailukykyä suhteessa kansanvälisiin verrokkeihin on tuettava tarvittaessa erityisratkaisuilla. Valtakunnallisessa kaupunkipolitiikassa tarvitaan vahvaa ja tasavertaista kaupunkien, alueiden ja valtion välistä kumppanuutta ja suoraa vuoropuhelua.

Hyvinvointialueet palvelujen toteuttajina

Hyvinvointialueiden toimeenpanoa tuetaan riittävällä rahoituksella ja ohjauksella. ICT-järjestelmien yhteensovittamiseen ja koronan jälkeiseen hoitojonojen purkuun sekä palvelujen saavutettavuuden tukemiseen kiinnitetään erityistä huomiota.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä ja palvelujärjestelmän kehittämisessä on tärkeää tehdä yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa. Huolehdimme siitä, että kunnat ja hyvinvointialueet varmistavat yhteistyöllä sekä taloudellisella ja rakenteellisella tuellaan kolmannen sektorin toimijoiden toimimisen.

SDP tavoittelee

Palveluita, jotka toimivat kaikille

- Sosiaaliturvauudistusta, joka kannustaa osallistumaan ja torjuu köyhyyttä
- Terveystenhoitoa, joka toimii oikeasti. Hoitoon on päästävä seitsemässä päivässä riippumatta siitä, onko vaiva polvessa, sydämessä vai mielessä
- Asiakasmaksuja, jotka eivät ole kenenkään hoidon este. Terveyskeskuskäynnin tulisi tulevaisuudessa olla maksuton
- Matalan kynnyksen mielenterveyspalveluita, jotka ovat saatavilla siellä, missä avun tarvitsijakin on
- Suun terveydenhuollon nykyistä parempia palveluita
- Kuntien ja alueiden toimintaedellytysten turvaamista palveluiden tuotannossa
- Järjestöjen roolin tunnistamista kansalaisyhteiskunnan vahvistajana ja niiden toiminnan ja resurssien turvaamista

Arvokasta ja aktiivista ikääntymistä

- Työeläkejärjestelmän kestävyuden varmistamista ja pienimpien eläkkeiden määrätietoista korottamista
- Ikäihmisten toimivia palveluita ja yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia asumisratkaisuja
- Vanhusten hoivan henkilöstömitoituksen turvaamista
- Omaishoidon resurssien lisäämistä

Vammaisten henkilöiden oikeuksien vahvistamista

- Kansallisen vammaisstrategian luomista turvaamaan vammaisten henkilöiden oikeuksien ja osallisuuden toteutumista

Maailman parasta perhepolitiikkaa

- Lapsistrategian toimeenpanon varmistamista perustamalla kansallinen lapsistrategiayksikkö
- Lapsiperheköyhyyden torjumista korottamalla elatustukea ja lapsilisän yksinhuoltajakorotusta
- Vuoroasumisen helpottamista ja monimuotoistuneiden perhetilanteiden huomioimista sosiaaliturvauudistuksessa

Yksinasuvien äänen kuuluviin tuomista

- Poikkihallinnollisen ohjelman perustamista tarkastelemaan yksinasuvien tilannetta ja laatimaan toimenpideohjelman yksinasuvien aseman parantamiseksi

TULEVAISUUS RAKENNETAAN TÄNÄÄN

Suomea on rakennettava niin, että se on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä tuleville sukupolville. Suomi on sitoutunut kunnianhimoisiin ilmasto- ja ympäristötavoitteisiin, jolla Suomesta tehdään hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Tämä on ei ole lopputavoite, vaan lähtökohta, jolle rakennetaan kestävää hyvinvointia tulevaisuuden tarpeisiin.

Ilmastonmuutoksen ja luontokato ovat aikamme suuria haasteita, joihin on löydettävä vastauksia nopeasti, koska muuten lähes kaikki tulevaisuuteen suuntaava tavoitteenasettelu on turhaa. Vain ekologisesti kestävä yhteiskunta voi turvata myös sosiaalisen ja taloudellisen vakauden. Tämä vaatii myös päätöksentekoraakenteiden tarkastelua. Jotta ilmastonmuutokseen ja luontokatoon voidaan puuttua tehokkaasti, tarvitaan nykyisen siilomaisen hallinnon sijaan hallintorajat ylittävää yhteistyötä ja kestäväen kehityksen vaatimusten mukaista valmistelun ja päätöksenteon kehitystä.

Ilmasto- ja ympäristökatastrofiin vastaaminen tarjoaa kuitenkin myös mahdollisuuksia. SDP:n tavoitteena on, että Suomi on 2030- luvulla maa, jossa luonnonvaroja käytetään kestävästi ja jossa meillä on puhdasta teollisuutta, huipputeknologiaa hyödynnetään hyvinvoinnin lisäämiseksi ja jossa on maailman osaavin ja hyvinvoivin kansa. Tämä vaatii kunnianhimoisia panostuksia tutkimukseen, kehitykseen ja innovaatioihin.

Suomen on siirryttävä pikaisesti kestävään kiertotalousyhteiskuntaan, jossa resursseja ei hukata. Oikeudenmukainen vihreä siirtymä on myös taloudellinen mahdollisuus. Suomen tulee olla jatkossakin teknologian ja vihreän siirtymän ratkaisujen edelläkävijä. Näin luodaan uusia, laadukkaita työpaikkoja, toimeentuloa ja vaurautta. Oikeudenmukainen siirtymä on osa tulevaisuuden vahvan talouden rakentamista.

Tulevaisuuden teollisuus on vihreää. Oikeudenmukaisen siirtymän kärjessä olemisen mahdollistamia hyötyjä ei ole Suomessa käytetty tarpeeksi, vaikka monet teollisuuden toimijat tästä hienoa esimerkkiä näyttävätkin. Suomen on luotava uutta teollisuuspolitiikkaa, joka perustuu osaamiselle, päästöttömille teknologioille sekä rohkeudelle investoida tulevaisuuteen. Samalla meidän on oltava aktiivisia eurooppalaisen strategisen autonomian rakentamisessa. Eurooppalaiset investoinnit eurooppalaiseen osaamiseen ja tuotantoon tukevat myös Suomen teollisuutta.

Ilmastokriisi ja luontokato on ratkaistava yhdessä

SDP:n tavoitteena on edistää nopeaa ja kokonaisvaltaista siirtymistä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäviin yhteiskuntiin koko Euroopan unionissa ja maailmanlaajuisesti.

Tätä varten meidän on varmistettava hiilineutraaliuden toteutuminen Suomessa vuoteen 2035, EU:ssa viimeistään vuoteen 2050 mennessä ja siirtymä hiilinegatiiviseksi pian sen jälkeen. Jo ensi vaalikaudella tarvitsemme suunnitelmat, jolla vähennetään 2030-luvun päästöjä ja edetään kohti hiilinegatiivisuutta nykyisen 2035 tavoitteen saavuttamisen jälkeen. Suunnitelmissa on selkeytettävä, millainen vähennyspolku voisi olla, mitä ohjauskeinoja valitaan ja varmistettava nettonielun riittävyys.

Ilmastopolitiikan rinnalla luonnon monimuotoisuuden turvaaminen on keskeisimpiä tehtäviämme. Luonnonvarojen käytön on oltava kestävää koko EU:n alueella. Samalla on varmistettava unionin energiaomavaraisuus.

Siirtymä päästöttömään energiantuotantoon on keskeistä niin ilmaston kuin EU:n strategisen autonomian lisäämisen näkökulmasta. Tavoitteena tulee olla energiaomavarainen, uusiutuvaa tai päästötöntä energiaa hyödyntävä unioni mahdollisimman nopeasti.

Jotta hiilineutraaliustavoite saavutetaan, on ensi hallituskaudella tehtävä kunnianhimoista politiikkaa, jossa on mukana niin valtio, alueet ja kunnat kuin elinkeinoelämä ja kaikki kansalaisetkin. Jotta kaikki pysyvät mukana, on ilmastopolitiikan oltava reilua, ilmastotoimien kustannusten jakauduttava oikeudenmukaisesti ja kustannuksia kompensoitava niille, joilla on vähiten varaa. Edistymistä seurataan säännöllisesti ja kurssia korjataan viipymättä, mikäli tavoitteisiin ei päästä tai epävarmuudet lisääntyvät merkittävästi.

Kalleinta ilmastonmuutoksen torjunta on, jos se tehdään myöhässä. Kustannustehokkaimmat toimet on oltava etusijalla, kun päästövähennyskeinoja priorisoidaan. Ilmastopolitiikan on perustuttava uusimpaan tieteseen.

Ilmastopolitiikan ytimessä on luopuminen fossiilisista polttoaineista, riittävien hiilinielujen vahvistaminen sekä sosiaalisesti oikeudenmukainen siirtymä kansalaisille. Tarvittava muutosturva työelämään on taattava ja kansalaisten muutoskestävyyttä on lisättävä. Vain ilmastopolitiikka, jolla on kansalaisten tuki, voi olla kestävää pitkällä aikavälillä.

Tulevina vuosina on lisättävä ylisukupolvinen tarkastelu mukaan ilmastolakiin. Suomen uuden ilmastolain tulee olla kestäväällä pohjalla ylisukupolvisen oikeudenmukaisuuden ja reilun siirtymän näkökulmasta, jotta yksikään sukupolvi ei ylitä omaa oikeudenmukaista osuuttaan hiilibudjetista tulevien sukupolvien kustannuksella. Oikeudenmukaisuuden arviointia tulee kehittää. Lisätään energia- ja ilmastostrategia ilmastolakiin, niin että jatkossa myös tästä merkittävästä selonteosta säädettäisiin lailla eikä se olisi poliittisen tahdon varassa kuten tällä hetkellä.

Valtion budjetille ja talouspolitiikkaan on tehtävä säännöllinen ilmastovaikutusten arviointi. Samalla tavalla, kun arvioimme talouspolitiikan työllisyysvaikutuksia, tulisi meidän myös arvioida kaiken talouspolitiikan ilmasto- ja ympäristövaikutuksia. Lisäksi tarvitaan sektorikohtaisia ilmastosuunnitelmia yhä useammalla alalla. Erittäin tärkeitä ovat liikenteen, asumisen ja rakentamisen sekä maankäytön, maa- ja metsätalouden sekä ruuantuotannon suunnitelmat.

Tarvittavan teknologian kehittämistä on tuettava ja osoitettava riittävä rahoitus vihreän teknologian TKI-investointeihin. Työ on perustettava tieteellisen tiedon varaan, Suomen IPCC:lle ja Ilmastopaneelille osoitetaan riittävä tuki.

Pidetään kiinni linjauksesta luopua turpeen käytöstä Venäjän aloittaman hyökkäyssodan vaikutukset ja aikataulu huomioiden.

Huolehditaan, että päästökauppa toimii ja päästöt vähenevät päästökaupparektorilla. Päästöpolku vuoteen 2030 toteutuu, jos päästöoikeuden hinta ja verotus ohjaa merkittävästi ilmastomia energiasektorissa ja myös prosessiteollisuudessa. Pelkkä päästökauppa ei kuitenkaan ratkaise, sillä hiilen hinnoittelu perustuu osin myös verotukseen. Verotuksella on kyettävä myös estämään hiilivuotoa eli päästöjen siirtymistä muihin maihin.

Pysäytämme Suomen luonnon monimuotoisuuden heikkenemisen ja käänämme sen elpymisuralle

Luonto köyhtyy myös Suomessa. Tuoreimman uhanalaisuus selvityksen eli Punaisen listan mukaan Suomessa jo joka 9. laji on uhanalainen. Suomen luontotyypeistä joka toinen on uhanalainen. Eniten uhanalaisia lajeja ja luontotyyppisiä on maan eteläosissa, missä lajimäärä ja maankäytön paineet ovat suurimmat. Suomalaisen kuluttaminen aiheuttaa ilmastopäästöjä sekä monimuotoisuuden heikkenemistä myös Suomen rajojen ulkopuolella, missä suuri osa kotimaassa kulutettavista tavaroista tuotetaan.

Luontopolitiikalle tarvitaan selkeät lainsäädännölliset kehykset ja tavoitteet ilmastopolitiikan välineiden tapaan. Ilmastolain tapainen luontolaki voisi olla hyvä tapa turvata luontopolitiikan toteutuminen.

Kansallisen biodiversiteettistrategian toimia, jotka tähtäävät vuoteen 2030, on toimeenpantava suunnitelmallisesti. Biodiversiteettistrategian tavoitteena on pysäyttää monimuotoisuuden väheneminen ja kääntää kehitys elpymisuralle vuoteen 2030 mennessä. Strategialla tehostetaan luonnon monimuotoisuuden suojelua ja edistetään heikentyneiden ekosysteemien palautumista. Lisäksi kehitetään toimenpiteiden ja vaikuttavuuden mitattavuutta. Strategia ja toimintaohjelma kytketään osaksi kansainvälisiä sekä EU:ssa asetettuja tavoitteita.

Maan- ja luonnonvarojen käytön on jatkossa perustuttava kokonaisheikentymättömyyden periaatteeseen (no net loss). Tämä toteutetaan esimerkiksi tuomalla ekologisen kompensaation periaate lainsäädäntöön sekä säätämällä maankäytön muutosmaksusta. Ekologisen kompensaation avulla ihmisen toiminnasta luonnon monimuotoisuudelle yhtäällä aiheutunut haitta hyvitetään lisäämällä luonnon monimuotoisuutta toisaalla. Ekologinen kompensatio on viimesijainen keino, mutta joskus välttämätön, kun haittoja ei voida estää tai lieventää. Sitä voisi siis käyttää vain tapauksissa, joissa ei ole muuta mahdollista ratkaisua.

Kestävän metsäpolitiikan rinnalla huolehditaan riittävästi hiilinielusta ja metsien riittävästä suojelusta. Metsälaki tulee uudistaa niin, että lain tavoitteet palvelevat sekä ilmasto- että monimuotoisuushaasteiden kestävä ratkaisua. Suomi tarvitsee myös kansallisen soidenennallistamisohjelman. Se on tehokas tapa kohdentaa luonnonsuojelurahoja maakuntiin ja riittävän laajana se tukee reilua siirtymää pois turpeen käytöstä.

Ilmastomuutoksen hillintä ja vesistöjen suojelun tärkeys kulkevat käsi kädessä. Lämpenevä ilmasto lisää sateita ja ravinnehuuhtoutumia vesistöihin. Lähivesien suojelu on osa Itämeren suojelutyötä, koska vesistöjen kuormitus päättyy lopulta Itämereen. Itämeren musta piste on Saaristomeren heikko tila, joka ei ole kohentunut lukuisista toimista huolimatta.

Työtä sen eteen, että Saaristomeren alue poistuu Helcomin Hotspot-listalla vuonna 2027 täytyy jatkaa. Rahoitus ja toimenpiteet on välttämätöntä suunnata vaikuttavimpiin toimenpiteisiin ja kohdentaa oikein. Ongelmana on, että rahoitusta ei ole korvamerkitty ja toimenpiteiden toteutus perustuu vapaaehtoisuuteen, joka edellyttää alueen toimijoiden aktiivisuutta.

Kipsin peltolevitystä tulee jatkaa, lisäksi on olennaista tarttua ravinnevalumien syyhyn: eläintuotannon ravinnevalumat kuuluvat koko Itämeren alueella suurimpiin leviä ruokkivan fosforin lähteisiin. Myös ensi vaalikaudella tarvitaan nykyisen vesiensuojelun tehostamisohjelman kaltainen rahoitusohjelma. Sen avulla turvataan sekä peltojen kipsikäsittelyn jatkorahoitus että lantafosforin

alueellisen kertymisen aiheuttaman ravinne-epätasapainon korjaamiseen teknologianeutraali kansallinen lantaravinteiden kierrätystuki. Tällä tuella esimerkiksi Lounais-Suomen siipikarja- ja sikatalouden lantakertymät voidaan tehokkaasti kuljettaa käsittelylaitoksiin ja esimerkiksi biokaasun tuotantoon. Maanparannusaineiden tuki tulee laajentaa puukuituun ja rakennekalkkiin sekä järviruon niittämistä täytyy helpottaa. Peltojen lannoitusta tulee kehittää ja avata peltojen viljavuustiedot asiantuntijoiden käyttöön, koska tällä hetkellä ne eivät ole laajasti tutkijoiden ja viranomaisten käytössä.

Hajanainen luontotieto on koottava yhteen

Laadukas luontotieto on edellytys kestävyysmurrokseen tähtäville toimille. Luonnon monimuotoisuuden seuranta tarvitsee kansallista koordinaatiota, avointa tietoa ja vertailukelpoista tilastointia. Meidän on varmistettava luontoseurantojen jatkuminen ja kehittäminen kansallisesti. Selvitetään tarvittavan lainsäädännön tarve jolla mm. julkishallintoa veloitetaan kokoamaan luontotietoa.

Luontopaneelista tehdään Ilmastopaneelin kaltainen resursoitu neuvoa antava asiantuntijaelin monimuotoisuushaasteen selättämiseen ja tiedon koordinointiin päättäjille.

Pienennämme kansalaisten hiilijalanjälkeä sosiaalisesti oikeudenmukaisella tavalla

Kestävä kuluttaminen on tehtävä kansalaisille helpoksi. Päämääränä on oltava se, että kuluttajan mennessä kauppaan, eettisesti ja ympäristöllisesti kestäviä ostospäätöksiä ei tarvitse erikseen harkita. Materiaalisten hyödykkeiden, kuten tekstiilien, tuotannolle tulee asettaa tiukat EU:n laajuiset standardit, jotka velvoittavat yritykset valmistamaan kulutusta kestäviä, ekologisia ja eettisiä hyödykkeitä. EU:n ja Suomen etunenässä, on tähdättävä ilmastollisesti kestävämpään tuotannon lopettamiseen. Kestävää tekstiilikierrätystä ja -tuotantoa kotimaassa on edistettävä.

Tietoisuutta päivittäisten valintojen ympäristö- ja ilmastovaikutuksista on lisättävä. Vastuu lainsäädännön asettamista vaatimuksista on yhteiskunnalla, mutta myös tuottajan ja tuotannossa on kannettava vastuuta. Kansalaisilla tulee olla riittävästi informaatiota kestävien kulutuspäätösten tekemiseen. Keskeisin yksilön hiilijalanjälkeä selittävä tekijä on tulotaso. Kansalaisten hiilijalanjälkeä on pienennettävä niin, että toimet kohdistuvat oikeudenmukaisesti ja painottuvat tulotason yläpäähän. Kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjälki asukasta kohti laskettuna pieneni vuosina 2010–2015, mutta ilmastovuosikertomuksen mukaan tämän jälkeen se on pysynyt jokseenkin samalla tasolla. Merkittävä osa suomalaisten kulutuksesta aiheuttaa päästöjä myös Suomen rajojen ulkopuolella, kun kulutus painottuu yhä enemmän muualla tuotettujen hyödykkeiden, kuten tekstiilien, kuluttamiseen

Lähtökohtana on oltava se, että käyttötavaroiden, kuten elektroniikan, vaatteiden tai kodinkoneiden, on oltava korjattavissa ja korjaamisen on oltava riittävän helppoa ja edullista. Erilaisten korjauspalveluiden toimintaedellytyksiä on tuettava. Esimerkiksi kestävä kehityksen arvonlisäjärjestelmässä korjauspalveluiden tarjoaminen voi olla alemman arvonlisäkannan piirissä.

Kansallisen ilmastoruokaohjelman toimia, jotka tähtäävät kulutetun ruoan ilmastoalanjäljen pienentämiseen sekä ymmärryksen lisäämiseen ruoantuotannosta on toteutettava suunnitelmallisesti.

Kulutusperäisten päästöjen vähentämiseksi on asetettava tavoitteet, joita tuetaan konkreettisilla toimenpiteillä ja seurantatyöllä. Suomen rajojen ulkopuolella aiheutuviin kulutusperäisiin päästöihin on puututtava nykyistä paremmin esimerkiksi verotuksen kautta. Tuonnista aiheutuneiden päästöjen vähentäminen edellyttää keinoja, joilla ohjataan kotitalouksia ja julkista sektoria vähentämään kulutusta ja suosimaan pienen hiili- ja materiaalijalanjäljen hyödykkeitä.

Kulutusperäiset päästöt on sisällytetty ilmastostrategioihin yleisellä tasolla, mutta niiden vähentämiseksi ei ole vielä asetettu selkeitä tavoitteita. Tältä kannalta tarvitaan myös kulutusperäisten päästöjen seurannan kehittämistä ja vakinaistamista. Julkiset hankinnat on merkittävä keino edistää näiden tavoitteiden saavuttamista.

Kunnat toimivat aktiivisesti hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamiseksi

Kuntien tasolla tehtävä työ on ensiarvoisen tärkeä ilmastotavoitteiden saavuttamisessa. Merkittävä osa kunnista on jo tehnyt ilmasto- tai ympäristöohjelman ja asettanut kunnianhimoisen päästövähennystavoitteen tai hiilineutraalisuustavoitteen. Päästöjen vähentäminen ja kestävä kehitys tulee huomioida myös julkisissa hankinnoissa. Vaikuttavimmat päästövähennykset tehdään siellä, missä päästöjä on eniten eli suurimmissa kaupungeissa. Kaupunkeja on tuettava riittävästi, jotta Suomen ja EU:n ilmastotavoitteet saavutetaan mahdollisimman nopeasti.

Seuraavalla vaalikaudella tulee selvittää keinot, jolla kuntien oma asuntotuotanto ja vuokratilat ohjataan tehokkaasti tekemään kestäviä energiaratkaisuja.

Ilmastomuutoksen ja luontokadon torjunta sekä resurssitehokkuuden lisääminen ovat maankäytön suunnittelun uusia haasteita. Nämä tavoitteet tulee ottaa huomioon samalla kun asuin- ja elinympäristön laatua parannetaan. Päätökset yhteisestä elinympäristöstämme tulee tehdä kansanvaltaisesti mahdollistaen laaja osallistuminen. Kaavoituksella tulee luoda vetovoimaista asuin- ja elinympäristöä. Kuntien maapoliittista asemaa tulee parantaa. Maakuntakaavoituksessa tulee paikallistaa valtakunnalliset ja maakunnalliset tavoitteet niin luonnon kuin liikkuksen verkostoille.

Kuntien tulee laatia ilmasto- ja ympäristöohjelma, joka huomioi niiden omat toimet ja jolla tuetaan kuntalaisten ilmasto- ja ympäristötyötä.

Turvaamme huoltovarmuutta ilmastokestävällä ruokajärjestelmällä

Maatalouspolitiikan on varmistettava sekä kotimainen että omalta osaltaan koko Euroopan ruokaturva ja huoltovarmuus kuitenkään tinkimättä maatalouden roolista ilmastomuutoksen ja luontokadon torjunnassa. Tämä on mahdollista käyttämällä kestäviä viljelyä ja maaperän kasvukuntoa parantavia menetelmiä.

Maatalouden fossiiliriippuvuuden vähentäminen on olennaista niin ilmasto- ja ympäristönäkökulmien kuin huoltovarmuuden kannalta. Kotimaista lannoitetuotantoa on lisättävä. Biokaasutuotannon tukemista tulee jatkaa. Esimerkiksi paikallisella biokaasutuotannolla tiloja voisi saada jopa energiaomavaraisiksi. Maataloudessa tulee pyrkiä vähentämään muovien käyttöä. Puutarhaviljelyssä ja rehujen säilytyksessä käytettävissä muoveissa tulisi siirtyä biohajoaviin ja uusiutuvista raaka-aineista valmistettuihin materiaaleihin, joiden tutkimusta tulee kehittää edelleen. Peltojen kipsikäsittely on kiertotalousratkaisu, joka vähentää maatalouden fosforikuormitusta Itämereen ja auttaa peltojen hiilivarantoa.

Kotimaisesta ruuan saatavuudesta ja ruokatuotannon kestävydestä on huolehdittava. Ruokaturva on varmistettava kaikissa olosuhteissa ja ruokaturvassa on huomioitava myös uusia tuotteita ja niiden käyttömahdollisuuksia. Kuluttajien mahdollisuutta valita kestävästi tuotettua ja terveellistä ruokaa on vahvistettava. Kasvisruokailun osuutta on lisättävä. Kuluttajilla on oltava aidosti mahdollisuus valita kohtuuhintaisia kotimaisesti tuotettuja elintarvikkeita.

Uusielintarvikkeilla, kuten esimerkiksi nyhtökaura, hamppuöljy ja villiyrtilit, voi olla merkittäviä etuja perinteisiin elintarvikkeisiin nähden. Ne voivat vähentää ruoantuotannon ilmastopäästöjä, niihin ei liity samanlaisia eläinten hyvinvointiongelmia kuin perinteiseen eläintuotantoon ja ne voivat olla nykyisiä elintarvikkeita terveellisempiä. Jatkossakin on varmistuttava riittävän hyvin siitä, että tuote ei vaaranna kuluttajien terveyttä eivätkä ympäristöä. Tätä varten tarvitaan luotettavaa tutkimusta.

Elintarviketeollisuuden innovaatiotoimintaa on vahvistettava ja kasvispohjaista ruokatuotantoa on edistettävä. Ruoan kulutusta tulisi kannustaa ja ohjata kasvispainotteisempaan suuntaan, esim. tukipolitiikan ja julkisten hankintojen sekä tiedonlisäämisen kautta. Kouluissa ja muissa julkisissa ruokailupalveluissa, kuten palvelu- ja hoiva-asumisessa tulee kannustaa kasvis- ja kalapainotteiseen ruokavalioon. Tarvitaan kotimaisen kalaruuan ja kasvisruoan päiviä.

Kotimaisen kestävästi tuotetun ja kalastetun kalan käyttöä ja saatavuutta kotimaan markkinoille on lisättävä ja vahvistettava kalastus- että kalanviljelyammattitaitoa ja osaamista Suomessa. Suljetun kierron kasvatusta ja ravinteiden kierrätystä on lisättävä ja pilotointia edistettävä.

Suomen peltopinta-alasta tällä hetkellä noin 14 prosenttia on luomua. Luomuviljelyn edistäminen ylläpitää maankasvukuntoa, tukee maaseutuluonnon monimuotoisuutta ja on tavanomaista viljelyä paljon vähemmän riippuvaista fossiilisista tuotantopanoksista. Luomutuotannossa myös torjunta-aineiden haitat ympäristölle jäävät olemattomiksi. Luomuviljelyn lisääminen on myös huoltovarmuuden näkökulmasta tärkeää.

Työtä ruokajärjestelmän kestävyden ja maatalouden kannattavuuden sekä elintarvikeinnovaatioiden ja viennin edistämisen eteen on jatkettava ylivaalikautisten ohjelmien avulla.

Maatalouden päästötavoitteista on pidettävä kiinni. Maatalouden päästöt on sovitettava yhteen metsien hiilinielujen kanssa siten, ettei se johda maatalouden päästövähennystoimien heikentymiseen. Samalla vahvistetaan maatalouden elinvoimaisuutta ja luodaan maaseudulle uutta toimeliaisuutta.

Tuotantoeläinten ja lemmikkien hyvinvointi ja eettinen kohtelu on turvattava lainsäädännöllä. Eläinten hyvinvointilakia kehitetään tulevilla vaalikaudella. Turkistarhauksen lopettamiseksi Suomessa laaditaan ohjelma, joka turvaa turkistuottajille uudelleen koulutus- ja työllistymismahdollisuuksia.

Julkisten hankintojen avulla voidaan tehokkaasti lisätä kestävästi tuotettujen elintarvikkeiden hyödyntämistä. Julkisista elintarvikehankinnoista suurempi osa tulee olla luomua vuoteen 2030 mennessä. Luomuviljelyn tutkimukseen ja pohjoisten alueiden luomuun sopivien kasvilajikkeiden kehitykseen tulee panostaa.

Ilmasto- ja ympäristökriisi ei ratkea ilman rahaa

YK:n ilmastosopimuksen velvoitteiden mukaisesti Suomen julkista kansainvälistä ilmatorahoitusta on lisättävä. Sitoudumme YK:n biodiversiteettisopimuksen velvoitteiden toimeenpanoon ja lisäämme tähän tarvittavaa rahoitusta.

Suomen tulee toimia varauksetta allekirjoittamiensa kansainvälisten sopimusten velvoitteiden edistämiseksi.

Tulevalla hallituskaudella kansainvälisen ilmatorahoituksen tulee perustua Ulkoministeriön vuoteen 2026 ulottuvan Suomen julkisen kansainvälisen ilmatorahoituksen toimeenpanon suunnitelmaan. Vuonna 2026 suunnitelman toteutusta tulee arvioida ja päivittää suunnitelmaa vuoteen 2030 asti. Myös lähivuosina julkisen ilmatorahoituksen tulee vähintään säilyä saavutetulla tasolla.

Suomen on lisättävä merkittävästi budjettirahoitteista ilmatorahoitustaan osana kehitysyhteistyömäärärahoja ja vahvistettava erityisesti rahoitustaan ilmastosopimuksen alaisille ilmatorahastoille. Ilmatorahoitusta voidaan täydentää ja vahvistaa myös yksityisten ilmastoinvestointien lisäämiseen soveltuvilla uusilla rahoitusinstrumenteilla siten, että ne vastaavat kohdemaan tarpeisiin.

Luonnonsuojelun rahoitus on turvattava vähintään 2019–2023 kauden mukaisella tasolla ja korotettava sitä mahdollisuuksien mukaan. Helmi- ja Metso-ohjelmia jatketaan ja niiden rahoitus turvataan. Vesiensuojelun tehostamisohjelmaa jatketaan ja sen rahoitus turvataan.

Huolehdimme metsistämme kansallisesti ja vastuullisesti

Metsä on Suomelle tärkeä ja moninainen hyvinvoinnin lähde. Aktiivista vaikuttamista tulee tehdä, jotta kestävästi toimiva metsäteollisuus ymmärretään EU:ssa osana ilmastomuutoksen ja ympäristöhaasteiden ratkaisemista. Suomalaisen luonnon vetovoimaisuudesta on huolehdittava ja luontomatkailun edellytykset on turvattava.

On tärkeä pitää kiinni kansallisesta metsiä koskevasta lainsäädännöstä ja vuosien saatossa syntyneistä hyvistä käytänteistä, kuten esimerkiksi jokamiehenoikeuksista. Suomalainen metsänhoito ja metsien hyödyntäminen on monipuolista. Kestäviä toimintatapoja on vahvistettava ja jatkettava pitkäjänteiseen tutkimustietoon pohjautuen.

Vanhoiden metsien suojelua sekä talousmetsien luonnonhoitoa erityisesti Etelä-Suomessa on lisättävä. Lisäksi tarvitaan alueiden ennallistamista. Metsien kasvua on pyrittävä lisäämään ja nopeuttamaan esimerkiksi turvemetsien tuhkalannoitusta ja kangasmetsien kasvatuslannoitusta lisäämällä. EU-velvoitteet ennallistamien tehokkaasta lisäämisestä tulee voida toimeenpanna maahamme parhaiten sopivilla ja kustannustehokkailla ratkaisuilla.

Samaan aikaan metsäteollisuuden toimintaedellytykset on varmistettava ja metsien ilmastokestävyyttä vahvistettava. Metsäteollisuuden tuotteiden jalostusarvo on välttämätöntä saada kasvuun.

Biomassan kestävyys on varmistettava ja kulutusta on vähennettävä

Fossiilitaloudesta irrottautuminen on johtamassa merkittävään biomassan lisäkäyttöön, kun sekä energian- että materiaalien käyttö lisääntyy jatkuvasti. Sekä energian että materiaalien käytössä pyritään korvaamaan fossiilisia polttoaineita ja niihin perustuvia materiaaleja bioperäisillä vaihtoehdoilla. Poltton perustumattomien lämmöntuotantomuotojen kehitystä on vauhditettava.

Kestävästi tuotetut biopolttoaineet auttavat liikenteen ja koneiden päästöjen vähentämisessä.

Kiertotalous ja kestävä kuluttaminen kunniaan

Tulevina vuosina on panostettava voimakkaasti kiertotalouden edistämiseen. On pyrittävä siihen, että kierrätysmateriaalin käyttö on kaikissa vaihtoehdoissa kannattavampaa kuin neitseellisen raaka-aineen. Tutkitaan mahdollisuutta edistää ekologista mainontaa.

Kiertotalousyhteiskuntaan siirtyminen vahvistaa myös huoltovarmuutta, kun raaka-aineista on pulaa ja globaalit toimitusketjut muuttuvat epävarmoiksi. Erityisesti metallien ja mineraalien kiertotaloutta on vahvistettava jo huoltovarmuussyistä. Lisäksi tarvitaan taloudellisia ohjaukeinoja sekä rahoitusta kiertotaloutta edistävälle investoinneille.

Toimivan kiertotalouden esteitä on purettava päämäärätietoisesti. Tarvitaan sekä kannustimia että lainsäädännöllisiä keinoja edistää kiertotaloutta erityisesti rakennusteollisuudessa ja korjausrakentamisessa, jotka ovat ylivoimaisesti suurimpia jätteen tuottajia.

Uudistunut jätelaki tulee voimaan portaittain 2021–2024. Lain toimivuutta on seurattava tarkasti. On tehtävä työtä jätteen synnyn ehkäisemiseksi ja huomioitava materiaalitehokkuus nykyistä paremmin ympäristöluvuissa. Muovin kierrätystä on laajennettava kaikkiin muovituotteisiin.

Luonnonvarojen kulutus nykyisellä tasolla ei voi jatkua. Sen sijaan, että uusia tuotteita valmistetaan ehtyvistä luonnonvaroista, tulee jätteitä hyödyntää raaka-ainevarastona tuotteita valmistettaessa. Jotta materiaali saadaan kiertoon, tulee kuluttajien lajitella ne nykyistä tehokkaammin. Kaikkiin kuluttajapakkauksiin tulee saada yhdenmukaiset, kuvalliset lajitteluohjeet.

Pakkaussuunnittelulla voidaan osaltaan ohjata kuluttamista ja vaikuttaa ruokahävikkiin. Pakkaussuunnittelun tulee tukea kestävämpää kulutusta.

Monet kulutustuotteet hajoavat ennen aikaisesti tai niiden käyttöikä jää suunniteltua lyhyemmäksi. Tuotteiden ja rakennusten käyttöikä pidentämällä ja korjattavuutta lisäämällä voitaisiin merkittävästi vähentää kulutuksen ympäristövaikutuksia. Myös käytöstä poistettujen tuotteiden nykyistä parempi kierrätettävyyys ja materiaalien uudelleen käyttö vähentäisi kulutuksen ympäristövaikutuksia.

EU:ssa on vireillä useita aloitteita tuotteiden kierrätettävyyden ja korjattavuuden edistämiseksi. Tarkoituksena on ohjata tuotesuunnittelua nykyistä kestävämmäksi ja tehdä kuluttajille näkyväksi tuotteiden korjattavuuteen ja kestävyteen liittyviä näkökulmia. Suomen tulee aktiivisesti edistää EU-aloitteiden etenemistä.

Kunnianhimoista ja uudistavaa elinkeinopolitiikkaa

Ilmastokriisi täytyy torjua parhaan tutkimuksen ja teknologian, osaamisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden keinoin, joita määrätietoinen ja järkiperäinen strategia ohjaa. Maailman ympäristöongelmien ratkaiseminen luo myös innovatiivista liiketoimintaa, joka tuo meille vientituloja, työpaikkoja ja hyvinvointia.

Teknologia on tärkein keinomme muokata Suomen, Euroopan ja maailman tulevaisuutta kestäväksi. Ilmastokriisin ratkaisussa digitalisaatio ja datatalous ovat avainasemassa.

Suomalaisia yrityksiä on kannustettava uudistumaan ja kasvamaan kansainvälisiin mittoihin. Suomessa on monipuolinen ja terve yritysverkosto, joka uskaltaa ja investoi. Menestyvät yritykset huolehtivat myös työllisyydestä ja osaltaan hyvinvointiyhteiskunnan rahoituksesta.

Marinin hallituksen aikana Suomi on jälleen noussut kestäväällä tavalla maailman kilpailukykyisimpien maiden joukkoon - kansainvälisissä vertailuissa sijoituksemme on parempi kuin kertaakaan vuoden 2005 jälkeen.

Seuraavaan vaalikauden aikana on luotava tulevaisuuden teollisuuspolitiikan perusteet. Suomen teollisuuden on nojattava korkeaan jalostusasteeseen, korkeampaan tuottavuuteen, robotiikan lisääntyvään hyödyntämiseen, osaamiseen, päästöttömyyteen ja nykyistä laajempaan määrään menestyjiä. Valtion rooli teollisuuden menestyksessä on ensisijaisesti toimintaympäristön vakaudesta ja ennakoitavuudesta, riittävästä investointiasteesta, osaajien määrästä ja toimintaedellytyksistä huolehtiminen.

Haluamme olla maailman kilpailukykyisin toimintaympäristö ilmastoteollisuudelle ja datatalouden edelläkävijöille - maailmaa parantavalle liiketoiminnalle. Nopeasti muuttuva digitaalinen maailmantalous vaatii rohkeaa, strategista elinkeinopolitiikkaa.

Missiolähtöinen elinkeinopolitiikka

Elinkeinopolitiikan on oltava missiolähtöistä. Poliitiikan missiolähtöisyys tarkoittaa, että hallitus asettaa yhteistyössä tutkijoiden ja keskeisten sidosryhmien kanssa pitkän aikavälin yhteiskunnalliset tavoitteet, jotka ohjaavat päätöksentekoa. Missiot edellyttävät tasapainoista ja strategista ohjausta. Elinkeinopolitiikan on lähtökohdiltaan oltava toimiala- ja teknologianeutraalia, mutta pienen maan on osattava myös kohdentaa rohkeasti rajallisia panoksiaan omiin vahvuksiinsa.

Yritykset toivovat investointipäätöksiinsä ennen kaikkea ennakoitavuutta. Varsinkin nykyisessä kriisien maailmanajassa tulevaisuus voi näyttää epävarmalta - pahimmillaan se hidastaa tai jopa siirtää investointeja tulevaan. Sosialidemokraattien johtaman hallituksen kunnia-asia on tuottaa varmuutta epävarmaan aikaan ja luotettavuutta vaihteleviin olosuhteisiin - varsinkin, kun innovaatiocyklit ovat useimmiten pidempiä kuin hallituskaudet.

Uusien teknologioiden, osaamisen ja palveluiden ympärille rakentuvat start up -yritykset ovat tärkeitä Suomen kestäväälle kasvulle. Korkeakoulujen yhteyteen rakentuvat yrityskiihdyttämöt, -hautomot ja -alustat auttavat uusien ideoiden jalostumisessa yrityksiksi ja menestyväksi liiketoiminnaksi. On myös edistettävä kotimaisen omistajuuden ja pääomasijoitusmarkkinan kehitystä, jotta hyödyt yhtiöiden kasvusta saadaan yhä laajemmin Suomeen. Korkeakoulujen,

yksityisen sektorin ja valtion yhteistyössä on varmistettava kasvuyritysten rahoitus, innovaatioiden nopea skaalaaminen ja osaavan johdon ja henkilöstön saaminen yrityksiin.

Johdonmukainen linja edellyttää myös, ettei jokaisen vaalikauden alussa pyörää aina keksitä uudestaan. Ei ole itseisarvo käynnistää kokonaan uusia ohjelmia-, strategia- ja tiekarttatöitä. Kaikissa linjauksissa on määriteltävä selkeät tavoitteet, mittarit niiden toteutumiseksi sekä nimetyt vastuutahot.

Toimiva kilpailu on kuluttajien etu ja tukee tuottavuuden kasvua. SDP kannattaa kunnianhimoista kilpailupolitiikkaa. Kilpailuviranomaisten toimivaltuuksien ja resurssien on oltava tasolla, joka mahdollistaa aidon puuttumiseen keskittyneisiin markkinoihin ja tarvittaessa jopa liian hallitseviksi kasvaneiden yritysten pilkkomisen.

Teemme Suomesta datatalouden ja teknologian suunnannäyttäjän

Data on digitaalisen maailmantalouden kriittinen raaka-aine. Sen kerääminen, hyödyntäminen ja jalostaminen tarvitsevat selkeitä sääntöjä, jotka samaan aikaan vahvistavat kansalaisten oikeuksia ja kannustavat datan hyödyntämiseen yhteiseksi hyväksi.

Datatalous on uuden maailmanjärjestyksen keskeinen kilpailukenttä, jossa geotalouden keskeiset toimijat ajavat omia etujaan. Sosialidemokraattien johtamassa hallituksessa Suomi on ajanut omaa datastrategiaa, joka on vaikuttanut vahvasti EU:n linjauksiin. Suomi ja Eurooppa menestyvät sääntöpohjaisessa datataloudessa, joka perustuu eettisyyteen ja ihmiskeskeisyyteen, jossa turvallisuus ja luottamus korostuvat. Niin markkinoilla kuin sisällöissä emme voi jäädä monikansallisten digijättien valtaan, emmekä toisaalta antaa tilaa autoritääristen valtioiden valvonta- ja alistamisteknologioille.

Marinin hallituskaudella liian hajallaan ollutta datahallintoa on yhtenäistetty määrätietoisesti. Uusi digiministeriryhmä vastaa strategisesta johtamisesta, poikkihallinnollinen digitoimisto toimeenpanosta. Lyhyessä ajassa tämä yhdistelmä on tuottanut Digikompassin, Suomen digitaalisen strategiaohjelman 2030-luvulle saakka ensimmäisenä maana Euroopassa. On ilmiselvää, että digiministeriryhmän, digitoimiston ja digikompassin urauurtavaa työtä on jatkettava seuraavalla hallituskaudella.

Myös kyberturvallisuuteen tehtyjä panostuksia on jatkettava. Jo ennen Venäjän hyökkäystä Ukrainaan nykyinen hallitus linjasi kriittisten alojen kyberturvallisuudesta ja selkeytti johtamisjärjestelyjä.

SDP kannattaa ihmisten vahvaa oikeutta hallita omaa dataansa. Suomalaisen MyData -liikkeen periaatteet on Suomen määrätietoisella työllä vahvistettu myös EU:n datasäädöksiin. Dataoperaattorit, jotka auttavat kansalaista hallitsemaan yritysten hänestä keräämäänsä dataa, voivat olla Suomelle ennen pitkää menestyvää liiketoimintaa.

Suomi on edelläkävijä erillisten data-avaruuksien (data spaces) hyödyntämisessä – onhan meillä maailman ensimmäinen terveysdatan toisiokäytön lainsäädäntökin. Kun uusia datatiloja avataan kansainvälisessä yhteistyössä, Suomen on jatkossakin otettava aloite tietoturvan ja mm. datan yhteen toimivuuden ja sen sujuvan hyödyntämisen esimerkiksi tutkimuskäytössä varmistamiseksi.

Suomen erityinen teknologinen etulyöntiasema perustuu langattomaan datasiirtoon. Samalla, kun 5g-verkkojen merkittävimpiä mahdollisuuksia teollisessa internetissä (IoT) ei ole vielä otettu laajasti käyttöön, olemme jo 6g-teknologian ja -tutkimuksen eturintamassa. Kuten GSM:n osalta 1980-luvulla, nyt on ratkaisevan tärkeää vaikuttaa 6g-standardeihin, sääntöihin ja käytänteisiin globaalilla tasolla. 6g-verkkojen suorituskyky ja reunalaskennan mahdollisuudet mullistavat monia toimialoja, joissa seuraava hallitus voi auttaa suomalaisia yrityksiä saamaan ennennäkemättömiä taloudellisia hyötyjä.

Tekoälyn ja syväoppimisen investointien täytyy olla tutkimuksen ja tutkimusrahoituksen ytimessä samalla kun huomioidaan teknologioiden merkittävät eettiset haasteet. Suurten datamassojen osalta myös supertietokoneiden - kuten Kajaaniin saatu Euroopan suorituskykyisin LUMI - ja tiedonsiirtoa nopeuttavien tietoliikennekaapeliyhteyksien on oltava Suomen menestyksekkäitä panoksia aidosti omavaraiseen teknologiseen infrastruktuuriin. Menestys kvanttietokoneissa on varmistettava Suomen ja Euroopan etulyöntiasema kansainvälisiä yhteistyö- ja rahoitusrakenteita vahvistamalla.

Suomessa on laadittava yhteistyössä alan toimijoiden kanssa kansallisen kvanttistrategia, jonka tavoitteena on suomalaisen ja eurooppalaisen osaamisen vahvistaminen ja yhteistyörakenteiden luominen.

Suomen tavoitteena tulee olla, että maamme julkinen hallinto on maailman innovaatio- ja teknologiamyönteisin. Kokeilu ympäristöjä on luotava entistä enemmän ja reaaliaikataloutta on vietävä eteenpäin. Digitaalinen identiteetti mahdollistaa palveluiden rakentamisen, toimii uuden liiketoiminnan luomisen kivijalkana ja mahdollistaa ulkomaisten osaajien rekrytoinnin sujuvoittamisen.

Reaaliaikataloudessa tarkoituksena on automatisoida julkisen ja yksityisen sektorin taloustietoja. Jokainen kansantaloudessa tapahtuva transaktio on nähtävillä reaaliaikaisesti. Sen avulla poistetaan yrityksiltä nykyiset raportointivaatimukset eli saavutetaan säästöjä sekä yrityksille että hallinnolle, vaikeutetaan harmaata taloutta ja saadaan joka hetki päivittyvä kuva talouden osa-alueista.

Panostamme vientiin ja kansainväliseen kasvuun

Suomen ja kansainvälisen verkostomme tulee olla läsnä siellä, missä voimme luoda kestävää kasvua. Tämä edellyttää muutoksia ulkoministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön alaisten organisaatioiden toiminnassa. Tärkeintä on yhteisten tavoitteiden laatiminen.

Suomalaisyritysten kansainvälistymisen tulokset kertovat, että elinkeinorakenteemme ei ole monipuolistunut odotetulla tavalla ja tämä on suuri ongelma Suomen kestäväälle kasvuille. Yrityksien kansainvälistymistä on tuettava nykyistä vahvemmin ja strategisemmin.

Vienninedistämistoiminta on toteutettava hallinnonalat ylittävänä yhteistyönä, jossa myös korkeakouluilla ja tutkimuslaitoksilla on vahva roolinsa yritysten ja julkisten organisaatioiden rinnalla. On tärkeää, että TKI-toiminnot ja vienninedistäminen voivat olla jatkossa myös eri organisaatioissa. Vienninedistämisen yhteistä suunnittelu- ja reaktiokykyä talouden rakenteiden ja toimialojen muuttuessa on lisättävä. Yritys- ja liiketoimintatarjoamia kootaan yhteistyössä ja ennakkoiden keskeisten Team Finland -toimijoiden välillä. Toimintaa johdetaan yhdessä sekä räätälöidään ja suunnataan yhteistyössä myös uusille toimialoille tai rakennetaan tarjoamia, jotka

ohittavat perinteiset toimialat kokonaan. Valmisteilla oleva EnergySampo ja Nokian 5G ratkaisujen päälle syntyvät vientikokonaisuudet ovat tästä hyviä esimerkkejä.

SDP:n tavoitteena on, että Suomen viennin kestävä kasvu on vähintään verrokkimaiden tasolla, tavoitteena kaksi prosenttia vuodessa. Suomen vahvempi kasvu ja tuottavuus tulevat suurelta osin yritysten kasvun ja investointien kautta.

Yrityksille tulee tarjota selkeä kasvupolku. Yrityksille tarjottavien palveluiden ja tukijärjestelmän on toimittava yrityslähtöisesti ja muodostettava polku yksinyrittäjyydestä kansainväliseen kasvuun – ei niin, että yrittäjä asioi vuorotellen jokaisen viranomaisen kanssa ja selvittelee tukijärjestelmien mahdollisuuksia.

Yritykselle on saatava yksi Team Finland -kontaktihenkilö, jonka kanssa asiointi eri viranomaisten kanssa kotimaassa ja kansainvälisesti on sujuvaa ja tuloksellista. Kasvupolun varrelle kootaan myös yksityisiä toimijoita, jotka tukevat yrityksiä esimerkiksi kansainvälistymisen rahoituksen, rekrytointien ja osaamisen vahvistamisen kanssa. Suomen vienninedistämisen verkostojen tulee ulottua maakuntiin ja kaupunkeihin saakka. Viennin ja kansainvälistymisen edistämisen toimintoja on yksinkertaistettava, yhdistettävä kansainväliset toiminnot yhdeksi kokonaisuudeksi ja Team Finland -organisaatioiden strategista ohjausta vahvistettava määrittämällä niille yhteinen strategia ja tavoitteet.

Uteliaisuustutkimuksella tuottavuutta, kasvua ja hyvinvointia

Tutkimus-, tuotekehitys- ja innovaatiopolitiikan isona tavoitteena on laaja-alaisesti hyväksytty linjaus siitä, että T&K-rahoituksen taso tulee olla 4 % BKT:sta vuonna 2030. Koko TKI-järjestelmän ja uuden tiedon omaksumisen pohjan muodostaa vahva perustutkimus ja koulutus, jonka pitkäjänteinen kasvava rahoitus on turvattava. Suurimmat investoinnit tavoitteen toteutumiseksi tulevat yksityiseltä sektorilta ja siten yritysveltoisessa innovaatiopolitiikassa tulee huomioida järjestelmällisesti vipuvaikutuksen aikaansaanti. Myös erilaisten innovaatorahoitusinstrumenttien osalta on toimittava joustavasti eli kokonaisuudessa tulee olla mukana suorat tuet, lainat, takaukset, pääomasijoitukset ja huolella valmistellut verovähennykset.

TKI-järjestelmää on kehitettävä kokonaisuutena. Julkisen TKI-rahoituksen kasvaessa tulee rahoitus lähtökohtaisesti kohdistaa tasapainoisesti kaikille eri innovaatiojärjestelmän osille. Nykyisten toimijoiden rahoitustasoja pitää pystyä johdonmukaisesti ja tasapainoisesti nostamaan. Rahoituksen kasvun alkuvaiheessa erityistä huomioita tulee kiinnittää yrityslähtöisen soveltavan tutkimuksen tukemiseen yhdessä yliopistojen, tutkimuslaitosten ja yritysten kanssa.

Suomessa tarvitaan enemmän niin yritysveltoista soveltavaa tutkimustyötä kuin myös esimerkiksi korkeakouluissa tehtävää perustutkimusta. 4 % BKT -tavoite on niin kunnianhimoinen, että nollasummapeli eri instituutioiden rahoituksen osalta ei edistä asiaa, vaan tasojen tulee nousta kauttaaltaan. Tuettavien TKI-kokonaisuuksien tulee olla riittävän suuria, jotta rahoituksen vaikuttavuus taataan.

Suomessa on paljon hankkeita, jotka voivat hyödyntää EU-rahoitusta ja siten tukea maamme kilpailukykyä. Suomen tulee panostaa EU:n TKI-rahoituksen kotiuttamiseen ja nostaa se vähintään verrokkimaiden tasolle. Tämä edellyttää ensinnäkin strategista ja järjestelmällistä otetta EU:n TKI-politiikkaan ja -ohjelmiin, mutta myös voimakkaampaa panostusta TKI-hankkeiden valmistelun tukemiseen ja omarahoitukseen kansallisesti.

Innovaatiotyötä on viety pitkään valtionhallinnon tasolla eteenpäin työ- ja elinkeinoministeriön sekä opetus- ja kulttuuriministeriön välillä. Seuraava askeleena jokaisen ministeriön on tehtävä omat innovaatio-ohjelmansa, jotka sitovat ja kirittävät johdonmukaisesti innovaatioiden lisäämistä niin ministeriön työssä kuin myös kulloisenkin ministeriön alaisten toimijoiden työssä. Tiede- ja innovaationeuvostolle on annettava oikeus tutkimus- ja kehitystoimintaan liittyvien aloitteiden edistämiseen kaikilla hallinnonaloilla.

Innovaatiopolitiikassa ei voi myöskään liiaksi korostaa ennustettavuuden tärkeyttä. Järjestelmän pitää olla ketterä, mutta innovaatiotyötä tekeville tahoille pitää antaa työrauha tehdä työtään pitkäjärteisesti. Ennustettavuuden vahvistamiseksi on jatkettava parlamentaarista, ylivaalikautista työtä päivittämällä T&K-rahoituksen rakenteita ja jakautumista koskeva suunnitelma vaalikausittain.

Muitakin innovaatiojärjestelmän hyviä periaatteita, kuten teknologianeutraalius, kilpailullisuus ja yhteistyö, on esitetty parlamentaarisen TKI-työryhmän ensimmäisessä raportissa, ja SDP on sitoutunut niihin vahvasti. Tutkimusten mukaan vahvin vastine julkiselle innovaatorahoitukselle saadaan suuntaamalla se korkean tuottavuuden yrityksille. Tämä korostaa myös syvään tieteelliseen osaamiseen perustuvien innovaatioiden merkitystä.

Teollisen mittakaavan pilottien ja tuotannollisten innovaatioiden muuttuminen tuotannolliseksi toiminnaksi, palveluliiketoiminnaksi ja suuremmaksi työpaikkojen määräksi on tällä hetkellä kohta, jossa tarvitaan enemmän tukea. Valtion tuella, yhdessä korkeakoulujen ja yksityisen sektorin kanssa, on tärkeä rooli innovaatioiden muuttuessa teolliseksi tuotannoksi. On kehitettävä tarvittavat uudet tuki- ja rahoitusinstrumentit, jotka kohdennetaan erityisesti korkean riskin teollisiin demonstraatiohankkeisiin ja tuotannollisiin investointeihin. Yksi tarvittava malli on osaavaa julkista ja yksityistä pääomaa yhdistävä rahasto, joka voi rahoittaa yrityksiä ja kehityshankkeita laajasti erilaisilla välineillä.

Innovaatiopolitiikassa pitää tukea radikaaleja ja kokonaisia aloja tai liiketoimintamalleja uudistavia innovaatioita niin kansallisesti kuin EU:n tasolla. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että yhä useampi julkisestikin tuettu innovaatiokokeilu epäonnistuu, mutta vahvassa järjestelmässä tulee myös olla mahdollisuus tähän.

Valtion ja kuntien vuosittaiset noin 45 miljardin euron hankinnat vaikuttavat olennaisesti elinkeinotoiminnan kehitykseen. Hankinnat tulee suunnitella siten, että ne tukevat suomalaisen elinkeinotoiminnan kehittymistä ja uusien innovaatioiden kysyntää. Keskeistä on, että ekologinen ja sosiaalinen vastuullisuus sekä laaja-alainen vaikuttavuus ohjaavat hankintoja. Olennaista on vuoropuhelu yritysten ja julkisen hallinnon välillä. Kunnille on annettava nykyistä laajemmat elinkeino- ja työllisyyspolitiikan välineet tuomalla niille esimerkiksi nykyisiä ELY-keskusten työkaluja.

Energiapolitiikka – vihreä siirtymä on elinehto yrityksille ja kotitalouksille

Energiapolitiikan tavoitteena on nopea siirtymä uusiutuviin ja päästöttömiin energiamuotoihin, ja irrottautuminen venäläisestä fossiilienergiasta. Siirtymällä puhtaaseen energiaan lisätään Suomen toimitus- ja huoltovarmuutta sekä turvataan edullinen energia kuluttajille ja yrityksille.

Tavoitteenamme on energiaomavarainen Suomi vuonna 2025. Se vaatii tuulivoiman rakentamista kaikkialle Suomeen.

SDP:n tavoitteena on hajautettu ja toimitusvarma energiantuotanto, joka hyödyntää erilaisia teknologioita. Energiapolitiikassa ennustettavuus syntyy pitkäjänteisistä ja selkeistä tavoitteista, teknologianeutraalista sääntelystä sekä vuorovaikutuksellisista ja sujuvista lupaprosesseista. Päästövähennysten tavoittelun ensisijaisena sääntelykeinona on päästökaupan kehittäminen, mutta myös täydentäviä keinoja tarvitaan. Päästövähennyskeinot on valittava kustannustehokkaasti huomioiden valittujen keinojen kaupallinen potentiaali. Yhteiskunnan sähköistyessä on varmistettava kasvava puhtaan sähkön tuotanto sekä siirtoverkkojen riittävä kattavuus ja kapasiteetti.

Yhdyskuntajäte on hyödynnettävä lähtökohtaisesti kierrätettyinä materiaaleina. Pitkän aikavälin tavoitteena on, että poltton perustuvista ja ilmastopäästöjä aiheuttavista energiantuotantomuodoista luovutaan. Siirtymäaikana on käytettävä mahdollisimman pitkälle uusiutuvia ja biopohjaisia polttoaineita. Kaikista fossiilisten polttoaineiden käyttöä tukevista yritystuista on luovuttava siirtymäajalla.

Edistämme uusien teknologioiden käyttöönottoa

Pilottilaitosten rahoitus, luvitusprosessien kehittäminen ennen ensimmäisiä kaupallisia hankkeita sekä energian siirtoinfrastruktuurin varmistaminen ovat keinoja edistää suomalaisyrityksissä ja tutkimuslaitoksissa kehitettyjen teknologioiden käyttöönottamista. On edistettävä esimerkiksi energiatehokkuusratkaisujen, pienydinvoiman, merituulivoiman, sähköstä tuotettujen polttoaineiden sekä teollisuuden sivuvirtojen kaupallista hyödyntämistä. Suomalaisella teollisuudella on suuri mahdollisuus ilmastomuutoksen vastaisessa taistelussa rajojemme ulkopuolella. Suomalaisten yritysten luomilla ratkaisuilla voidaan merkittävästi pienentää päästöjä ja taistella ilmastomuutosta vastaan. Tämän ns. ilmastokädenjäljen mittaamista on kehitettävä.

Vuosittain tarvittavien miljardiluokan energia-alan investointien riskien pienentämiseksi julkisen sektorin on tarvittaessa korjattava markkinapuutteita osallistumalla omistajana investointien toteutumiseen. Yksityisen ja julkisen toimijan yhteisissä yhteishankkeissa pystytään myös kerryttämään tarvittavaa osaamista suurten hankkeiden suunnittelusta ja läpiviennistä. Osaamisen lisäksi energia-alan pullonkaulan muodostaa kaavoitus, jonka sujuvoittaminen on tärkeää.

Kaikki merkittävät elinkeinoalat ovat tehneet itselleen vähähiilisyystiekartat vuoteen 2035. Näiden tiekarttojen viitoittamaa työtä pitää jatkaa tulevaisuudessa, ja ne tarjoavat hyvän lähtökohdan jatkotyölle ja päivityksille. Monen tiekartan toteutuminen on riippuvainen siitä, miten yritykset onnistuvat tekemään oikeita investointeja ja miten politiikkatoimenpiteillä voidaan tukea vähähiilisyystyötä.

Teollisen infrastruktuurin kehittämiseksi valmistellaan oma, 12-vuotinen kehittämisohjelma parlamentarisesti. Sillä vastataan mm. lisääntyvään kotimaisen energian hyödyntämisen ja varastoimisen tarpeeseen.

Suittamme sähkön kuluttajahintojen kasvua

Sähkön hinta on noussut voimakkaasti viime vuosina. Tämä on näkynyt kuluttajien sähkölaskuissa korkeina hintoina, hinnan korotuksina sekä hinnan korotuspaineina. Hinnan korotuspaineet ovat

toteutuneet kuluttajille myös epäreiluinä sopimuskäytäntöinä, kun elinkeinoharjoittajat ovat päättäneet yksipuolisesti hintakattosopimuksia.

Hintojen nousuun on pystyttävä puuttumaan. Tämä edellyttää sähköntuotannon omavaraisuuteen tähtääviä keinoja sekä helpotuksia tilanteisiin, jossa kuluttajan korkea sähkölasku tai kohtaama sopimustilanne johtaa kohtuuttomuuteen. Tänä talvena tehtyjä ratkaisuja sähkönhintojen hillitsemiseksi on edelleen kehitettävä ja vastaavat toimet kohtuuttomiin hintoihin puuttumiseksi tulee olla vastaisuudessa olemassa.

On varmistettava, että markkinoilla on riittävästi kohtuuhintaisia vaihtoehtoja. Tuetaan kotitalouksia ja taloyhtiöitä siirtymässä edullisempiin ja vähäpäästöisempiin energiamuotoihin ja energiatehokkuuden lisäämisessä. Energia-alan sopimuskäytäntöjen epäkohtiin on puututtava. Lakia on muutettava siten, ettei sähkön ennakkolaskutus ole mahdollista eikä sähkönsopimusta voi tehdä siten, että se astuu voimaan yli 3 kuukauden päästä. Loppukäyttäjille tulee olla mahdollista saada yksi lasku sekä sähkönsiirrosta että sähkönkäytöstä.

Kaukolämmön kuluttajansuoja on turvattava omalla erityislainsäädännöllä

Kaukolämpö on Suomen yleisin lämmitysmuoto ja vuonna 2020 yhteensä 45 % Suomen kodeista lämpeä kaukolämmöllä. Energia-alalla on paljon sääntelyä, mutta kaukolämmityksellä ei ole omaa sääntelyä.

Oman sääntelyn puuttumisen vuoksi otsikoihin on noussut kuluttajien kohtaamat hankaluudet kaukolämmityksen hinnoittelun selkeydessä, ennustettavuudessa sekä läpinäkyvyydessä. Kuluttajariitalautakunnan näkemyksen mukaan kohtuuttomat hinnankorotukset ovat tuottaneet vaikeuksia kuluttajille selvittää lämmityslaskuistaan. Lisäksi ongelmia on aiheuttanut yleisesti sopimusehtojen kohtuullisuus, esimerkiksi kaukolämmöstä irrottautumismahdollisuudet.

Kaukolämmityksen yleisyys huomioon ottaen, on tarpeen, että kuluttajansuojan vähimmäistaso kaukolämpösopimussuhteissa taataan omalla erityislainalla.

On aloitettava selvitystyö lainsäädäntötarpeista kaukolämmitykseen liittyen. Lisäksi samassa yhteydessä on kartoitettava kaukojäähdytykseen tarvittavaa sääntelyä, sillä kaukojäähdytyksen asiakasmäärät ovat kasvussa.

Öljylämmityksen lopettamiseen suunnattu laina

Omakotitalojen lämmittäminen öljyllä on kestävämpiä ilmastomuutoksen kannalta. Lisäksi öljylämmityksestä luopumisella on osansa huoltovarmuuden ja kokonaisturvallisuuden osalta. Kuluttajan näkökulmasta öljyntoimittajamaiden epävakaudet voivat nostaa öljyllä lämpenevän omakotitalon asumiskustannukset sietämättömän korkealle tasolle. Vaikka paljon on jo tehty, on suomalaisilla edessään vielä yli 100 000 öljyyn perustuvan lämmitysjärjestelmän remonttia, jotka tulee pikaisesti saattaa alulle.

Nykyisten tukien lisäksi valtion tulisi myöntää energiaremonttikuluja koskevalle lainalle valtiontakaus. Valtiolla tämä ei maksaisi mitään, mutta lainan antajalle ja ottajalle tulisi turva, joka lainariskin alenemisen vuoksi johtaisi myös lainan matalampaan korkotasoon. Samalla se olisi myös valtiolta inhimillinen kädenjennus vanhan rakennuksen remonttia pohtivalle vähätuloiselle

asukkaalle, joka remontin toteutettua voisi säästää vuositasolla n. 1000–2000 euron suorat säästöt lämmityskustannuksissa.

SDP tavoittelee

Korkeampaa kunnianhimoa ilmastokriisin ja luontokadon ratkaisemiseksi

- Ilmastopolitiikkaa, jonka ytimessä on fossiilisista polttoaineista luopuminen, riittävien hiilinielujen vahvistaminen sekä sosiaalisesti oikeudenmukaisen siirtymän turvaaminen kaikille ihmisryhmille
- Suomen luonnon monimuotoisuuden ja heikkenemisen pysäyttämistä kääntämistä elpymisuralle vuosikymmenen loppuun mennessä
- Luontopolitiikalle selkeitä lainsäädännöllisiä kehyksiä esimerkiksi luontolain muodossa
- Metsistä huolehtimista kestävästi ja metsälain uudistamista niin, että se palvelee sekä ilmasto- että monimuotoisuushaasteiden kestäväää ratkaisua sekä metsien vastuullista käyttöä eri tarkoituksiin

Kiertotalouteen siirtymistä ja kestävän kuluttamisen helpottamista

- Kierrätysmateriaalien käytön kannattavuutta on lisättävä, korjaamisen tulisi olla uuden hankintaa parempi ja edullisempi vaihtoehto valtaosalle kulutustavaroita
- Rakennusteollisuuden ja korjausrakentamisen saamista mukaan kiertotalouden edistämiseen

Elinkeinopolitiikkaa, joka luottaa tutkimukseen, teknologiaan ja uteliaisuuteen

- Missiolähtöistä elinkeinopolitiikkaa, jossa asetetaan pitkän aikavälin tavoitteet ja luodaan ennakoitavia olosuhteita tehdä investointeja sekä panostaa TKI-toimintaan
- TKI-toiminnan riittäviä resursseja, niin valtion kuin elinkeinoelämän toimesta
- Datatalouden suunnannäyttäjän asemaa, kansalaisten vahvoja oikeuksia oman datan hallintaan ja uusiin teknologioihin panostamista
- Suomalaisyriyten kansainvälistymisen tukemista ja elinkeinorakenteemme monipuolistumista kansantalouden kasvun tukemiseksi
- Vienninedistämisen kehittämistä yhteistyössä kaupunkien, korkeakoulujen, elinkeinoelämän ja ministeriöiden kesken. Yrityksille on tarjottava yksi Team Finland - kontaktihenkilö ja tarvittava tuki kasvupolulle ideasta kansainväliseen kasvuun

Energiapolitiikkaa, joka turvaa puhtaan ja edullisen energian yrityksille ja kotitalouksille

- Nopeaa siirtymää uusiutuviin ja päästöttömiin energiamuotoihin ja nopeaa ja pysyvää irrottautumista venäläisestä fossiilienergiasta
- Energiaomavaraisuutta vuonna 2025, tämä vaatii hajautettua ja toimitusvarmaa energiantuotantoa, joka hyödyntää erilaisia teknologioita
- Sähkön kuluttajahintojen hintakattoa ja kohtuuttomien voittojen windfall-verotusta

TURVALLINEN MAAILMA JA SUOMI

SDP:n kansainvälisen politiikan ytimessä on sääntöpohjaisen monenkeskisen maailmanjärjestyksen tukeminen rauhan ja ihmisten yhteisen hyvinvoinnin varmistamiseksi. Se järjestys on nyt uhattuna ja rauhanaate haastettuna.

Suomen ja sosialidemokraattien ulko- ja turvallisuuspoliittinen linja on perustunut johdonmukaiseen työhön kansainvälisten sopimusten ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen, voimapolitiikasta pidättäytymisen ja luottamukseen perustuvan maailmanjärjestyksen puolesta.

Tämä on voimapolitiikan ja nationalismin nousun ja epävarmuuden kasvun leimaamassa tilanteessa entistäkin tärkeämpää, sillä vain yhteistyöllä voimme vastata ilmastonmuutoksen, luontokadon, eriarvoistumisen ja globaalin köyhyyden sekä joukkotuhoaseiden muodostamiin ihmiskunnan olemassaoloa uhkaaviin eksistentiaalsiin haasteisiin.

Yhdessä Ukrainan tukena

Venäjän aggressio ja helmikuussa 2022 käynnistämä laajamittainen hyökkäys Ukrainaan perusteellisesti muuttanut kansainvälistä turvallisuusympäristöä ja korostanut monenkeskisen yhteistyön merkitystä. YK:n, sen erityisjärjestöjen, WTO:n sekä alueellisten toimijoiden kuten ETYJ:n toimintakyky on heikentynyt voimapolitiikan ja valtioiden välisen epäluottamuksen lisääntyessä. Tämä kehityskulku on käännettävä.

Venäjän sotilaallisen hyökkäyksen mittakaava, sen sijoittuminen Euroopan ydinalueille ja sen aikana toteutetut raa'at sotarikokset ovat järkyttäneet kaikkia ja johtaneet myös Suomessa turvallisuuspolitiikan uudelleenarviointiin. Suomi jatkaa sitoutumistaan hyökkäyksen vastaisiin toimiin niin Ukrainan tukemisen, yhteisen sanktorintaman kuin puolustusyhteistyönkin syventämisen muodossa.

Kansainvälisen yhteistyön tavoitteiden on oltava kunnianhimoisia

Seuraavien neljän vuoden aikana Suomen tulee muita tavoitteita unohtamatta erityisesti panostaa ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjuntaan, rauhantyöhön, ihmisoikeuksien tukemiseen ja sääntöpohjaiseen kansainväliseen yhteistyöhön. Pysyvänä painopisteenä on pidettävä demokratian ja oikeusvaltioiden tukeminen.

Ilmastonmuutokseen, luontokatoon ja energiapulaan vastataan uusiutuvaan energiaan panostamisella ja infrastruktuuria, resurssientuotantoa ja teknologisia innovaatioita tukemalla. Ilmastonmuutos ja luontokato eivät pysähdy odottamaan paluuta rauhanaikaan, vaan työtä niiden pysäyttämiseksi jatkettava ja kiirehdittävä. Kansainväliseen ilmastotyöhön tulee panostaa. Suuntaa näyttämällä ja vaihtoehtoja tuottamalla Suomi myös kannustaa itseään suurempia maita ilmastotoimiin. Samalla olemme ilmastonmuutosta torjuvien innovaatioiden kehittäjämaa.

Rauhantyön merkitys on aggressiivisen nationalismin nousun ja ilmastonmuutoksen aiheuttamien levottomuuksien myötä lisääntynyt. Rauhantyötä ja sen tukemiseksi perustettua Rauhanylityskeskukseen toimintaa on edelleen tuettava määrätietoisesti.

Kaikkien toimijoiden tasapuolisen osallisuuden varmistaminen on keskeistä rauhanprosessien onnistumiselle. Erytystä huomiota on kiinnitettävä naisten ja nuorten osallistumisen vahvistamiseen. Jokainen kansalainen kärsii sodan ja konfliktien seurauksista, siksi kaikki on otettava mukaan myös ratkaisuja etsittäessä. Kansalaisten laaja-alainen tuki on välttämätön rauhanprosessien kestävyuden takaamiseksi.

Voimapolitiikan yleistyminen, demokratian kaventaminen, energiakriisi ja kasvava ruokapula sekä sitä pahentava lannoitteiden raaka-aineiden puute uhkaavat ihmisoikeuksien toteutumista eri puolilla maailmaa. Suomen tulee vahvistaa ihmisoikeuksien toteutumista tukevaa työtään niin omassa toiminnassaan kuin EU:n, YK:n, ja ihmisoikeusjärjestöjenkin viitekehyksissä. Osana tätä Helsingin yliopiston yhteyteen perustetun oikeusvaltiokeskuksen toimintaedellytyksiä tulee tulevalla kaudella määrätietoisesti vahvistaa.

Vahva Suomi kansainvälisesti

Kansainväliseen yhteistyöhön tulee panostaa Suomen edustusverkoston vahvistamista jatkamalla. Edustusverkostonsa kautta Suomi kykenee rakentamaan vaikuttavaa yhteistyötä tasavertaisena kumppanina, edistämään suomalaisen osaamisen vientiä ja tunnistamaan vaikuttamisen paikkoja kaikilla kansainvälisten suhteiden aloilla. Diplomatia on yhteistyön työkalu ja kahdenvälisillä suhteilla on keskeinen rooli monenkeskisten suhteiden tukemisessa ja täydentämisessä kaikilla politiikan aloilla.

Vahvistamme ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa

Turvallisuusympäristön muutosten takia yhteistyön merkitys on korostunut myös Suomen puolustuspolitiikassa. SDP:n johdolla Suomi haki vahvalla kansalaisten tuella Pohjois-Atlantin puolustusliiton jäsenyyttä ja aloitti jäsenyyssprosessiin liittyvät strategisen ja taktisen tason valmistelut. Kärjistyvän voimapolitiikan maailmassa Suomen puolustusintressien ajaminen tapahtuu tehokkaimmin osana laajempaa yhteisöä, jonka jäsenenä Suomella on aktiivinen rooli puolustusyhteistyön ja konfliktien ennaltaehkäisyn tukemisessa ja kehittämisessä.

Suomen oman kansallisen puolustuksen kehittäminen perustuu jatkossakin koko maan ja sen väestön puolustamiseen, yleiseen asevelvollisuuteen ja tiivistyvään kansainväliseen yhteistyöhön. Harjoittelemisen, huoltovarmuusvarautumisen, kyberpuolustuksen, tiedustelutoiminta ja puolustusteknologian kehittäminen ja hankkiminen on jo pitkään tapahtunut osana samanmielisten valtioiden yhteistyötä, koska se on tehokkain tapa toimia. Naton jäsenmaana yhteistoiminta ja luottamus syventyvät. Pelkkä jäsenyys ei kuitenkaan riitä vaan Suomen pitää jatkuvasti kehittää osaamistaan ja osallisuuttaan yhteisen turvallisuuden ylläpitämisessä kaikilla valtionhallinnon tasoilla. Turvallisuus tulee ymmärtää koko yhteiskuntaa läpileikkaavana tekijänä, joka yhdistää kansallisen puolustuksen, huoltovarmuuden, yhteistyön ja yhteiskunnan vakauden turvaamisen. Suomella on Naton täysvaltaisena jäsenenä samat oikeudet ja velvollisuudet kuin kaikilla muillakin liittouman jäsenillä. Suomi ei hae erivapauksia vaan kantaa vastuunsa, mutta ei myöskään ole luovuttamassa kansallista päätösvaltaansa oman puolustuksensa resurssoinnin, kansainvälisen harjoitustoiminnan laajuuden, pysyvien toimintojen Suomeen sijoittamisen tai ydinaseiden suhteen. Nato on luottamukseen perustuva yhteistyöjärjestelmä, jossa ei ole mekanismeja kansallisen päätösvalan ylittämiseen.

Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan linjaukset päivitetään ja Suomen asema osana puolustusyhteistyötä määritellään kansallisista tarpeistamme lähtien ensi vaalikauden ulko- ja

turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Yhteistyön myötä Suomelle avautuu useita vaikuttamisen paikkoja liittyen muun muassa huoltovarmuuteen, tiedustelutoimintaan ja yhteisen puolustuksen organisoimiseen.

Pohjoismaat ovat tärkeimpinä kumppaneinamme

Suomi on itsenäinen kansakunta ja pohjoismainen hyvinvointivaltio, joka osallistuu kansainväliseen yhteistyöhön ihmiskunnan yhteisen hyvän vahvistamiseksi. Valtioiden välisen yhteistyön lisäksi myös yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan kansainvälistymistä on kannustettava ja hyvinvointia lisäävää ihmisten liikkuvuutta tuettava.

Haluamme, että Pohjoismaat on vastaisuudessaakin maailman integroiduin alue, jolle on tunnusomaista valtioiden ja kansalaisyhteiskuntien välinen yhteistyö. Rajaesteitä vähennetään määrätietoisesti ja työtä tehostetaan erityisesti sosiaaliturvaan, työmarkkinoihin ja verotukseen liittyvissä kysymyksissä. Toiminnan arktisella alueella on oltava ekologisesti kestävää ja siinä otetaan huomioon alkuperäiskansojen oikeudet.

Suomen hakeutuminen sotilasliitto Naton jäseneksi yhdessä Ruotsin kanssa tarjoaa tilaisuuden syventää pohjoismaista turvallisuusyhteistyötä entisestään sekä vaikuttaa positiivisesti arktisen alueen rauhanomaiseen kestävään kehitykseen ja vakauteen. Sosialidemokraatit haluavat laajentaa ja syventää pohjoismaista yhteistyötä sekä vahvistaa kansalaisyhteiskunnan asemaa sen toteuttamisessa.

Tulevaisuus on yhteistyötä, varautumista ja vaikuttamista

Nykyisessä maailmantilanteessa korostuu varautumisen tarve. Tästä Suomi on pitänyt monin tavoin huolta varautumalla niin sotilaallisiin, hybridi-, kyber- kuin siviilikriiseihin sekä kansallisesti että kansainvälistä yhteistyötä syventäen. Suomen on kyettävä samanaikaisesti varautumaan pahimpaan ja kaikin tavoin vaikuttamaan siihen, ettei pahin pääse toteutumaan.

Suomen aktiivisuutta konfliktien ennaltaehkäisyssä, joukkotuhoaseiden leviämisen estämisessä ja aseriisunnan edistämässä tulee jatkaa ja vahvistaa.

Nato-prosessin ohella Suomen tulee panostaa EU:n yhteiseen turvallisuus- ja puolustuspolitiikkaan, eurooppalaisen turvallisuusarkkitehtuurin kehittämiseen ja Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön merkityksen palauttamiseen. SDP korostaa miten tärkeää on, että Euroopan unioni pystyy vastaamaan autoritaaristen maiden omia kansalaisiaan sortavaan ja naapurimaita uhkaavaan haasteeseen oikea-aikaisesti, tehokkaasti ja yhtenäisesti. Nyt nähty sotilaallisen voiman käyttö voi saada jatkoa muillakin politiikkalohkoilla, ellei sitä pysäytetä riittävän tehokkaasti. Tässä EU:n rooli tulee olemaan korvaamaton. Euroopan unioni on perustaltaan rauhanjärjestö, jonka juuret ovat yhteistyössä.

Ydinaseeton maailma

Ydinaseet uhkaavat koko ihmiskunnan olemassaoloa. Yksikin tahallinen tai tahaton ydinräjäytys Euroopassa voi ulottaa tuhoiset vaikutuksensa koko maanosaan. Sitoutuminen ydinseriisunnan edistämiseen on ollut riittämätöntä. Ydinasekieltosopimus ja ydinsulkusopimus täydentävät

toisiaan. Olemalla mukana ydinaseiden täyskieltoon tähtäävässä prosessissa Suomi tekee myös selväksi, ettei kestävää turvallisuutta voi laskea ydinaseiden varaan.

Yhteistyötä Atlantin yli

Transatlanttinen yhteistyö Yhdysvaltojen ja Kanadan kanssa on tärkeää Euroopan turvallisuudelle ja kestävä kehitystä tukevalle globalisaatiohallinnalle. Tämän yhteistyön perustana olevaa sitoutumista oikeusvaltioon, demokratiaan ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen on vahvistettava.

YK:n kyvyttömyys puuttua konflikteihin, joissa osallisena on jokin sen turvallisuusneuvoston veto-oikeuden omaava pysyvä jäsen, on tunnustettava. SDP kannattaa YK:n turvallisuusneuvoston uudistamista edustavuuden ja legitimitietin lisäämiseksi siten, että neuvostoa laajennetaan sekä uusilla pysyvillä että vaihtuvilla jäsenillä ilman veto-oikeuksia. Tavoitteena on veto-oikeuden käytön rajaaminen, yleiskokouksen mandaatin vahvistaminen ja pitkällä tähtäimellä myös nykyisistä veto-oikeuksista luopuminen.

YK:n kehittäminen on elinehto

YK on nyt ja tulevaisuudessa perusta monenkeskiselle järjestelmälle, jonka luomat laajasti vaikuttavat kansainväliset sopimukset hillitsevät asevarustelua, suojelevat ihmisoikeuksia ja ympäristöä sekä tukevat ponnisteluja globaalien köyhyyden voittamiseksi. Sen toimintakykyyn kohdistuvista vaikeuksista huolimatta YK on kuluneina vuosina saanut aikaa merkittäviä kestävä kehitystä edistäviä sopimuksia sekä avustustanut menestyksellisesti miljoonia avun tarpeessa olevia ihmisiä konfliktialueilla ja kehittyvissä maissa.

YK:n kestävä kehityksen ohjelma Agenda2030 muodostaa yhdessä Pariisin ilmastopöytäkirjan kanssa työkalun yhteisten haasteiden selättämiseen. Sitoutumista on edelleen vahvistettava, panostuksia lisättävä ja uusia entistä kunnianhimoisempia tavoitteita asetettava. Keskinäisriippuvuuksien maailmassa tavoitteita ei saavuteta yksin.

Edistämme kestävä kehitystä käytännön yhteistyöllä

Julkinen kehitysapu ei yksin riitä vastaamaan globaaleihin kehityshaasteisiin. Kestävä kehityksen rahoitusta on vahvistettava kauppapolitiikan sekä kehityspolitiikan- ja yhteistyön keinoin. Suomen tulee aktiivisesti edistää kestävä kehityksen rahoituksen globaaleihin periaatteisiin sitoutumista. Meidän tulee osallistua kansainvälisiin, erityisesti EU:n alaisten kehitysrahoituksen rakenteiden kehittämiseen yksityisen rahoituksen lisäämiseksi Agenda2030 tavoitteiden mukaisesti. Tarvitsemme yksityistä rahoitusta ja yrityksiä mukaan ilmatorahoitukseen sekä tukemaan kehitysmaiden kestävä kehitystä samalla, kun varmistetaan sijoitusten kohdentuminen ensisijaisesti köyhimpiin maihin. Tulevalla hallituskaudella on kehitettävä ja turvattava Finnfundin toimintaedellytyksiä.

Suomen ja EU:n tulee tukea demokratiaa ja tasa-arvon toteutumista panostamalla hauraisissa maissa erityisesti kehityspolitiikan sosiaaliseen ulottuvuuteen. Perusturvasta huolehtiminen, koulutustason nosto ja työpaikkojen synnyttäminen ovat keinoja ihmisten ja kokonaisten yhteiskuntien vakauttamisessa. Kestävä kehitys ei kuitenkaan tule annettuna vaan tarvitsee naisten, nuorten ja vähemmistöjen poliittista osallistamista. Suomen vahva monitoimijuuteen ja osallisuuteen perustuva toimintakulttuuri sekä kansainvälisesti korkea koulutuspoliittinen

osaaminen tulee nähdä voimavaroina. Pitkittyneiden kriisien hoitamisessa osaamistamme rauhanrakentamisen, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön yhteensovittamisessa tulee tehokkaammin hyödyntää.

Vaikuttavaa kehitysyhteistyötä

Reilun ja tasa-arvoisen markkinakehityksen tukemisen lisäksi kestävä kehityksen haasteet pakottavat meidät auttamaan heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä myös kehitysyhteistyön ja humanitaarisen avun keinoin. Suomen on sovittu aikataulun mukaisesti nostettava kehitysyhteistyöpanoksensa 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta. Samalla Suomen vähiten kehittyneille maille kohdennetun tuen nostaminen nopeasti vähintään 0,2 prosenttiin BKT:stä on keskeistä heikoimmassa asemassa olevien ihmisten auttamiseksi.

EU on johtava kehitysyhteistyön toimija globaalisti ja on tärkeää, että Suomen ja EU:n kehityspolitiikka tukevat toisiaan.

Afrikka polttopisteessä

Afrikan väkiluvun ennustetaan vuoteen 2050 mennessä kaksinkertaistuvan 2,4 miljardiin ihmiseen ja samalla ilmaston lämpeneminen ja ruokapula aiheuttavat jo nyt vakavia kestävyysongelmia mantereella. Marinin kaudella Afrikka nostettiin Suomen kehitysyhteistyön kohtamaan osaksi ja edustusverkostoa Afrikassa vahvistettiin, mutta liikkeellepannut prosessit edellyttävät ylivaalikautista pitkäjänteisyyttä. Afrikan unionin vahvistumista ja vaikuttavuutta tulee tukea aktiivisesti, koska useat mannerta koskevat haasteet ovat luonteeltaan ylikansallisia.

Kehitysyhteistyössä, kriisinhallinnassa, humanitaarisessa avussa sekä taloudellisessa kumppanuudessa on pyrittävä löytämään ne keinot, jotka vahvistavat Afrikan maiden omaa kantokykyä. Suomen tulee vahvistaa kehittyvien maiden omaa veronkantokykyä estämällä verovälttelyä ja haitallista verokilpailua kansainvälisessä yhteistyössä sekä vahvistamalla valtioiden veronkantokykyä.

Naiset tulevaisuuden ratkaisijoina

Sosialidemokraatit vahvistavat naisten ja tyttöjen oikeuksia myös kehityspolitiikassa. Naisten ja tyttöjen koulutukseen, poliittiseen päätöksentekoon sekä elinkeinonharjoittamistoimintaan osallistumisen tukeminen ovat keskeistä väestönkasvun ja eriarvoistumisen hillitsemisessä sekä hauraiden yhteiskuntien vakauttamisessa. Yli hallituskausien ulottuvaa pitkäjänteistä työtä tulee jatkaa rahoituksen sukupuolisensitiivisyyden lisäämiseksi ja samalla varmistaa, että EU:n tavoitteiden mukaisesti 85 prosenttia kaikista uusista ohjelmista täyttää sukupuolten välistä tasa-arvoa edistävät tavoitteet. Tasa-arvotyö on keskeinen osa globaaliin demokratiakriisiin vastaamista.

Työtä tasa-arvon ja demokratian ja ehjän kansalaisyhteiskunnan eteen

Marinin kaudella aiempia kehitysyhteistyön heikennyksiä on paikattu ja kehitysyhteistyön ylivaalikautisuuteen panostettu, mutta Suomi on edelleen kaukana pohjoismaisesta tasosta sekä omasta aiemmasta tasostaan. SDP on huolissaan kansalaisyhteiskunnan toimitilan kapenemisesta ja toimintaedellytysten heikkenemisestä niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Kansalaisjärjestöillä

on keskeinen rooli avaramman maailmankuvan rakentamisessa ja demokratiaan kuuluvassa kansalaisvaikuttamisessa. Siksi kansalaisjärjestöjen toimintaedellytyksiä on vahvistettava niin kotimaassa kuin globaalisti.

Sodat ja konfliktit luovat epävarmuutta

Kestämätön kehitys on kärjistävä uhka turvallisuudelle. Eri puolilla maailmaa, kuten Afrikassa, Syyriassa, Irakissa ja Jemenissä vuosia jatkuneet konfliktit ja epävakaas pakottavat ihmiset lähtemään kodeistaan. Venäjän hyökkäys Ukrainaan on tuonut miljoonia suojelun tarpeessa olevia ihmisiä Euroopan maihin ja vaikka käynnissä olevat konfliktit saataisiin välittömästi päättymään, niin ilmastonmuutos ja erivoistuminen lisäävät muuttopaineita ja pakolaisuutta monin tavoin.

Talous ei tunne rajoja, myös Euroopan vahvistettava rooliaan

Taloudessa nationalistinen eristäytymisajattelu populistisine rajat kiinni -vaatimuksineen uhkaa johtaa huoltovarmuutta ja yhteiskunnan iskunkestävyyttä heikentävään protektionismiin tuotantoketjujen monipuolistumisen ja sääntöpohjaisen kansainvälisen kauppajärjestelmän tukemisen kustannuksella. Eristäytyminen ja nollasummapelit-ajattelu tuo isoimmat tappiot aina pienimmille ja heikoimmassa asemassa oleville valtioille, väestöille ja ihmisyksilöille.

Suomen ja Euroopan on huolehdittava turvallisuudestaan ja hyvinvoinnistaan vahvistamalla omia tuotantoketjujaan ja vähennettävä riskialttiita riippuvuuksia. Euroopan strateginen autonomia on nähtävä ennen kaikkea Euroopan omien kyvykkyyksien vahvistamisena. Työolojen parantaminen ja työelämän tasa-arvon edistäminen on tärkeä osa EU:n kilpailukyyn vahvistamista.

Oikeudenmukaiset markkinat

Vapaiden, avointen ja reilujen kansainvälisten markkinoiden kehitystä on tuettava aktiivisesti. Kiinan haaste talousjärjestelmälle on tunnistettava. Kiinan sitouttamista yhteisiin sääntöihin on jatkettava, mutta on kyettävä etenemään tarvittaessa myös ilman Kiinan osallisuutta. Haitallista monopolistista vallankäyttöä on torjuttava, veroparatiisit on YK:n ja EU:n toimin suljettava, veroaukot tilkittävä ja vilpillinen siirtohinnoittelu estettävä. Samalla Suomen tulee edistää yritys vastuun huolellisuusvelvoitetta YK:ssa ja EU:ssa. Suomen kansallista Verotus ja kehitys -toimintaohjelmaa tulee jatkaa nykyisen päättyessä vuonna 2023.

SDP ajaa Suomeen ihmisoikeuksia vahvistavaa yritys vastuulakia, jolla pyritään siihen, että Suomessa tuotteitaan myyvien yritysten tuotantoketjuissa kunnioitetaan ihmisoikeuksia.

Kansainvälistä oikeutta on vahvistettava

Kansalaisjärjestöjen, YK:n, EU:n, Naton, ja kansainvälisen markkinasääntelyn lisäksi kansainväliseen yhteistyöhön ja sääntöpohjaisuuteen on panostettava myös rikosoikeudellisen yhteistyön osalta. Ihmisoikeuksien ja demokratian sekä oikeusvaltioperiaatteiden vahvistaminen ovat avainasemassa kestävien kehitystulosten saavuttamisessa. Kansainvälinen rikostuomistuin ICC tarjoaa turvaa rikosten uhreille sekä yhteisöille polun oikeuden toteutumiseen ja eheytymiseen. Tätä roolia on tuettava ja vahvistettava aktiivisesti. Samalla kansainvälistä oikeutta tulee kehittää sodalla aiheutettujen tuhojen ja kärsimysten korvaamiseksi. Aiheuttajavaltioiden ja yritysten ja

varojen jäädyttämisestä ja takavarikoinnista on jatkettava hyökkääjän oikeudelliseen ja taloudelliseen korvausvastuuseen saakka.

Keskinäisriippuvuuksien maailmassa ongelmat voidaan ratkaista vain yhdessä. Moni Ukrainasta kaukana oleva maa kokee Euroopan ja Yhdysvaltojen vahvan reaktion esimerkkinä intressivetoisesta politiikasta, mikä korostaa globaalin yhteistyön ja globaalien haasteiden ratkaisemiseen panostamisen tarvetta. EU:n uusi Global Gateway -strategia avaa Suomelle uusia mahdollisuuksia rakentaa kansainvälisiä kumppanuuksia ja vastata globaaleihin kehityshaasteisiin.

On ihmisoikeuskeskeisen ulkopoliitiikan aika

Euroopan turvallisuusjärjestys on järkkynyt. Monet hauraammissa valtioissa asuvat ihmiset kokevat, ettei heitä suojaamassa ollut turvallisuusjärjestystä alun perinkään. Tähän on saatava muutos. Intressipohjainen maailma tarvitsee vastineekseen ihmisoikeuskeskeistä ulkopoliitiikkaa. Ihmisoikeuspolitiikka on SDP:n ulkopoliitiikkaa.

EU, jonka me haluamme

Suomi on menestyvä ja hyvinvoiva maa, mutta mekin tarvitsemme muita. Kestävää tulevaisuutta, jossa koko maailmaa koskettavat globaalit haasteet pystytään ratkaisemaan, voidaan rakentaa vain laajalla yhteistyöllä.

Suomen lähin ja keskeisin toimintaympäristö on Euroopan unioni. Se on Suomelle tärkein taloudellinen ja poliittinen viitekehys. EU vahvistaa hyvinvointia, lisää ihmisten, valtioiden ja yritysten välistä kanssakäymistä sekä edistää universaaleja arvoja: demokratiaa, ihmisoikeuksia ja oikeusvaltioperiaatetta. Euroopan unioni on myös merkittävä turvallisuuspoliittinen toimija.

Unionia tulee kuitenkin jatkuvasti kehittää. Unionin on oltava nykyistä toimivampi, paremmin varautunut ja eurooppalaisten hyvinvointia edistävä, jotta selviämme yhdessä tulevaisuuden haasteista. Tulevina vuosina on jatkettava työtä unionin päätöksenteon tehostamiseksi ja demokratian lisäämiseksi. Määräenemmistöpäätöksentekoa on lisättävä ja oikeusvaltioperiaatteita noudatettava kaikessa päätöksenteossa. Suomen on oltava aloitteellinen ja edistyksellinen unionin kehittämisessä.

Unioni ja nykyinen kansainvälinen yhteistyö on rakennettu periaatteelle, jossa maailmassa noudatetaan sääntöjä ja sopimuksia. Tästä meidän on pidettävä kiinni. Euroopan unioni linkittyy tiiviisti ja poikkihallinnollisesti kaikkiin politiikan sektoreihin. EU-päätöksenteko on jokapäiväistä päätöksentekoamme.

Pandemian ja Venäjän käynnistämän sodan jälkeen meidän on keskityttävä vahvistamaan Euroopan unionia ja sen toimintavalmiuksia. Tulevien kriisien kohdalla meidän on oltava huomattavasti paremmin varautuneita. Unionin tulee olla valmistautunut erilaisiin kriiseihin, siksi on tärkeää vahvistaa unionin yleistä kriisinkestävyyttä, EU:n luonnetta ja kapasiteettia turvallisuusyhteisönä sekä kansainvälisen rauhan rakentajana.

Globaali, monenkeskinen sääntöpohjainen järjestelmä on Suomen etu. Rajat ylittäviin haasteisiin voidaan vastata vain kansainvälisellä yhteistyöllä. EU:n roolia ja vaikutusvaltaa on vahvistettava.

SDP edistää kokonaisvaltaista lähestymistapaa EU:n, jäsenmaiden ja kansalaisten turvallisuuden vahvistamiseksi. Lähivuosina on kiinnitettävä erityistä huomiota Euroopan merkittävästi muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen vastaamiseen ja kehitettävä EU:n turvallisuus- ja puolustusyhteistyötä edelleen. Lisäksi on panostettava EU:n kriisinkestävytyteen eli resilienssiin: esimerkiksi EU:n teollisuuden kilpailukykyyn ja toimintavarmuuteen, hybridiuhkien torjuntaan, huoltovarmuuden vahvistamiseen sekä varautumiseen tulevaisuuden terveystilanteisiin.

Unionilla on oltava kansainvälisiä sopimuksia kunnioittava, kokonaisvaltainen lähestymistapa muuttoliikkeeseen ja Schengenin kehittämiseen.

Euroopan unionilla on globaalia vaikutusvaltaa myös sääntelyyn, sillä unionissa tehty regulaatio vaikuttaa välillisesti kaikkialla maailmassa. Tätä vahvuutta unionin tulee hyödyntää.

EU on hiilineutraali hyvissä ajoin ennen vuotta 2050

EU on asettanut hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen vuoteen 2050 mennessä. Kun tavoitteen saavuttamiselle on asetettu suhteellisen pitkä aikaväli, on perusteltua, että työtä sen saavuttamiseksi seurataan ja tavoitteen aikataulua lyhennetään mahdollisuuksien mukaan. On tärkeää, että EU:n yhteisestä budjetista tuetaan oikeudenmukaista siirtymää kaikissa jäsenvaltioissa.

EU on Ilmastopöytäkirjan alla käytävien neuvottelujen keskeinen toimija. Suomi kuuluu EU:ssa edistyskeskeisten neuvottelijoiden joukkoon. Suomi jatkaa ja tehostaa EU:ssa toimintaansa niin, että EU on aktiivinen globaalineuvottelija ja toimija. Erittäin tärkeä on pitää huolta kansainvälisen ilmastorahaston riittävästä tuesta kehitysmailla.

Hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamista varten eri sektoreille on asetettava pitäviä tavoitteita ja aikatauluja. Olemassa olevien rahastojen kuten esim. maatalouden tukemiseen tarkoitettuja varoja on kohdennettava selkeästi päästöjen vähentämiseen ja muutokseen sopeutumiseen.

EU:n talous- ja finanssipoliittisia sääntöjä on uudistettava

Tulevina vuosina Euroopan unionin talous- ja finanssipoliittiset säännöt tulevat tarkasteltaviksi. Sääntöjen keskeinen tehtävä on luoda reilut, tasaiset markkinaolosuhteet ja vähentää riskejä. Tässä ei ole onnistuttu erityisesti velkaantumisen osalta, ja SDP näkee EU:n finanssipoliittisten sääntöjen uudistamisen tarpeellisenä.

Tulevaisuudessa unionin talouspolitiikan kehityksessä keskeisenä tavoitteena on oltava kestävä talouskasvun luominen, unionin kansalaisten hyvinvoinnin parantuminen ja rajat ylittävien ongelmien torjuminen. Sääntöjen tehtävä on turvata finanssipoliittikan kestävyys jäsenvaltioissa. Jokainen jäsenvaltio on vastuussa omasta talouspolitiikastaan, sen kestävydestä sekä tarvittavien rakenneuudistusten ja tulevaisuusinvestointien tekemisestä. Jokainen maa on lähtökohtaisesti vastuussa veloistaan eikä kannustimia ylivelkaantumisen tule luoda.

Finanssipoliittikan kestävyden on pidettävä sisällään mahdollisuus toteuttaa kasvua, vihreää siirtymää ja strategista autonomiaa tukevaa talouspolitiikkaa. Sääntökehikon on mahdollistettava aktiivinen, suhdannevaihteluita ja vaihtotaseiden epätasapainoja tasoittava talouspolitiikka ja reagointi talouden toimintaympäristön muutoksiin.

Sääntöjen tulee olla läpinäkyviä ja mahdollisimman yksinkertaisia. Niiden toimeenpanon on oltava ennakoitavaa.

SDP:n näkemyksen mukaan talous- ja rahaliittoa on yhä kehitettävä vastaamaan paremmin mahdollisiin tuleviin kriiseihin. Finanssipolitiikan sääntelykehikon arvioimisen lisäksi myös eurooppalaisen ohjausjakson toimintaa tulee entisestään kehittää. Siinä tulee painottaa taloudellisten mittareiden lisäksi sosiaalisia ja työllisyyteen liittyviä indikaattoreita, jotta sen puitteissa voidaan vahvistaa myös sosiaalista koheesiota.

Kilpailukykyinen Eurooppa

Kansainvälisessä teknologiapolitiikan suunnittelussa ja luomisessa Suomen tulee jatkossakin olla pragmaattisen kilpailupolitiikan puolustaja Euroopan unionissa. EU:n tulee olla Suomelle laajennettu kotimarkkina - ja esimerkiksi siltä osin kuin digitaalinen sisämarkkina ei toteudu, Suomen on määrätietoisesti poistettava esteitä ja taisteltava protektionismia vastaan.

Eurooppalaisessa elinkeino- ja teollisuuspolitiikassa on tähdättävä siihen, että koko maanosan on eettisen datatalouden, uusien teknologisten läpimurtojen ja innovaatio toiminnan kotipesä.

Suomen perinteisesti korostamaa kilpailullisuutta on haastettu viime vuosina ennen kaikkea suurten EU-jäsenmaiden vaatimuksella valtiontukien lisäämisestä. Uuden maailmantilanteen geotalous onkin otettava huomioon, samoin tuotantoketjujen hallinnan edellyttämä teknologinen autonomia. Tällöin on kuitenkin ajateltava sisämarkkinaa kokonaisuutena: jos Euroopan sisällä hyödykkeet ja palvelut kulkevat esteettömästi, voidaan asettaa ehtoja niin hiilitullien, kolmansien maiden valtiontukien kuin kriittisten teknologioiden ja huoltovarmuuden osalle.

SDP kannattaa EU:n avoimen strategisen autonomian kehittämistä erityisesti teknologiassa. Haitallista, haavoittuvuuksia lisäävää riippuvuutta kolmansien maiden tuotannosta on vähennettävä. Samanaikaisesti valtiontukia rajoitetaan EU:n sisällä ja edistetään politiikkaa, jolla rajoitetaan valtiontukia myös kolmansien maiden osalta. Reilu kilpailu on eurooppalaisen sosialidemokratian ytimessä.

Euroopan unionin ilmastopolitiikka on myös elinkeinopolitiikkaa. Kunnianhimoisena tienraivaajana Eurooppa luo ennakoitavan toimintaympäristön ja markkinan uudelle hiilinegatiiviselle teollisuudelle. Ilmastopolitiikkaa toteutettaessa on turvattava eurooppalaisten yritysten kilpailukyky suhteessa unionin ulkopuolisissa maissa toimiviin yrityksiin mm. ottamalla käyttöön hiilitullit ja varmistamalla yrityksille riittävän pitkät siirtymäajat uuden sääntelyn tullessa voimaan sekä panostamalla TKI-rahoitukseen.

Turvaamme sosiaaliset oikeudet ja työntekijöiden oikeudet muuttuvassa ympäristössä

SDP edistää EU:n sosiaalisen ulottuvuuden kehittämistä kokonaisvaltaisesti. Lähtökohtana on työntekijöiden oikeuksien vahvistaminen, mutta myös sosiaalisten oikeuksien toteutuminen laajemmin, koko unionin tasolla. Sosiaalisten oikeuksien pilarin toimeenpanoa on edelleen kehitettävä. Esimerkiksi lasten ja vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumista tulee vahvistaa.

Kaikkein turvattomimmat työntekomuodot, kuten vastentahtoiset nollatuntisopimukset, tulee kieltää koko EU:n alueella. Itsensätyöllistäjien ja yksinyrittäjien taloudellisen ja sosiaalisen työmarkkina-aseman parantaminen edellyttää yhteisiä, EU:n laajuisia pelisääntöjä. Sosiaalisten oikeuksien toteutuminen on varmistettava myös digitalisoituvassa maailmassa, erityisesti alustataloudessa. SDP edistää sukupuolten tasa-arvoa työelämässä, mm. palkkauksen avoimuuden lisäämistä eurooppalaisella tasolla.

SDP haluaa vahvistaa EU:n kykyä vastata terveystalouteen kriiseihin ja edistää EU:n kykyä koordinoita ratkaisuja terveyshaasteisiin. Tulevaisuuden pandemioihin varautumisen lisäksi tulee kehittää esimerkiksi syöväntorjuntaa ja terveysteknologioiden kehittämistä EU-tasolla.

EU:n oikeusvaltioulottuvuutta ja ihmisoikeuksien toteutumista on parannettava

Demokratia, oikeusvaltioperiaate sekä perus- ja ihmisoikeudet ovat unionin toiminnan perusta. Oikeusvaltioperiaaterikkomuksiin, kuten lehdistönvapauden ja tuomioistuinten riippumattomuuden loukkauksiin, on reagoitava unionin tasolta päättäväisesti ja unionin oikeusvaltiotyökaluja kehitettävä edelleen.

Vapaa kansalaisyhteiskunta on demokraattisen päätöksenteon perusta ja sitä on aktiivisesti tuettava. EU:n on varmistettava ihmis- ja perusoikeuksien toteutuminen digitaalisessa ympäristössä sekä torjuttava disinformaation levittämistä.

SDP ei hyväksy yrityksiä heikentää naisten, sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä vammaisten asemaa Euroopassa. Esimerkiksi oikeutta aborttiin on rajattu ja Euroopan neuvoston sopimus naisiin kohdistuvan väkivallan torjumisesta (Istanbulin sopimus) on kyseenalaistettu yhä useammassa maassa myös EU:ssa. SDP ajaa ihmisoikeuksiin perustuvaa, kaikkinaisen syrjinnän poistavaa politiikkaa paitsi Suomessa myös koko EU:n alueella.

Kehitetään EU:n kykyä puuttua unionissa ilmeneviin oikeusvaltiorikkomuksiin, kansalaisjärjestöjen toiminnan ja lehdistönvapauden rajoittamiseen sekä muihin unionin perusarvojen loukkauksiin.

EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikkaa on vahvistettava

EU:lle on rakennettava yhteinen turvapaikkapolitiikka, jossa kaikki jäsenmaat kantavat vastuunsa hädänalaisimpien ihmisten auttamisesta. Pelkkä turvapaikkapolitiikka ei kuitenkaan riitä, vaan EU:lla on oltava myös Euroopan rajojen ulkopuolelle katsova pakolaispolitiikka. Painopiste tulee olla sellaisten ratkaisujen hakemisessa, jotka tarjoaisivat kehittyvissä maissa tällä hetkellä oleskelevalle pakolaisten suurelle enemmistölle edellytykset ihmisarvoisen elämän rakentamiseen näissä maissa. EU:n alueelta on aina voitava hakea turvapaikkaa.

Oikeus suojelemaan on perustavaa laatua oleva ihmisoikeus ja se on myönnettävä sitä tarvitseville. Turvapaikkapolitiikka tarvitsee vahvistamista sekä Suomen että EU:n tasolla. Samalla kun suojelemaan tarvitseville myönnetään suojelemaan, järjestelmään kuuluu, että myös kielteisiä päätöksiä on voitava antaa. Järjestelmän on oltava luotettava myös niin päin, että lainvoimainen kielteinen päätös pitää ja se pannaan toimeen.

Maahanmuuton tulee olla hallittua sekä oikeudenmukaista. Maahanmuuttopolitiikan tulee olla kokonaisuudessaan sellaista, että se tukee osaltaan yhteiskunnan vakautta, turvallisuutta ja työvoiman saatavuutta. Eurooppa tarvitsee maahanmuuttoa ja tätä varten tarvitaan nykyistä

toimivampia sääntöjä ja rakenteita työperäisen maahanmuuton mahdollistamiseksi. Maahanmuuttopolitiikan on oltava eettisesti kestävä ja sellaista, että se torjuu laittoman maahantulon ja ihmisalakuuljetuksen mahdollisuuksia.

Uutena haasteena on Eurooppaan pyrkivien käyttäminen hybridivaikuttamisen välineenä. Tähän vastaamiseksi on luotava koko Euroopan laajuiset kestävät toimintamallit. Suomi seuraa aktiivisesti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen linjaa ja käyttää hybridivaikuttamisen torjunnassa täysimääräisesti hyväkseen kansainvälisten veloitteidensa salliman liikkumavaran.

Tavoitteena on, että kiintiöpakolaisjärjestelmästä tulee ensisijainen humanitäärisen maahanmuuton väylä niin Suomessa kuin laajemmin Euroopassa. Ihmissalakuuljetukseen sekä laittomaan maahantuloon ja maassa oleskeluun puututaan tehokkaasti.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta on parannettava

Hyvinvointi, demokratia ja vakaat instituutiot luovat luottamusta yhteiskuntaan. Toimiva oikeudenhoito on tärkeä osa sisäistä turvallisuutta ja se heijastelee koko yhteiskunnan vakautta. Luottamuksesta syntyy myös halu osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan.

Yhteiskunnan kokonaisturvallisuudesta huolehtiminen vaatii sekä oikeusvaltion jatkuvaa kehittämistä, että riittäviä panostuksia poliisiin, puolustusvoimiin ja muuhun turvallisuutta lisäävään toimintaan.

Luomme Suomeen toimivan ja tehokkaan ryhmäkannejärjestelmän

Edustajakannedirektiivin kansallinen täytäntöönpano on meneillään. Direktiivin tavoitteena on kuluttajien tehokkaampi suojaaminen ja toimivan ryhmäkannejärjestelmän aikaansaaminen kaikkiin jäsenvaltioihin.

Kansallista lainsäädäntöä tulee päivittää, jotta kuluttajien mahdollisuus saada laajoja kuluttajaryhmiä koskevissa asioissa apua hyvitysten hakemiseen todella turvataan. Kuluttajajärjestöjen tosiasialliset mahdollisuudet ajaa kanteita kuluttajien puolesta voidaan turvata ainoastaan, mikäli niille turvataan riittävä rahoitus ja resurssit edustajakanteiden ajamiseen.

Parannamme oikeuslaitoksen toimintaa

Oikeudenkäynnit voivat olla Suomessa niin kalliita, että monilla ihmisillä ei käytännössä ole mahdollisuutta viedä riitaa tuomioistuimeen. Tämän vuoksi maksuttomia ratkaisusuosituksia antavien lautakuntien työ on ensiarvoisen tärkeää. Lautakuntien toimintaa on tuettava ja näiden prosesseja kehitettävä, jotta käsittelyajat saadaan kohtuullisiksi. Oikeudenkäynneissä asianajopalkkioiden suuruus ja hävitessä vastapuolen oikeudenkäyntikulujen korvaaminen voi olla liian suuri taloudellinen riski.

Taloudelliselta arvoltaan vähäisten riitojen käsittelyprosessia on helpotettava kehittämällä kevyt oikeudenkäyntimenettely, jossa riidan häviäjän velvollisuus maksaa voittajan oikeudenkäyntikuluja on rajoitettu. Menettelyn pitäisi olla myös sellainen, että ihmisen ei useinkaan tarvitsisi käyttää oikeudenkäynnissä avustajaa. Tällainen menettely on käytössä esimerkiksi Britanniassa (small claims court).

Prosessiketju rikosten tutkinnan aloittamisesta tuomioon saakka tulee olla tasapainossa. Tällä hetkellä asioiden käsittely voi olla hidasta eri kohdissa ketjua. Erityisesti tuomioistuinten tuomariresurssit ovat liian pienet ja käsittelyvalmiit asiat saattavat seistä käräjäoikeuksissa. Parannetaan oikeudenhoidon suorituskykyä palkkaamalla lisää tuomareita ja tehostamalla prosessinjohtamista tuomioistuimissa.

Syyttäjälaitos on myös kuormitettu, joten rikosketjua on syytä tarkastella kokonaisuutena ja varmistaa resurssit ja niiden oikein kohdennettu käyttö joka vaiheessa.

Selvitetään mahdollisuutta kevyempään tuomioistuinmenettelyyn vähäisemmissä rikoksissa. Esimerkiksi näpistykset kuormittavat käräjäoikeuksia. On syytä selvittää, voisiko niitä hoitaa kirjallisella menettelyllä. Tällä hetkellä se on mahdollista vain, jos vastaaja myöntää syyllisyytensä.

Riita-asioiden sopiminen vähentää kustannuksia huomattavasti. Useimmiten kustannustehokkainta olisi päästä sovintoon jo ennen tuomioistuinvaihetta. Lakimiehen kustannusten korvaaminen etukäteen tiettyyn pisteeseen asti edesauttaisi sovittelua ja vähentäisi pitkiä ja kalliita oikeudenkäyntejä.

Kehitämme oikeusapua

Erityisesti pienituloisille tulisi olla mahdollisuus saada oikeusapua eri muutoksenhakulautakunnille osoitettuihin oikaisuvaatimuksiin. Tällä hetkellä muutoksenhakija voi saada oikeusapua vasta siinä vaiheessa, kun muutoksenhakulautakunta on hylännyt valituksen ja hän haluaa valittaa päätöksestä vakuutusoihteuteen. Asia, joka voisi ratketa jo ensimmäisessä oikaisuvaatimusvaiheessa, kuormittaa turhaan seuraavaa muutoksenhakuastetta.

Velkajärjestelyyn hakeutuminen voi olla hankalaa. Oikeusapulain perusteella tulisi jatkossa myöntää yksityisille lakimiehille korvaus tämän hakiessa asiakasta velkajärjestelyyn.

Nykyisen oikeusapujärjestelmän rinnalle tulisi kehittää palvelua, joka tukisi sekä ennakkollista että jälkikäteistä oikeusturvaa (mm. muutoksenhaku- ja kantelumenettelyt). Tämän lisäksi tulisi tarkastella linjaa virkarikos- ja vahingonkorvausvastuuasioissa, virkamiehen vastuuta tehtävistä päätöksistä, esihenkilöiden valvontavastuuta ja palvelun järjestäjän resurssointivastuuta.

Varmistamme vankeinhoidon laadun sekä resurssit

Yksi vankeinhoidon, rangaistusjärjestelmän ja koko kriminaalipolitiikan suuria haasteita on, että vankilat ja vankipaikat eivät ole tarkoituksenmukaisia. Nykyiset vankilat ovat jatkuvasti täynnä ja tämä yhdistettynä rikosprosessin pitkään kesto, aiheuttaa tilanteen, jossa rikosentekohetken ja vankilatuumion suorittamisen väliin voi jäädä jopa 3–5 vuotta aikaa.

Vankeinhoidon henkilöstömäärää on nostettava. Nykyinen liian alhainen henkilöstömäärä haittaa tarkoituksenmukaista toimintaa ja aiheuttaa samalla turvallisuusriskin. Tavoitteena on lisätä 400 vankipaikkaa vuoteen 2027 mennessä ja lisätä suhteessa vähintään vastaava määrä henkilöstöä vankeinhoitoon.

Vankeusrangaistuksen laatua on parannettava lisäämällä kuntouttavaa toimintaa vankeusrangaistuksen alusta lähtien.

Ehdollinen vankeusrangaistus on tärkeä osa suomalaista seuraamusjärjestelmää. Sitä tulee kuitenkin jatkuvasti kehittää, jotta sen legitimitetti sekä vaikuttavuus ovat hyvällä tasolla. Ehdolliseen vankeusrangaistukseen on saatava mukaan myös kuntouttava elementti. Siksi on tärkeää, että ehdolliseen vankeusrangaistukseen tuomittu henkilö tapaa sosiaalihuollon ammattihenkilöä vähintään kerran rangaistuksen alussa. Tällä tavoin pyritään varmistamaan, että tuomittu saa tukea mahdollisiin sosiaalisiin ongelmiin. Lisäksi vaihtoehtoisia rangaistusmuotoja on kehitettävä edelleen, esimerkiksi lieventämällä yhdyskuntapalveluun pääsemisen ehtoja.

Kehitetään naisvankityön johtamista ja koulutetaan henkilökuntaa nais erityyiseen työhön. Parannetaan nais erityyisiä terveydenhuoltopalveluita, mielenterveytyötä sekä lähisuhdeväkivaltaan, seksuaaliväkivaltaan, prostituutioon ja ihmiskauppaan puuttumista.

Kohennamme rikosuhrien tukipalveluita ja korvauksia

Rikosten tutkinnassa ja oikeuskäsittelyssä tulee edelleen parantaa rikosuhrien ja asianomistajien tukea siten, että heidän oikeutensa toteutuvat varmemmin ja ilman hankaluuksia. Vahingonkorvausten kattavuuteen ja perintään on panostettava. Kärsimyskorvausta voidaan oikeudenkäynnissä hakea syytetyltä, mutta jos tämä ei korvausta maksa eikä sitä saada ulosottoteitse perittyä, korvaus jää saamatta.

Korvauksen määräämisen osalta käytännöt ovat vaihtelevia. Vahingonkorvauslain mukaan surmansa saaneen vanhemmilla, lapsilla, aviopuolisolla sekä näihin rinnastettavilla henkilöillä voi olla oikeus kärsimyskorvaukseen kuolemantapauksen takia, mutta korvauksen määrääminen edellyttää erityisen läheistä suhdetta.

Kärsimyskorvauksen määrääminen on joskus epä johdonmukaista ja toisaalta, vaikka korvaus määrättäisiin maksettavaksi, korvaus saattaa silti jäädä saamatta, jos tuomittu on varaton. Korvausten hakeminen ja valvominen ulosottoteitse kuormittaa uhrin läheisiä entisestään.

Turvaamme poliisien ja pelastustoimen resurssit

Poliisien määrä pidetään kestäväällä tavalla kasvu-uralla. Poliisien määrän lisääminen ei yksin riitä, vaan resurssien kohdalla on tärkeää huomioida myös poliisien uudet tehtävät, väline- ja kalustotarpeet sekä toimitila- ja ICT-tarpeet.

Lisäksi erityisesti talousrikosten tutkinnan voimavarojen lisäystä tulee jatkaa. Talousrikosten tutkinnan nopeuttamiseksi verohallinnon ja poliisin yhteistyötä tehostettava, sillä erityisesti järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa rikosten taloudellisen hyödyn saamisen vaikeuttaminen on vaikuttavin keino. Poliisin, tullin ja rajan yhteistyötä tulee tiivistää.

Viranomaisten toimintakykyä puuttua erityisiin ajankohtaisiin ilmiöihin, kuten järjestäytyneeseen rikollisuuteen, verkkohäirintään ja nuorten katujengeihin on vahvistettava. Poliisin, nuorisotyön, sosiaalihuollon ja koulun yhdistävän moniammatillisen ankkuritoiminnan toimintaedellytyksistä on huolehdittava. Kokonaisturvallisuus varmistetaan paitsi resursseilla myös toimivalla viranomaisyhteistyöllä, ajantasaisella lainsäädännöllä sekä tarkoituksenmukaisilla sanktioilla.

Hätäilmoituksiin vastataan nopeasti kaikkialla Suomessa, turvallisuusviranomaisten palvelut ovat aina tarvittaessa saatavilla läheltä ja nopeasti. Hätäkeskusten toimintaresurssit, riittävä henkilöstö sekä henkilöstön tarvitsema psykososiaalinen tuki turvataan.

Pelastustoimen uudistusta osana sote-uudistusta seurataan ja pelastuspalvelujen toimivuus, alueellinen kattavuus ja riittävä rahoitus turvataan. Pelastustoimen koulutusmäärien tulee vastata pelastuslain mukaisten tehtävien toteutumista. Tämä edellyttää koulutusmäärien kaksinkertaistamista ja riittävän rahoituksen varaamista koulutus uudistukselle.

Sopimuspalokuntien toiminta turvataan, siihen osallistumista helpotetaan ja kannustetaan. Työssä käyvien sopimuspalokunnan jäsenten osallistumista hälytysosastojen toimintaan ja harjoituksiin on edistettävä.

Rajavartiolaitoksen toimintakyky turvataan ja poikkeustilanteisiin rajalla varaudutaan. Huomioidaan, että turvallisuusympäristön muutos ennakoimattomampaan suuntaan asettaa entistäkin suurempia tarpeita tiedustelulla hankitulle analysoidulle tiedolle. Uusia valvontatekniikoita pitää ottaa käyttöön ja rajaviranomaisten toimivaltuuksia on päivitettävä mm. laite-etsinnän osalta. Rajalainsäädäntö on kyettävä pitämään ajan tasalla, jotta pystymme vastaamaan uudenlaisiin turvallisuusuhkiin tehokkaasti ja nopeasti.

Ehkäisemme väkivaltaa

Väkivallaton elämä on ihmisoikeus. Väkivaltaa on torjuttava ja ehkäistävä kaikissa sen muodoissa. Tämä vaatii sekä riittäviä resursseja poliisille ja muille viranomaisille väkivallan torjuntaan ja tutkimiseen, mutta myös riittäviä panostuksia ennaltaehkäisyyn, valistukseen ja vertaistyöhön. Meidän on yhä arvioitava vakavimpien väkivalta- ja seksuaalirikosten rangaistustasoja sekä vaarallisimpien elinkautisvankien vapautumisen edellytyksiä

Verkkohäirintää on torjuttava aktiivisesti. Digitaalisen väkivallan, maalittamisen ja vihapuheen torjuntaa on tehostettava. Väkivalta tai sen uhka on aivan yhtä tuomittavaa verkossa kuin sen ulkopuolellakin. Verkossa tapahtuvaan häirintään ja uhkailuun on suhtauduttava riittävän vakavasti ja siihen on puututtava nykyistä useammin. Poliisin resurssit verkkohäirintään ja vihapuheeseen puuttumiseksi on turvattava ja poliisin on myös tartuttava näihin ilmiöihin nykyistä aktiivisemmin.

Lähisuhdeväkivalta on yhä liian yleistä Suomessa. SDP haluaa, että lähisuhdeväkivallan sovittelu kielletään. Myös lähestymiskieltoon liittyvä lainsäädäntö on uudistettava ja lainsäädäntöä tulee tarkentaa väkivallan ja häirinnän määritelmien osalta. Väkivallan ennaltaehkäisyyn ja sen estämiseen sekä turvakoteihin tulee panostaa. Turvakodit sijoitetaan niin, että ne ovat aidosti saavutettavia, turvallisia, esteettömiä ja tavoitettavissa. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ennaltaehkäisevälle työlle osoitetaan riittävät resurssit. Turvakotipaikkojen määrää on lisättävä Euroopan neuvoston suositusten mukaisesti ja Suomi toimeenpanee Istanbulin sopimuksen kokonaan.

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kohdistuvien viharikosten tunnistamista ja niihin puuttumista tulee kehittää sekä sateenkaarinuorten, turvapaikanhakijoiden ja sateenkaariperheiden oikeuksia parantaa.

SDP tavoittelee

Turvallisempaa yhteistyön maailmaa

- Vahvaa, sääntöpohjaiseen, monenkeskiseen maailmanjärjestykseen nojaavaa kansainvälistä yhteisöä, jonka järjestöt toimivat demokraattisesti
- Ihmisoikeuksien kunnioittamista ja kansainvälisten sopimusten noudattamista kaikkialla maailmassa
- Ukrainan tukemista laitonta ja raakaa hyökkäystä vastaan
- Aktiivista ja rakentavaa roolia Nato-jäsenenä sekä oman puolustuksen ylläpitämistä uskottavana, modernina ja riittävästi resurssoituna

Parempaa varautumista tulevaisuuden kriiseihin

- Vahvempaa ja suunnitelmallisempaa varautumista erilaisiin poikkeustiloihin, myös niihin, joita emme osaa vielä tänään ennakoida
- Aktiivista roolia kansainvälisissä organisaatioissa ennakoinnin ja varautumisen tukemiseksi

Kestävän kehityksen tavoitteiden edistämistä globaalisti

- Kehitysyhteistyöpanoksen nostamista 0,7 prosenttiin bruttokansantulosta
- Tyttöjen ja naisten oikeuksien puolustamista sekä demokratian edistämistä kaikkialla maailmassa

Vahvempaa ja sosiaalisempaa EU:ta

- EU:n yhtenäisyyden, oikeusvaltioperiaatteen, demokratian ja avoimen päätöksenteon vahvistamista
- Kunnianhimon tason nostamista EU:n yhteisissä tavoitteissa niin ilmastokriisin ratkaisuisissa, strategisen autonomian saavuttamisessa kuin työntekijöiden oikeuksien vahvistamisessa

Kokonaisturvallisuutta koko yhteiskunnassa

- Toimivan ryhmäkannejärjestelmän luomista Suomeen
- Oikeuslaitoksen toiminnan parantamista niin, että uhrien asema paranee, oikeusprosessien kesto lyhenee ja käsittelyprosessit helpottuvat
- Poliisin ja pelastustoimen resurssien turvaamista ja toimintakyvyn parantamista erityisesti talousrikosten tutkinnan, järjestäytyneen rikollisuuden, verkkohäirinnän ja viharikosten kaltaisten ilmiöiden osalta
- Lähisuhdeväkivallan tehokasta torjumista ja sen sovittelun kieltämistä. Turvakotipaikkojen määrää on lisättävä ja Istanbulin sopimus on toimeenpantava kokonaan

KAIKEN POHJANA ON KESTÄVÄ TALOUS

Kestävän kehityksen periaatteet ohjaavat kaikkea SDP:n politiikkaa. Siksi myös kaiken politiikan taustalla on oltava kestävä, oikeudenmukainen talouspolitiikka, joka vaatii sosiaalista ja ekologista kestävyyttä toteutuakseen täysimääräisesti. Tässä vaaliohjelmassa esitellyt tavoitteet vaativat toteutuakseen vahvan ja elinvoimaisen talouden, joka kasvaa kestävästi.

Olemme selvinneet vahvan hyvinvointivaltiomme ansiosta pandemiasta verraten pienillä vahingoilla. Ennätyslukemissa oleva työllisyys ja taloutta vahvistanut politiikka antavat eväitä kohdata tulevaisuuden haasteita, mutta tulevina vuosina Suomen talouden ja kilpailukyvyn edellytyksiä on vahvistettava lisää. Keinoilla on suuri merkitys: SDP:n talouspolitiikka nojaa oikeudenmukaisuuteen ja tutkittuun tietoon. Se on sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä.

Pohjoismainen hyvinvointivaltio on ollut vuosikymmeniä taloudellinen menestystarina. Hyvinvoiva, koulutettu ja tulevaisuuteen luottava kansa on tehokas, kilpailukykyinen ja innovoiva. Tätä menestystarinaa ei pidä vain varjella, vaan kehittää ja kasvattaa. Talous kasvaa, kun investoimme viisaasti korkeatasoiseen koulutukseen ja laadukkaisiin palveluihin. Nämä puolestaan kasvattavat hyvinvointia, osaavaa työvoimaa ja yhteiskunnallista vakautta, jotka luovat toimintaedellytyksiä markkinoille.

Talouspolitiikan on Suomessa vallannut vaihtoehdottomuuden ja uudiskielen retoriikka. Leikkaukset ovat uudistuksia ja hyvinvointivaltiota pelastetaan karsimalla heikoimmassa asemassa olevilta. SDP:n johdolla tällä vaalikaudella on näytetty, että suuret, rakenteelliset uudistukset, joilla luodaan kasvun ja hyvinvoinnin edellytyksiä, eivät ole leikkauksia. Maksuton toinen aste nostaa osaamistasoa, tuottavuutta ja työllisyyttä, ja se on heikennyksen sijaan parannus nuorten ja heidän perheidensä asemaan.

Sosialidemokraatit haluavat jatkaa yhteiskunnan uudistamista, hyvinvointivaltion kehittämistä ja rakenteiden vahvistamista. Tämä vaatii vahvaa taloutta.

Talouden vahvistaminen vaatii arvovalintoja

Vahva talous rakennetaan erityisesti korkean ja kasvavan työllisyyden varaan. Suomen työllisyyden tulee nousta tulevilla hallituskaudella kohti pohjoismaista 80 prosentin tasoa ja sen jälkeen kohti täystyöllisyyttä.

Lisäksi tarvitsemme myös tuloja valtiontalouteen. Verotuksen päätehtävä on rahoittaa hyvinvointivaltion palveluja ja etuuksia. Veroilla rahoitetaan muun muassa laadukasta koulutusta, tutkimusta, hoivaa sekä terveydenhuoltoa ja myös esimerkiksi turvallisuutta sekä kestävä talouden edellyttämiä investointeja. On vääjäämätöntä, että lähivuosina julkisten palvelujen ja etuuksien rahoituspohjaa on vahvistettava myös verotuksella.

Kun tarkastellaan pidempää aikaväliä, julkisessa taloudessa on useamman vaalikauden aikana syntynyt kestävyysongelma. Hyvinvointivaltion rahoituspohjan turvaaminen edellyttää ensi vaalikaudella käynnistettävää useamman vaalikauden mittaista ohjelmaa, jotta velkaantumisaste käännetään lasku-uralle.

Sosialidemokraattien arvovalinta on selvä. Haluamme vauhdittaa ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväää talouskasvua rakenneuudistuksilla, eli parantaa tuottavuutta, nostaa työllisyyttä ja lisätä työperäistä maahanmuuttoa. Nämä ovat pidemmän aikavälin vaatimia toimia, ja niiden lisäksi tulemme tarvitsemaan lähivuosina myös tulo- ja menosopeutusta.

Sopeutus edellyttää arvovalintoja. SDP:n arvovalinta on, että sopeutus tehdään pitkäjänteisesti siten, että hyvinvointivaltio turvataan ja heikommassa asemassa olevista pidetään huolta. Samalla valtion tehtävä on varmistaa kansalaisten turvallisuus ja hyvinvointi, jotta mahdollisiin kriiseihin ja suhdanteisiin kyetään reagoimaan nopeasti.

Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa on onnistuttu yhdistämään vahva talous, korkea työllisyys verovaroin rahoitettuihin julkisiin palveluihin sekä toimeentuloa turvaaviin etuuksiin. Tasa-arvoisten mahdollisuuksien hyvinvointivaltion rahoittaminen edellyttää riittäviä verotuloja. Emme halua, että tavallisten palkansaajien, pienituloisten yrittäjien tai eläkeläisten tuloverotusta kiristetään. Sen takia arvovalintamme on, että verotuottoja lisätään tiivistämällä pääomien veropohjia, puuttamalla verovälttelyyn ja karsimalla tehottomia verotukia. Verotuloja tulee kerätä lisää ennen muuta heiltä, joilla on varaa maksaa enemmän ja joiden verotus on tällä hetkellä alempaa kuin muilla saman verran tuloa saavilla. Veronalennuksia pieni- ja keskituloisille voidaan tehdä, jos verotuloja on saatavilla riittävästi muista lähteistä.

Talouspolitiikan on lisättävä ihmisten hyvinvointia

Talouspolitiikan tavoitteena on ihmisten hyvinvoinnin lisääminen kestäväällä tavalla. Kaikessa politiikassa pitää huomioida vaikutukset niin lyhyellä kuin pitkälläkin aikavälillä.

Julkisen talouden kestävyys on reunaehto kestäväälle talouspolitiikalle. Se ei kuitenkaan ole tavoite itsessään, vaan talouspoliittisia päätöksiä pitää aina peilata ensi sijassa sitä vasten, miten ne vaikuttavat ihmisten hyvinvointiin.

Julkisen talouden kestävyuden lisäksi ekologinen ja sosiaalinen kestävyys ovat välttämättömiä reunaehtoja talouspolitiikalle. Kaikki kestäväen talouden ulottuvuudet pitää huomioida. Kuluvalla vaalikaudella hallituksen kestävyystiekartassa on arvioitu kehitystä ja politiikkatoimia näiden kolmen kestävyuden osa-alueen näkökulmasta.

Yhteiskunnallista ja taloudellista kehitystä tulee mitata nykyistä laajemmalla, mutta hallittavalla määrällä mittareita, jotka ottavat huomioon kestäväen kehityksen kaikki kolme ulottuvuutta. Näin saadaan kokonaisvaltainen mutta edelleen selkeä käsitys yhteiskunnan tilasta ja politiikan onnistumisesta. Pohjoismaista Ruotsi ja Islanti ovat jo valinneet kansalliset hyvinvoinnin avainindikaattorit, Suomen tulisi seurata perässä.

Hyvän talous- ja työllisyyspolitiikan määrittelyä ei voi typistää pelkkiin yksittäisiin mittareihin. Poliitiikkatoimia arvioidessa pitää huomioida myös moninaiset vaikutukset yksilöihin, yhteiskuntaan, ympäristöön ja eriarvoisuuteen. Vaikutusarviointia pitää entisestään kehittää ja monipuolistaa, mutta kaikkia vaikutuksia ei pystytä yhteismitallisesti arvioimaan.

Laskelmien ohella tarvitaan aina myös poliittista kokonaisharkintaa. Julkista taloutta ei pidä vahvistaa keinoilla, jotka heikentävät olennaisesti sosiaalista tai ekologista kestävyyttä ja koko taloutta.

Vahva julkinen talous on osa kriinkestävyyttä

Pohjoismainen hyvinvointivaltio ja vahva julkinen talous ovat osa kriinkestävyyttä. Viime vuosien kriiseissä julkisen sektorin merkitys on taas korostunut. Suomessa on voitu käyttää paljon vähemmän julkisia varoja erillisiin koronatukiin kuin muissa länsimaissa, sillä täällä sosiaaliturva ja julkiset palvelut auttoivat kansalaisia ja yrityksiä osaltaan selviämään kriisien yli.

Myös aktiivinen talouspolitiikka on osoittanut merkityksensä. Reagointi kriiseihin edellyttää riittävän vahvaa julkista taloutta, jotta on taloudellista liikkumavaraa vastata yllättäviin menotarpeisiin. Vahva julkinen talous ei kuitenkaan yksin riitä, vaan tarvitaan myös poliittista tahtoa ja kykyä toimia. Vanhentuneet talouspolitiikan säännöt ja ajattelutavat voivat pahimmillaan estää reagoimasta järkevästi kriiseihin. On myös huomioitava, että Suomi on osa maailman taloutta ja pankkiunionia, joten Suomen taloutta pitää tarkastella suhteessa muihin ja globaaliin talouteen.

Toisin kuin vuosikymmenen takaisissa finanssi- ja eurokriiseissä, Suomi on nyt pärjännyt paremmin laajemman kestävyysajattelun turvin. Viime vuosikymmenellä tehtiin arvovalintoja, joiden seurauksena leikattiin palveluista ja kasvun edellytyksistä kohdistamalla sopeutustoimia koulutukseen, tutkimukseen ja ihmisten hyvinvointiin. Seurauksena oli matala työllisyys ja hidas kasvu. Nyt olemme toisenlaisten valintojen seurauksena paremmassa tilanteessa, jossa työllisyys on kasvanut ja hyvinvointiin on panostettu. Laajempaa kestävyysajattelua tarvitaan jatkossakin, jotta keskittyminen pelkkään julkisen talouden kestävyteen ei johda erityisesti kriiseissä sosiaalisesti, ekologisesti tai kokonaistaloudellisesti kestävämpään politiikkaan.

Vahvistamme julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyttä

Julkisen talouden kestävyys on tärkeää. Siihen liittyvät ongelmat ovat luonteeltaan pitkän aikavälin kysymyksiä, joiden ratkaisut edellyttävät suunnitelmallisuutta ja aikaa. Toimiin on kuitenkin tartuttava heti ensi vaalikaudella. Ongelmaa ei voi ratkaista kerralla, mutta sitä ei voi lykätä myöhempään. Muutoin ongelma vain pahenee muun muassa julkisen velan korkomenojen kumuloitumisen takia.

Toisaalta myös kestävyysvajeen korjaamisessa on huomioitava sekä suhdannekehitys että akuutit kriisit ja niiden vaikutus talouteen. Liian mekaaniset tavoitteet julkisen talouden tasapainosta johtaisivat siihen, että heikko suhdannekehitys lisäisi painetta julkisen talouden sopeuttamiseen ja toisaalta noususuhdanteessa jopa lisättäisiin menoja perusteetta. Esimerkiksi leikkaukset taantumassa helposti syventävät ongelmia. Taantumassa tarvitaan päinvastoin finanssipoliittista elvytystä, eli menolisäyksiä tai veronkevennyksiä, jotka tukevat talouden elpymistä ja hillitsevät kriisien haitallisia vaikutuksia. Suhdanteiden tasaamisesta on merkittäviä hyötyjä, koska sen avulla vähennetään työttömyyttä. Työttömyyden vähentäminen on ihmisten välittömän hyvinvoinnin kannalta tärkeää, lisäksi sillä on myös pitkän aikavälin hyötyjä taloudelle, koska pitkittyessään suhdanneluontoinen työttömyys voi johtaa pysyvään syrjäytymiseen työmarkkinoilta. Sen sijaan huonosti toteutettu lyhyen aikavälin sopeutus voi heikentää kestävä taloudenpidon edellytyksiä pitkällä aikavälillä.

Tosiasia on, että Suomen pitkällä aikavälillä ennakoidut verotulot eivät näytä riittävän kattamaan julkisia menoja. Tähän ongelmaan on puututtava määrätietoisesti, useamman vaalikauden ohjelmalla.

Julkisen talouden ennusteissa kestävyysongelmien taustalla on erityisesti demografinen muutos eli väestön ikääntyminen ja alhainen syntyvyys. Väestön vanhetessa ikäsidonaiset menot kasvavat. Samaan aikaan työikäiset ikäluokat supistuvat, jonka takia verotuotot eivät kasva totutussa tahdissa. Menojen kasvaessa tuloja nopeammin julkisen talouden kestävyys on uhattuna.

Demografinen muutos näkyy yhtä lailla siten, että etenkin hoito- ja hoivapalvelujen kasvavaan kysyntään on yhä vaikeampi vastata. Rahoituksen riittävyyden ohella pulmana on osaavan työvoiman riittävyys. Tilanne vaikeutuu 2030-luvulle saakka.

Demografinen muutos on tärkeä, muttei ainut tekijä, joka aiheuttaa julkiseen talouteen riskejä. Esimerkiksi ympäristökriisi, ihmisten syrjäytyminen tai laskeva työkyky heikentävät myös talouden kehitystä. Siksi näihin ongelmiin puuttumisella voidaan myös vahvistaa julkista taloutta, vaikka talousennusteissa tällaisten tekijöiden vaikutuksia on toistaiseksi voitu arvioida suppeammin.

Kriisit vaikuttavat velkaantumiseen

Julkista taloutta arvioitaessa on tärkeä erotella pitkän aikavälin näkymät suhdanteiden tai kriisien aiheuttamista tilapäisistä muutoksista. Viime vuosina poikkeuksellisten kriisien vastuullinen hoitaminen on edellyttänyt valtiolta ratkaisuja, jotka lyhyellä aikavälillä lisäävät velkaantumista. Koronakriisi, Venäjän hyökkäys Ukrainaun ja energiakriisi ovat kaikki vaikuttaneet valtion budjettiin ja velkaantumiseen. Korkomenojen kautta vaikutus heijastuu myös tuleviin vuosiin. Toisaalta esimerkiksi koronakriisin vaikutukset Suomen talouteen olivat suhteellisen pienet muihin länsimaihin verrattuna.

On myös hyvä huomata, että poikkeuksellisista kriiseistä huolimatta velkaantumistasteen kasvu on tällä vaalikaudella jäänyt selvästi pienemmäksi kuin finanssikriisissä ja 90-luvun lamassa. Samoin työllisyys on ennätyskorkealla ja työttömyys varsin matalalla.

Ennusteista poiketen Suomen velka suhteutettuna bruttokansantuotteeseen laski vuonna 2021 ja lasku näyttää jatkuvan. Tuoreimmassa ennusteissa vertailukelpoinen velkasuhde on vuoden 2022 lopussa noin 10 prosenttiyksikköä alempi kuin vielä kesällä 2020 arvioitiin.

Suomen tulee olla jatkossakin sitoutunut EU:n yhteisiin sääntöihin ja vaatia niiden noudattamista myös muilta. Sääntöjä, joita kukaan ei noudata, ei ole järkevää ylläpitää ja siksi EU:n sisäinen keskustelu talous- ja velkasäännöistä on kannatettavaa. Kun yhteisistä säännöistä on sovittu, on niihin myös sitouduttava.

Tarvitsemme pitkäjänteisyyttä ja erilaisia keinoja

Julkisen talouden kestävyden vahvistaminen tulee käynnistää heti ja sitä pitää jatkaa useamman vaalikauden ajan. Pitkäjänteisyyttä tarvitaan, sillä väärin kohdennetut ja yllimitoitettut sopeutustoimet heikentäisivät talouden kehitystä. Se heikentäisi julkista taloutta ja ihmisten hyvinvointia. Kun kyse on nimenomaan pitkän aikavälin ongelmasta, ei ongelmaa voi ratkaista yhdessä vaalikaudessa.

Tavoitteen on oltava se, että normaalin suhdannekehityksen oloissa julkisen talouden velkasuhde kääntyy selvästi alenevalle uralle seuraavien kahden vaalikauden aikana. 2030-luvulla

tavoittelemme velkasuhteen palauttamista EU:n kasvu- ja vakaussopimuksen sääntöjen mukaisiin rajoihin. Näin tapahtuukin, kun saamme työllisyysasteen nousemaan kohti 80 prosentin tavoitetta.

Yksittäistä tunnuslukua olennaisempaa on kuitenkin se, että Suomen taloudenpito on uskottavaa, jotta rahoitusta on saatavilla kohtuulliseen hintaan kaikissa olosuhteissa.

Paras keino vahvistaa julkista taloutta on tehdä kunnianhimoista rakennepolitiikkaa, jolla vahvistetaan työllisyyttä, tuottavuutta ja talouskasvua ekologisesti ja sosiaalisesti kestäväällä tavalla. Työllisyysasteen nostaminen 80 prosenttiin vahvistaisi julkista taloutta vuositasolla noin kolmella miljardilla eurolla.

Kasvua ja tuottavuutta tukeva politiikka ei kuitenkin yksin riitä julkisen talouden kestävyuden turvaamiseen.

Tästä syystä tarvitaan myös tulo- ja menosopeutusta, jotta yhdessä rakennepolitiikan kanssa muodostuu uskottava useamman vaalikauden mittainen polku kohti kestävä julkista taloutta. Aikataulu pitää mitoittaa niin, että sopeutustahti ei haittaa talouden kehitystä ja ole ihmisten kannalta kohtuuton. Samaan aikaan on turvattava tarvittavat lisäsatsaukset muun muassa osaamiseen. Lisäksi on oltava valmius reagoida kriiseihin ja suhdanteisiin.

Suojellemme hyvinvointivaltiota leikkauksilta

Viime vuosikymmenellä Suomessa on jo tehty mittavia, miljardiluokan menosäästöjä. Leikkauksia on aiempina vaalikausina kohdistettu mm. koulutukseen, tutkimukseen, maanpuolustukseen, sosiaaliturvaan ja liikenneinvestointeihin. Nämä menoleikkaukset on laajasti todettu haitallisiksi. Esimerkiksi koulutusleikkaukset ovat osaltaan pahentaneet nyt koettua osaajapulaa ja jättäneet Suomen jälkeen verrokkiensa. Tällaiseen haitalliseen leikkauspolitiikkaan ei pidä palata.

Menosopeutuksen kohdentumista on harkittava tarkkaan. Pohjoismaisen hyvinvointivaltion ytimessä ovat laadukkaat julkiset palvelut ja riittävät tulonsiirrot. Nämä tasaavat tuloeroja, ehkäisevät syrjäytymistä ja tekevät yhteiskunnasta tasa-arvoisemman. Sopeutustoimet eivät saa johtaa hyvinvointivaltion rapautumiseen. Kaikkia sopeutustoimia on aina tarkasteltava laajasti mm. tulonjakomittarein, jotta vältämme eriarvoisuuden lisääntymisen niiden seurauksena.

Säästöt julkisiin palveluihin ovat usein sellaisia, että todellisten säästöjen sijaan ne pikemminkin siirtävät kustannuksia yksittäisten kotitalouksien taakaksi. Esimerkiksi julkisen terveydenhuollon heikentäminen lisää tarvetta yksityiselle palveluille. Palveluista säästäminen ei siis lopulta säästä kustannuksia, vaan siirtää ne vain suoraan kotitalouksien maksettavaksi. Tällainen julkisten palveluiden alasajo tulisi yhteiskunnalle kokonaisuutena kalliiksi, sillä monet palvelut ovat halvempia järjestää julkisesti.

Menosäästöjä tulee siis hakea laajemmalta. Osa ratkaisua on hillitä muiden julkisten menojen nimellistä kasvua. Julkista taloutta pitää vahvistaa myös suorilla menosäästöillä. Säästöjen kohdentamisessa tullaan hyödyntämään myös valtiovarainministeriön valmistelemaa menokartoitusta.

Työllisyyden nostaminen vahvistaa julkista taloutta

Työllisyyttä on vahvistettava edelleen. Työllisyysasteen nousu nykyisestä noin 74 prosentista 80 prosenttiin vahvistaa julkista taloutta valtiovarainministeriön kestävyysvajelaskelmien herkkyytarkastelujen perusteella noin kolmen miljardin euron edestä. SDP:n tavoitteena on työllisyysasteen suunnitelmallinen nostaminen kohti 80 %. Sen jälkeen on edettävä nopeasti kohti täystyöllisyyttä, eli tilannetta, jossa työttömyys on selvästi alle 5 %. Työllisyyden merkittävä lisääntyminen ja työikäisen väestön lisääntyvä osallistuminen on tärkeä osa tavoitteessa edetä kohti muiden Pohjoismaiden tasoa talouden mittareissa. Tavoitteenamme on, että koko työikäinen ja työkykyinen väestö on työelämässä, opiskelemissa tai muutoin osallisena yhteiskunnassa (esimerkiksi perhevapaalla). Pysyvistä työttömyydestä pyritään eroon.

Keskeistä ei ole vain työllisyysaste, vaan työtunnit ja lopulta palkkasumman kehitys – kaikki mittarit, jotka kuvaavat tehtyä työpanosta kansantaloudessa. Myös työllisyysasteen mittaamista olisi aiheellista kehittää esimerkiksi arvioimalla sitä ikäluokassa 20–69 nykyisen 15–64 sijaan, sillä työuria on perusteltua pidentää loppupäästä, mutta työurien alkupäässä on syytä panostaa kouluttautumiseen.

Työn määrän ohella merkitystä on myös sen laadulla. Pohjoismaissa työehtosopimukset turvaavat työehdot ja työelämän laatua. Hyvä neuvotteluyhteys työnantajien ja työntekijöiden välillä sekä talous- ja työmarkkinapolitiikan yhteensovittaminen on ollut Suomen vahvuus, koska se parantaa investointien edellyttämää ennustettavuutta ja toisaalta mahdollistaa nopean reagoinnin muuttuvaan taloustilanteeseen. Tästä vahvuudesta Suomen kannattaa pitää kiinni.

Osa tällä vaalikaudella läpiviedyistä työllisyysreformista vaikuttaa koko painollaan vasta myöhemmin, mikä tukee työllisyyskehitystä ja vahvistaa julkista taloutta myös tulevilla vaalikaudella. On olennaista edistää työvoiman liikkuvuutta ja sitä, että työntekijät ja työnantajat kohtaavat työmarkkinoilla. Työttömien palveluihin tehdyt uudistukset alkavat vaikuttaa työmarkkinoihin lähivuosina. Oppivelvollisuuden pidentämisen työllisyysvaikutukset realisoituvat sitä mukaan, kun pidennetyn oppivelvollisuuden suorittaneet siirtyvät työelämään. Osatyökykyisten työllistämiseen tähtäävä uusi Työkanava toimii tärkeässä roolissa, ja sen toiminnan käynnistämiseen on panostettava. Myös lisää toimia tarvitaan.

Työllisyyden nostaminen ei ole tempusarja, vaan kysymys on finanssi-, koulutus- ja elinkeinopolitiikan yhdistelmästä. Olennaista on luoda elinkeinoelämälle suotuista ympäristö investointeihin ja vakaaseen liiketoimintaan. Siksi on tärkeää muun muassa investoida osaavan työvoiman saatavuuteen ja fossiilittoman energian infrastruktuuriin.

Myös varhaiskasvatuksella on keskeinen merkitys työllisyyden näkökulmasta. Eteneminen asteittain kohti maksutonta varhaiskasvatusta parantaa työnteon kannustimia lapsiperheissä. Epäsäännöllistä työtä tekevien työllistymistä voidaan helpottaa parantamalla vuoropäivähoidon saatavuutta.

Yksi keskeinen tulevaisuusratkaisu myös työllisyyden näkökulmasta on koulutusasteen nosto ja korkeakoulutuspaikkojen lisääminen. Kaikille koulutusasteille tarvitaan lisää ihmisiä ja kaikki työ on arvokasta. Korkeasti koulutettujen työllisyysaste on kuitenkin huomattavasti korkeampi kuin keskimäärin, jolloin koulutusasteen nosto tuo työllisyys- ja verotulohyötyä.

Parannamme palkansaajien ostovoimaa palauttamalla vakuutusmaksuja työnantajan vastuulle

Hyödynnetään kilpailukyky sopimuksessa sovittua palkansaajille siirrettyä sosiaalivakuutusmaksutaakkaa (2,05 %) uuden suhdannepolitiikan välineenä. Nykyisen inflaation oloissa voidaan suhteellista maksuosuutta siirtää takaisin työnantajille keinona vahvistaa palkansaajien ostovoimaa julkista taloutta vahingoittamatta. Jatkossa muutoksia tehtäisiin tämän osuuden osalta automaattisesti mekanismeilla, joka huomioi yritysten hintakilpailukykyyn suhteessa verrokkimaihin sekä palkansaajien ostovoiman kehityksen. Malli on valmisteltava kolmikantaisesti.

Hyvinvointivaltion rahoitus edellyttää riittäviä verotuloja

Suomen verotus on kokonaisuutena keventynyt viime vuosina. Vuonna 2015 veroaste suhteessa bruttokansantuotteeseen oli 43,5 prosenttia ja tämän vaalikauden päätteeksi vuonna 2023 se on VM:n ennusteen mukaan alenemassa 41,9 prosenttiin. Kahden vaalikauden aikana veroaste on siis alentunut 1,6 prosenttiyksikköä. Näin iso muutos kokonaisveroasteessa vastaa noin 5 miljardia euroa. Veroasteen laskun ennakoidaan jatkuvan seuraavalla hallituskaudella, jos veroperusteita ei muuteta.

Laajemmassa kansainvälisessä vertailussa kaikki Pohjoismaat näyttävät korkean verotuksen maina. Suhteessa muihin Pohjoismaihin Suomen kokonaisveroaste ei ole korkea. Tanskassa kokonaisveroaste on peräti 4,6 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Suomessa. Tanskan veroasteella Suomella ei siis olisi lainkaan kestävyysvajetta. Ruotsinkin veroaste on 0,7 prosenttiyksikköä korkeampi kuin Suomessa.

Kestävyysvajeen kattamiseksi SDP katsoo että, veropohjan tiivistäminen on tarpeen seuraavalla vaalikaudella. Lisäverotuloja tulee kerätä oikeudenmukaisesti vähiten haitallisista kohteista siten, että taloudellinen eriarvoisuus vähenee.

Verotusta pitää kokonaisuutena uudistaa nykyistä progressiivisemmäksi. Pieni- ja keskituloisten tuloverotus ei saa nousta. Suurituloiset ja varakkaimmat sen sijaan voisivat maksaa nykyistä isompia veroja erityisesti tilanteissa, joissa heidän verotuksensa jää tällä hetkellä alemmaksi kuin muiden saman verran tuloja saavien esimerkiksi pääoma- ja ansiotuloverotuksen erojen vuoksi. Tilastojen mukaan kaikkein suurituloisimpien veroaste on alhaisempi kuin keskituloisilla palkansaajilla, sillä suhteellisen kevyesti verotetut pääomatulot keskittyvät suurituloisille.

Asumiseen kohdistuvia veroja ei koroteta. Mahdolliset veronalennukset tulee kohdistaa pienituloisiin.

Perintö- ja lahjaverossa pitää lisätä progressiota, mikä lisää myös verotuloja. Pienimpien perintöjen veroa voisi jopa alentaa, jos suurimmissa perinnöissä ja lahjoissa verotus nousee ja varakkaimpia hyödyttävistä veroeduista luovutaan.

Veropohjia on laajennettava ja tiivistettävä

Veropohjien tiivistäminen lisää verotuksen progressiota ja kasvattaa verotuloja. Nykyisin perinnöksi tai lahjaksi annettavien sijoitusten arvonnousu jää pääomatuloverotuksen ulkopuolelle. SDP esittää veropohjan laajentamista, jotta nämä varakkaimmille kertyvät nykyisin verottamattomat tulot eli arvonnousut tulevat verotuksen piiriin. Samalla on varmistettava, että vastaavat sijoitustappiot ovat vähennyskelpoisia verotuksessa.

Veropohjaa laajennettaisiin myös perimällä pankeilta ja muilta arvonlisäverosta sekä vakuutusmaksuverosta vapautetuilta rahoituslaitoksilta arvonlisään kohdistuvaa veroa esimerkiksi rahoitustoimintaveron muodossa. Myös muut yritykset ja kansalaiset eriarvoiseen asemaan asettavat pääomien veropohjaa kaventavat verotuet tulisi poistaa tai uudistaa. Esimerkiksi yrittäjävähennys kohdistuu tällä hetkellä valtaosin suurituloisille yrittäjille, kun taas pienituloiset yrittäjät hyötyisivät enemmän matalammista ansiotuloveroprosenteista.

SDP keräisi lisää verotuloja pääosin omistamisen verotuksesta. Verotuksen painopistettä tulee siirtää omistamisen verotukseen ennen muuta veropohjan aukkoja tiivistämällä ja laajentamalla. Keskeistä on puuttua epäkohtiin, jotka mahdollistavat verovälttelyn ja veronkierron, ja joiden seurauksena eräät maksavat vähemmän veroa kuin muut saman verran ansaitsevat ja omistavat. Veropohjaa turvataan myös pitämällä haittaverotuksen taso ennallaan suhteessa yleiseen hintatason kehitykseen samalla tapaa kuin ansiotuloverotuksessa. Lisäksi voidaan käyttää tilapäisiä veroja esimerkiksi suurten puolustushankintojen rahoittamiseen, kun niiden rahoittaminen suoraan budjetista voisi uhata hyvinvointivaltion muiden tärkeiden palvelujen ja etuuksien rahoitusta.

Keräämällä lisää verotuloja ensisijaisesti varakkaimpien omistuksista ja kohdentamalla veronalennukset pienituloisiin lisätään tasa-arvoa. Verotus on keskeinen osa tulonsiirtojärjestelmää, ja se on välttämätön työkalu, jotta taloudellista eriarvoisuutta voidaan vähentää nykyisestä. Olennaista on, että verotus on oikeudenmukaista siten, että verotuksen progressiivisuus ottaa maksukyvyn huomioon. Se tarkoittaa, että suuria tuloja ja omistuksia verotetaan korkeammin ja pienimmät tulot voidaan vapauttaa verosta. Reilun verotuksen edellytyksenä ovat tiiviit veropohjat siten, että verovälttelyä hillitään. Vapaaamatkustamisen vähentäminen vahvistaa myös demokraattisen järjestelmän legitimitettiin ja lisää sen uskottavuutta.

Verotuksella luomme hyvinvointia ja terveyttä

SDP edistää hyvinvoinnin kannalta kestävämpää verotusta. Verotuksella voidaan edistää terveellisiä elämäntapoja ja korvata terveysongelmista yhteiskunnalle aiheutuvia kustannuksia. SDP ottaisi käyttöön nykyistä laajapohjaisemman terveysperusteiden veron, joka perustuisi ensi vaiheessa sokerin määrään nykyisen virvoitusjuomaveron tapaan. Samalla tulee käynnistää valmistelu suolaan sekä tyydyttyneeseen rasvaan kohdistuvasta verosta. Valmistelussa tulee pyrkiä rajaamaan terveelliset tuotteet, kuten lisättyä sokeria sisältämättömät marja- ja hedelmätuotteet, veron ulkopuolelle.

SDP sitoisi keskeiset haittaverot hintatasoon, kuten Ruotsissa on tehty. Jos kaikki valmisteverot sidottaisiin hintatasoon, verotulot olisivat vuositasolla arviolta yli puoli miljardia euroa suuremmat ensi vaalikauden 2024–2027 jälkeen. Samalla on kuitenkin varmistettava, etteivät liikkumisen kustannukset kohtuuttomasti nouse ja ihmisten energian saatavuus turvataan.

Kuukautiset eivät saa olla taloudellinen rasite. SDP kannattaa kuukautis- ja inkontinenssisuojien arvonlisäveron laskemista farmasiatuotteiden tasolle.

Monikansallisten yritysten verovälttelyn vastaisia toimia on jatkettava

Monikansallisten yritysten aggressiiviseen verosuunnitteluun, jossa siirretään voittoja matalan verotuksen maihin, on puututtu viime vuosina niin kansainvälisesti kuin kansallisesti. Keskeinen muutos on muun muassa suuryrityksiä koskeva 15 prosentin vähimmäisyhteisövero, jota ollaan parhaillaan ottamassa käyttöön noin 140 maassa. Sen toimeenpanon varmistaminen on tärkeää. Myös muut viime vuosien toimet ovat hillinneet haitallista verokilpailua sekä aggressiivista verosuunnittelua olennaisesti. Silti yhä riittää tehtävää niin kansainvälisesti kuin kansallisesti.

SDP poistaisi muun muassa niin kutsutun korkovähennysrajoituksen ja uudistaisi välyyhteisölainsäädäntöä pöytälaatikkoyhtiöitä koskevaa lainsäädäntöä siten, että sitä voitaisiin soveltaa laajemmin verokeitaissa kertyneisiin tuloihin. Veroparatiisitaloutta edistävästä rakenteista tulisi päästä eroon.

Sujuva verotus luo edellytykset työllisyyden kasvuun ja yritysten innovointiin

Juuri tiivis veropohja ja matalat verokannat ovat yleisesti tehokkain tapa edistää myös yrittäjyyttä ja työllisyyttä. Olennaista on, ettei työn verotus nouse keskituloisilla. Pienituloisten verotuksen alentaminen auttaa yrittäjiä ja heidän työntekijöitään. Tasapuolisempi verotus takaa reilun kilpailun kaiken kokoisille yrityksille.

SDP ottaisi käyttöön ansiotuloverotuksessa työtulotuen, joka hyödyttäisi alle 15 000 vuodessa ansaitsevia, jotka eivät maksa palkastaan tuloveroa. Heille ansiotulovero voisi jäädä palkkatulosta negatiiviseksi, mikä auttaisi esimerkiksi opiskelijoita ja perheellisiä pääsemään kiinni työelämään. Työtulotuki mahdollistaisi tuloveronalennusten kohdentamisen kaikkein pienituloisimpiin ja osaltaan kompensoisi veronluonteisia sosiaalivakuutusmaksuja, joita peritään pienistäkin palkkatuloista. Alemman työtulojen verotuksen kautta voisivat myös eläkeläiset jatkaa halutessaan työelämässä joustavammin esimerkiksi osa-aikaisina. Työtulotuki täydentää joustavana mallina osaltaan palkkatukea ja muita työllistämisen tukia. Se myös osaltaan kannustaa pienituloisia palkkasuhteiseen työhön keikkayrittäjyyden sijaan. Sitä kautta pienituloiset pääsevät työhön liittyvien sosiaalivakuutusten piiriin, eivätkä riskit jää muiden veronmaksajien kannettavaksi.

Yksinyrittäjyys on yleistynyt työelämän murroksessa. Se on tuonut tarpeellista joustoa työelämään, mutta johtanut ongelmiin verotuksen näkökulmasta. Alustatalouden yksinyrittäjyydessä muun muassa vakuuttamiseen ja kirjanpitoon liittyviä velvoitteita on siirtynyt yksinyrittäjille suuremmilta yrityksiltä, joilla on paremmat mahdollisuudet järjestää velvoitteiden hoito tehokkaasti. Se on myös siirtänyt sosiaali- ja eläketurvan vastuita yhä enemmän työntekijöiden ja yhteiskunnan vastuulle, mikä on tehnyt niiden järjestämisestä hallinnollisesti raskaampaa. Siksi SDP siirtäisi vakuuttamisen ja taloushallinnon velvoitteita toimeksiantajille sekä alustoille muun muassa taloushallinnon automatisoinnin yhteydessä. Työnantajan asemassa toimivien alustojen tulee hoitaa työtulojen veroilmoittaminen ja verojen perintä jatkossakin. Palkansaajien ja yrittäjien sosiaaliturvan ja sen rahoituksen tulisi olla tasapuolisempaa. Myös alustayrittäjille on tarjottava helppoja palveluja velvoitteiden hoitoon.

Oikeudenmukainen siirtymä pitää kaikki mukana muutoksessa

Ilmastonmuutos ja luontokato ovat globaaleja ilmiöitä, joten lisätoimia tarvitaan niin kotimaisella kuin kansainvälisellä tasolla.

Ekologinen siirtymä on toteutettava siten, että taloudellinen eriarvoisuus pienenee eivätkä alueelliset erot kasva. Reilun verotuksen merkitys korostuu ekologisessa siirtymässä, sillä muutos kohdistuu raskaammin pienituloisiin ja kohtelee alueita eri tavoin. Ekologinen siirtymä on toteutettava siten, että taloudellinen eriarvoisuus pienenee eivätkä alueelliset erot kasva. Samalla on selvää, että verotusta tarvitaan jatkossakin tuotannon ja kulutuksen uudistamiseen kestäväksi. Sillä vastataan osaltaan ilmastonmuutokseen, luontokatoon sekä luodaan edellytyksiä reilummalle työelämälle, kestäväälle yritystoiminnalle ja teknologian hyödyntämiselle.

Verotuksella luodaan edellytyksiä elinkeinoelämän kehittymiselle, investoinneille sekä edistetään terveyttä. Näihin tavoitteisiin päästään, kun verotuksessa otetaan systemaattinen lähestymistapa, jossa arvioidaan verouudistusten ja nykyisten veroinstrumenttien vaikutusta kestäväan kehitykseen, talouteen, eriarvoisuuteen ja hyvinvointiin. Olennaista on myös, että verotus toimitetaan tehokkaasti, läpinäkyvästi ja asiakasystävällisesti. Tulevaisuudessa verojen ilmoittaminen ja maksaminen on yhä useammin kytketty automaation avulla liiketapahtumiin.

SDP katsoo, että erityisesti pienituloisia ja syrjäseudulla asuvia on kompensoitava muutoksessa. Kompensointi onnistuu osin nykyisen etuuksiin ja verotukseen perustuvan tulonsiirtojärjestelmän kautta, mutta voidaan tarvita myös erillisiä toimia. SDP esittää, että tehtäessä taloudellista eriarvoisuutta lisääviä ilmastotoimia nämä vaikutukset kompensoidaan. Tässä voidaan käyttää esimerkiksi järjestelmää, jossa päästöveroista kertyviä tuloja palautetaan pienituloisille ja syrjäseudulla asuville. Pienituloisten huomioimisen ohella kompensoinnilla varmistetaan tasapuoliset työ- ja elinkeinomahdollisuudet. Julkisen talouden turvaamisen kannalta olennaista on, ettei kompensointi jää pysyväksi, sillä vastaavat hiiliverot tuotot laskevat hiilipäästöjen vähentyessä.

Saman tyyppistä mekanismia voidaan hyödyntää kompensoimaan myös tilapäisiä energian ja elintarvikkeiden hintapiikkejä oikeudenmukaisesti. Myös edellä kuvattu kestäväan kehityksen arvonlisävero kompensoi ekologisen siirtymän vaikutuksia pienituloisille, kun heihin raskaammin kohdistuvaa arvonlisäveroa voidaan alentaa.

Liikenteen ja päästöjen verotuksen muutoksilla ei tavoitella ensisijaisesti lisää verotuloja vaan kestävien valintojen tukemista. Taloudellinen tai alueellinen eriarvoisuus eivät saa kasvaa. Verotus ei saa johtaa kohtuuttomaan liikkumiseen, asumiseen tai elintarvikkeiden hintojen nousuun.

Energiakriisit voivat aiheuttaa paitsi kustannuksia myös ansiottomia voittoja esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden tuottajille. SDP kannattaa kohtuuttomasti kohonneiden kustannusten kompensointia kestäväällä tavalla mm. windfall-verolla.

Samalla verotusta on käytettävä keinona vauhdittaa päästöjä ja energiakustannuksia vähentäviä investointeja. Se tarkoittaa, että esimerkiksi vähäpäästöisten kulkuneuvojen ja vähäpäästöisten energiajärjestelmien hankintaan kohdistuvat verot ovat matalampia ja tukien kautta jopa negatiivisia. Myös lainojen takauksilla voidaan varmistaa mahdollisuus investointeihin pienituloisille.

Kestäväan kehityksen periaatteet otetaan huomioon myös kansainvälisissä verotusta koskevilla sopimuksilla sekä EU:ssa energia- ja arvonlisäverotusta uudistettaessa

Ekologisen siirtymän investointien kannalta on tärkeää varmistaa riittävä ennustettavuus ja johdonmukaisuus. Sitä tulisi parantaa varmistamalla päästöohjauksen taso ottamalla

energiaveroissa huomioon automaattisesti yleinen hintatason kehitys samaan tapaan kuin ansiotuloverotuksessa. Tämä on olennaista erityisesti, kun inflaatio-odotukset ovat nousseet, sillä inflaatio voi heikentää vähähiilisten investointien kannattavuutta.

Esimerkiksi maataloudesta ja maankäytöstä puuttuu kattava hiilen hinnoittelujärjestelmä, joka tukisi ekologista siirtymää. Samalla kun on selvää, että tällaisia kannustimia tarvitaan, on ilmeistä, että uudet ohjaukset eivät saa johtaa maatalouden kannattavuuden heikkenemiseen. Ilmastonmuutos lisää maatalouden satoihin kohdistuvia riskejä, mikä voi edellyttää lisätukia ja mahdollisia lisäkustannuksia on kompensoitava.

SDP kehittäisi elintarvikkeisiin ja muuhun kulutukseen päästöperusteista kulutusveroa eli niin kutsuttua kestävä kehityksen arvonlisäveroa. EU:ssa vuonna 2022 hyväksytty arvonlisäverokantojen uudistus tukee arvonlisäverotuksen uudistamista kestävä kehitystä edistävänä veromuodoksi. Uudistuksen tarkoituksena ei ole kokonaisuutena nostaa verotuksen tasoa. Kestävä kehityksen arvonlisävero tarkoittaisi, että esimerkiksi ruuan arvonlisäverotusta voitaisiin alentaa samalla, kun sen kulutuksen päästöihin kohdistettaisiin veroa. Näin vähäpäästöisten tuotteiden verotusta laskettaisiin. Malli parantaisi suomalaisen maatalouden kilpailukykyä, sillä se ei kohdistuisi vientiin ja kotimaisia sekä ulkomaisia tuotteita kohdeltaisiin tasapuolisesti. Hallituksen käynnistämä selvitys mahdollistaa mallin jatkovalmistelun seuraavalla hallituskaudella. Sen toteutus tapahtuisi kuitenkin vaiheittain ja voimaantulo kestäisi joitain vuosia.

Verotuksella tulee kannustaa myös materiaalien tehokkaaseen käyttöön ja kiertotalouteen. Päästöohjausta tulisi kehittää myös muilla sektoreilla, joissa hiilen hinnoittelu on puutteellista. Esimerkiksi lento- ja laivaliikennettä tulee kohdella tasapuolisemmin suhteessa maaliikenteeseen siten, että myös niissä kannustetaan päästövähennyksiin. Samalla erityisesti kansainvälisessä liikenteessä tulee huomioida huoltovarmuus ja kustannustason pysyminen kohtuullisena. Siksi Suomen tulee edistää muun muassa EU-tason ratkaisuja, joilla sovitaan kansainväliseen lento- ja meriliikenteeseen kohdistuvista hiiliveroista ja muista ohjaukskeinoista.

Haemme säästöjä ennakkoluulottomasti

Talouden pitkäaikavälin haasteisiin on vastattava monipuolisesti ja ennakkoluulottomasti. Parasta talouspolitiikkaa on työllisyyden ja kasvun tukeminen, rakenteelliset uudistukset ja veropohjan vahvistaminen, mutta näiden rinnalle tarvitaan myös menosäästöjä. Säästöjä on haettava laajalla rintamalla niin, ettei hyvinvointivaltion ydin vahingoitu tai kasvun edellytykset häviä.

Ongelmien ennaltaehkäisy hillitsee menoja

Paras keino vähentää julkisia menoja on vaikuttaa niiden taustalla oleviin tarpeisiin. Esimerkiksi työkyvyttömyyteen liittyvät menot vähenevät, jos ihmisten terveys ja työkyky ovat kunnossa. Tällä hetkellä työkyvyttömyyden kustannukset yhteiskunnalle ovat vuosittain useita miljardeja euroja. Vastaavasti työllisyyden vahvistaminen vähentää sosiaaliturvamenoja ja riittävä asuntotuotanto vähentää asumistukimenoja.

Terveydenhuollossa palveluiden painopisteen siirto voi hillitä tulevia menopaineita. Vahvistamalla peruspalveluita voidaan puuttua terveysongelmiin etukäteen, jolloin säästetään kalliista erikoissairaanhoidon kuluista.

Ongelmia ennaltaehkäisevät julkiset palvelut ovat tärkeitä. Poliittisen päätöksenteon pohjaksi tarvitaan laaja-alaista ja laadukasta vaikutusarviointia, jotta osataan välttää lyhytnäköiset säästöt ja toisaalta uskalletaan tehdä investointeja, joiden hyödyt tulevat pidemmällä aikavälillä.

Säästöjä valtion toimitiloista, toiminnan uudistamisesta sekä hankinnoista

Valtion tulee pyrkiä toiminnassaan siihen, että palvelut tuotetaan kansalaisille kustannusvaikuttavasti. Palvelujen laadusta tai henkilöstön työoloista ei kuitenkaan saa tinkiä. Säästöjä voidaan saada esimerkiksi tehostamalla tilankäyttöä ja matkustamista sekä palvelujen tarjontaa.

Valtion tulee jatkaa tilankäytön tehostamista ja pyrkiä menosäästöihin vauhdittamalla toimitilastrategian toimeenpanoa. Samalla voidaan saada vuositasolla jopa sadan miljoonan tuotot tarpeettomien tilojen myynnistä.

Tilankäytön tehostaminen onnistuu, kun eri virastot käyttävät enemmän tiloja yhdessä ja tarjoavat palveluja yhteisissä palvelupisteissä. Etätöyön lisääntyminen helpottaa tilankäytön tehostamista, sillä toimitilojen käyttöasteet ovat laskeneet merkittävästi.

Uudet työskentelytavat vähentävät myös matkustamista. Koronan aikaan matkustuskulut laskivat valtiolla vuositasolla yli 100 miljoonaa euroa. Tarpeettoman matkustamisen vähentämisestä on saatavissa vuositasolla kymmenien miljoonien säästöt myös normaaliaikoina. Lisäksi tehostetaan ajan käyttöä, jolloin aikaa jää esimerkiksi parempien palvelujen tuottamiseen.

Palvelujen digitalisointi auttaa myös kansalaisia ja yrityksiä, kun jatkossa palveluja saa entistä enemmän automaationa, milloin vain. Myös käyntiasiointi korvataan etäpalveluilla, joita saa esimerkiksi kotiin tai aiempaa lähempänä olevaan palvelupisteeseen. Näin säästyy aikaa ja matkakilometrejä.

Tuoreimpien arvioiden mukaan valtion, hyvinvointialueiden ja kuntien julkiset hankinnat ovat vuositasolla noin 45 miljardia euroa. Se kertoo julkisen ja yksityisen sektorin kytköksistä ja siitä, että yrityksillä ja järjestöillä on keskeinen rooli julkisten palvelujen tuottamisessa. Tällä vaalikaudella on panostettu hankintojen kehittämiseen, ja työtä on jatkettava. Olennaista on, että hankinnoissa otetaan kokonaisvaltaisesti huomioon niin taloudelliset, sosiaaliset kuin ekologiset näkökohdat. Kokonaistaloudellisuus edellyttää, että hinnan sijaan tarkastellaan laatua. Hankinnoissa on mahdollista saada säästöjä siten, että hankintakilpailuihin saadaan jatkossa entistä enemmän tarjouksia, jolloin hinta-laatusuhde paranee. Se onnistuu pilkkomalla hankinnan kohteen siten, että useammat tahot voivat osallistua kilpailutuksiin ja käymällä tarjoajayritysten sekä järjestöjen kanssa aktiivista vuoropuhelua. Satsaamalla hankintaprosesseihin ja -osaamiseen voidaan saada merkittävää säästöä hankinnoissa.

Yritystuet on käytävä läpi tarkkaan

Menosäästöjä tulee etsiä muualta kuin etuuksista ja palveluista. Yksi kohde on yritystuet. Erilaisia yritystukia on kymmenittäin ja pelkästään suorien tukien yhteismäärä on yli kolme miljardia euroa. Näiden suorien tukien lisäksi on verotukina toteutettuja yritystukia.

Menosäästöjä etsiessä nämä tuet on käytävä tarkkaan läpi. Tässä voidaan hyödyntää esimerkiksi työ- ja elinkeinoministeriön valtiosihteeriöryhmän vuonna 2019 tekemiä suosituksia. Yritystuissa on suosittava erityisesti niitä tukia, jotka tukevat talouden uudistumista ja korkean tuottavuuden työpaikkojen luomista ja säilymistä tai ovat huoltovarmuuden kannalta kriittisiä.

Julkista taloutta voisi vahvistaa pienentämällä tätä tukikokonaisuutta maltillisesti riittävällä siirtymäajalla. Esimerkiksi suurituloisille kohdentuva yrittäjävähennys, perintöveron sukupolvenvaihdosten huojennus ja listaamattomien yhtiöiden kevennetty osinkoverotus ovat verotukina toteutettuja yritystukia, joiden vaikutus julkiseen talouteen on satoja miljoonia euroja. Maatalouden osalta esimerkiksi fossiilisten polttoaineiden tukea ja turkistuottajien lomituspalveluita voisi karsia.

Uudistamme kehysjärjestelmän tukemaan julkisen talouden kestävyyttä

Julkisen talouden suunnittelua pitää uudistaa, jotta parannetaan talouspoliittista päätöksentekoa ja turvataan julkisen talouden kestävyyttä. Nykyisen kaltainen kehysjärjestelmä on ollut käytössä noin 20 vuotta ilman suurempia uudistuksia. Järjestelmä on perusteiltaan toimiva ja tarpeellinen, mutta sitä on päivitettävä vastaamaan paremmin nykyistä todellisuutta.

Kehysjärjestelmän tärkein tavoite on yhä tuoda ennakoitavuutta finanssipolitiikkaan. Samalla sen on tuettava julkisen talouden kestävää hoitamista pitkällä aikavälillä ja toisaalta mahdollistettava tarkoituksenmukainen reagointi suhdannevaihteluihin ja esimerkiksi äkillisiin kriiseihin.

Kestävyiden näkökulmasta nykyisen kehysjärjestelmän keskeinen puute on se, että se ei huomioi tulopuolta lainkaan. Ideaalitalanteessa kehysjärjestelmä kohtelisi neutraalisti julkisen talouden kannalta samanlaisia politiikkatoimenpiteitä. Nykyinen järjestelmä on siitä kaukana, koska päätösperäiset menomuutokset ovat pääsääntöisesti kehyksen sisällä ja veromuutokset taas ulkopuolella.

Kehysjärjestelmässä tulee näin ollen jatkossa huomioida menojen ohella myös verotukseen tehtävät muutokset, jotta julkisen talouden suunnittelua ohjaavat säännöt turvaisivat julkisen talouden kestävyyttä niin menojen kuin verojenkin osalta. Veromuutosten huomioiminen kehyksissä on tärkeää myös sen takia, että kehysjärjestelmä ei vääristäisi talouspoliittista päätöksentekoa suosimalla veronkevennyksiä tai verotukia menolisäysten sijaan.

Hyvinvointialueiden aloituksen myötä sosiaali- ja terveystalouden julkisen rahoitus siirtyy kokonaan valtion vastuulle vuonna 2023. Muutos on merkittävä myös kehysjärjestelmän toimivuuden kannalta. Hyvinvointialueiden rahoituksen muutoksia ja tasoa voi etenkin alkuvaiheessa olla vaikea ennakoita ja suuretkin yllätykset ovat mahdollisia. Tämä on huomioitava kehysjärjestelmässä, jotta ei ajauduta tilanteeseen, jossa yllätykselliset muutokset pakottavat muuttamaan kehysääntöä sen asettamisen jälkeen. Samaan aikaan on kuitenkin perusteltua pitää hyvinvointialueiden rahoituksen päätösperäiset muutokset, kuten uudet tehtävät, kehyksen sisällä.

Kehysjärjestelmässä tulee myös olla riittävää joustavuutta kriisien ja taantumien varalle. Pitää välttää sääntöjä, jotka ohjaisivat suhdanteita kärjistävään finanssipolitiikkaan. Lisäksi kehyksiin tarvitaan poikkeusmekanismi, joka mahdollistaa tarkoituksenmukaisen reagoimisen erilaisiin kriiseihin.

Kuntien ja alueiden verotus

SDP katsoo, että hyvinvointialueilla tulee olla pidemmällä aikavälillä parempi mahdollisuus päättää itse palveluista. Se edellyttää kestävästä rahoitusmallia, joka turvaa riittävän rahoituksen, tekee alueista tilivelvollisia asukkailleen ja näin kannustaa tehokkaaseen toimintaan muun muassa palvelutuotannossa. Tutkimusten mukaan nämä tavoitteet toteutuisivat paremmin, jos hyvinvointialueilla olisi verotusoikeus eli ne voisivat kerätä hyvinvointialueveroita.

Vahvaa ja osaavaa kotimaista omistajuutta ja rahoitusta

Valtion omistajuus ja valtionyhtiöiden ohjaus vaatii pitkäjänteisyyttä ja suunnitelmallisuutta yli vaalikausien. Valtion omistajapolitiikan tärkeänä tehtävänä on tukea kasvua, työllisyyttä, viennin edellytyksiä ja elinkeinorakenteen uudistumista sekä rakentaa uutta luovaa omistajuutta. Valtion omistajuudella vahvistetaan ja turvataan kotimaista omistajuutta kansallisesti tärkeillä aloilla ja yhtiöissä, paikataan kotimaisten yksityisten pääomien vähäisyyttä ja torjutaan näin Suomen ajautumista tytäryhtiötaloudeksi. Omistajuus on myös kustannustehokas tapa turvata valtion strategisia intressejä, liittyen mm. huoltovarmuuteen, infrastruktuuriin, energiantuotantoon ja jakeluun sekä turvallisuuteen ja maanpuolustukseen.

SDP edellyttää valtionyhtiöiden olevan edelläkävijöitä ilmasto- yritys- ja ympäristökysymysten aktiivisessa huomioimisessa. Valtionyhtiöissä käytettävien palkitsemisjärjestelmien tulee olla kohtuullisia ja läpinäkyviä. Palkitsemisessa käytetään pitkäjänteiseen tulokseen ja yrityksen kokonaisuomistamiseen perustuvia kriteerejä.

SDP katsoo, että valtion omistajapolitiikan tulee olla nykyistä aktiivisempaa ja toimia vahvemmin osana laajempaa elinkeinopoliittista strategiaa. Suomen on tunnistettava viennin uudet tarpeet ja menestyvät liiketoimintamallit sekä oltava tarvittaessa valmis perustamaan uusia yhtiöitä elinkeinopoliittisiin tarpeisiin.

Suomessa on aktiivisesti kehitettävä toimivaa pääomasijoitusmarkkinaa, joka takaa kasvuyrityksille riittävästi osaavaa pääomaa. On selvitettävä tarkemmin osaavan pääoman vetovoimatekijöitä ja pyrittävä järjestelmällisesti lisäämään suomalaisten yritysten pääsyä kansainvälisen osaavan pääoman äärelle.

Valtion tulee myös omistajapolitiikassa edistää sitä, että sen suoraan tai välillisesti omistamissa yrityksissä ei harjoiteta aggressiivista verosuunnittelua.

Tehokas ja toimiva yritysvastuulainsäädäntö voimaan

Suomen tulee olla etujoukoissa mukana kehittämässä yritys vastuuta koskevaa ja huolellisuusvelvoitteen ympärille rakennettavaa sääntelyä niin kotimaassa kuin kansainvälisesti. Yritys vastuulainsäädännöllä pyritään siihen, että Suomessa tuotetaan myyvien yritysten tuotantoketjuissa kunnioitetaan ihmisoikeuksia globaalisti. Työntekijöiden oikeuksien lisäksi tämä tukee suomalaisen työn kilpailukykyä ja yhtenäistää kansainvälisiä työmarkkinoita. Yrityksillä on vastuu kunnioittaa ihmisoikeuksia ja valtioilla velvollisuus edistää ihmisoikeuksien toteutumista.

YK:n ihmisoikeusneuvostossa hyväksytyt periaatteet ohjaavat yritysten toimintaa kansainvälisesti. Euroopan komissio antoi helmikuussa 2022 oman ehdotuksensa

yrittäjävastuusta. TEM on selvittänyt kansallisen yrittäjävastuulain toimeenpanoa. Kansallinen yrittäjävastuulakihanke tukee EU-tason työtä, koska samoja kysymyksiä joudutaan joka tapauksessa ratkomaan direktiivin kansallisen toimeenpanon yhteydessä.

Suomen tulee toimia aktiivisesti EU-tasolla ja ajaa kriittisiä parannuksia EU:n yrittäjävastuulainsäädäntöön.

Globaalin talouden on nojattava sääntöpohjaisuuteen

Muuttuneessa maailmantilanteessa Suomen tulee jatkaa toimintaa globaalitalouden hallinnon sääntöpohjaisuuden ja oikeudenmukaisen kohtelun turvaamiseksi ja vahvistamiseksi

Suomen tulee myös jatkaa toimintaansa monenkeskisesti säädellyn, oikeudenmukaisen ja tasapainoisen investointisopimusjärjestelmän kehittämiseksi, joka edistäisi ulkomaisten suorien investointien ohjaamista kestävästä kehityksestä periaatteiden mukaisesti.

SDP tavoittelee

Kestävää kahden prosentin talouskasvua

- Reilua talouspolitiikkaa, joka suojaa ja vahvistaa hyvinvointivaltion toimintaedellytyksiä, yhteiskunnan heikompia ja kohtelee reilusti kaikkia yhteiskunnan toimijoita verotuksen, talouden pelisääntöjen ja tukien osalta
- Tulevaisuusinvestointeja koulutukseen, TKI-panostuksiin ja muihin talouskasvua ruokkiviin kohteisiin
- Tavallisten ihmisten ostovoimasta huolehtimista mm. palkkojen reilun kehityksen sekä eri maksujen ja kustannusten kehityksen kautta. SDP haluaa niin sähkön hintakaton kuin palveluiden maksukattojen yhtenäistämistä
- Kilpailukykyopimuksessa siirrettyjen sosiaaliturvamaksujen siirtämistä takaisin työnantajille palkansaajien ostovoiman parantamiseksi

Julkisen talouden pitkän aikavälin kestävyyttä

- Velkaantumisen taittamista ja EU:n sopimusten määrittämiin valtionvelan rajoihin pääsemistä 2030-luvulle mennessä
- Vahvaa työllisyyttä julkisen talouden vahvistamiseksi. Työllisyysaste on nostettava 80 prosenttiin
- Veropohjien tiivistämistä ja verotuksen painopisteen siirtämistä kohti varallisuuden ja haittojen verotusta. Verovälittely vastustajien toimien tehostamista
- Kokonaisveroasteen säilyttämistä vähintään nykyisellä tasolla pohjoismaisen hyvinvointivaltion palvelujen turvaamiseksi sekä verotuksen muuttamista nykyistä progressiivisemmäksi
- Pieni- ja keskituloisten palkansaajien sekä eläkeläisten verotus ei saa nousta
- Julkisen talouden kehysjärjestelmän uudistamista

Ennakkoluulottomia säästöjä

- Terveystieteiden ja työkyvyn ylläpitämisen kautta saatavien menovähennysten mahdollisuuksien hyödyntämistä nykyistä paremmin

- Toimitiloista, toiminnan uudistamisesta sekä viisaammista hankinnoista saatavia säästöjä
- Yritys- ja maataloustukien läpikäymistä tehottomien ja haitallisten tukien karsimiseksi